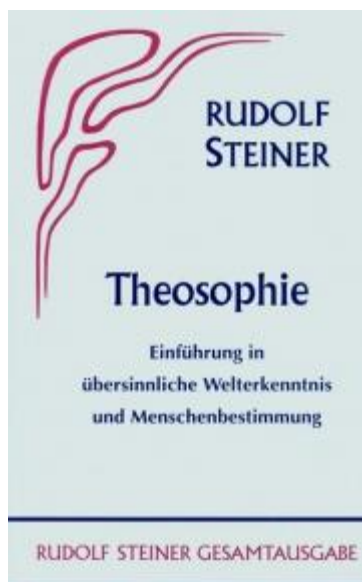

Rūdolfs Šteiners

Teosofija

Ievads pārjutekliskajā pasaules izziņā un cilvēka sūtībā

1904

GA 9 (Tb 615)	Theosophie
-------------------------------	----------------------------

Saturs

Grāmatas jaunizdevumam	3
Priekšvārds 9.izdevumam.....	3
Priekšvārds 6.izdevumam.....	3
Priekšvārds 3.izdevumam.....	4
Ievads.....	5
Cilvēka būtība.....	8
I. Cilvēka miesiskā būtība	9
II. Cilvēka dvēseliskā būtība	10
III. Cilvēka garīgā būtība.....	10
IV. Miesa, dvēsele un gars.....	11
Gara atkaliemiesošānās un liktenis.....	19
Trīs pasaules	28
I. Dvēseles pasaule	28
II. Dvēsele dvēseliskajā pasaulē pēc nāves	33
III. Gara zeme	38
IV. Gars garu zemē pēc nāves	42
V. Fiziskā pasaule un tās saistība ar dvēseļu un garu zemi	47
VI. Par domu formām un cilvēka auru	51
Pa izziņas taku	56
Atsevišķas piezīmes un papildinājumi	64

Grāmatas jaunizdevumam

Pirms šīs grāmatas devītā izdevuma 1918.gadā es to rūpīgi pārstrādāju. Kopš tā laika ir ievērojami pieaudzis rakstu skaits, kas vērsas pret grāmatā izklāstīto antroposofisko pasaules uzskatu. Teksta pārstrāde 1918.gadā noveda pie lielāka skaita paplašinājumu un papildinājumu. Šī jaunā izdevuma pārstrāde neko tādu neprasīja. Es savu rakstu dažādās vietās pats esmu izteicis iespējamās iebildumus, lai noteiktu to svarīgumu un tos atspēkotu, un no tā katrs var būtībā uzzināt, kas man ir sakāms par šiem pret-rakstiem. Iekšēju iemeslu papildināt saturu līdzīgā veidā, kā tas bija 1918.gadā, šoreiz nebija, kaut arī antroposofiskais pasaules uzskats manā dvēselē kopš tā laika un īpaši pēdējos četros gados daudzos virzienos ir paplašinājies un arī domājams, ka padziļinājies. Bet šī paplašināšanās un padziļināšanās šoreiz mani nav novedusi pie kāda satricinājuma tajā, kas jau bija uzrakstīts, bet gan pie uzskata, ka kopš tā laika atklātais neliek mainīt neko būtisku jau izklāstītajā saturā.

Stuttgart, 24. November 1922
Rūdolfs Šteiners

Priekšvārds 9.izdevumam

Tāpat kā pirms iepriekšējiem šīs grāmatas atkārtotiem izdevumiem, arī šoreiz es tekstu esmu pārstrādājis. Un šī pārstrāde ir novedusi pie liela skaita satura paplašinājumu un papildinājumu šajā jaunajā izdevumā. Īpaši nodaļu „Gara atkaliemiesošānās un liktenis“ jūs atradīsiet gandrīz pilnīgi pārstrādātu. Visā, kas kā garazinātniski rezultāti bija izklāstīti iepriekšējos izdevumos, nebija nepieciešams neko mainīt. Tādēļ nav svītrots nekas būtisks no tā, kas šajā grāmatā bija jau iepriekš. Turpretī daudz kas ir pievienots. – Garazinātniskajā jomā attiecībā pret izklāstu, kas ir sniegts, vienmēr pastāv vēlme to izteikt vēl skaidrāk, apgaismojot doto tēmu vēl no dažādām citām pusēm. Tad autors jūtas spiests izvērtēt vārdu lietojumu, izteikumu veidojumu, kā to ļauj nemitīgi augošā dvēseles pieredze, bet to es jau esmu izteicis priekšvārdā sestajam izdevumam. Šai neatvairāmajai vēlmei esmu īpaši lāvis šajā jaunizdevumā. Tādēļ drīkstu tieši šo izdevumu nosaukt par „daudzkārt paplašinātu un papildinātu“.

Berlin, Juli 1918
Rudolf Steiner

Priekšvārds 6.izdevumam

Gandrīz katru reizi, kad radās nepieciešamība pēc šīs grāmatas jauna izdevuma, esmu uzmanīgi atkal pārskatījis tajā izklāstīto. Arī šoreiz pakļāvos šim uzdevumam. Par šo pārstrādāto izdevumu varu teikt līdzīgi kā par trešo izdevumu. Tādēļ atstāju grāmatas satura ievadam „Priekšvārdu 3.izdevumam“. – Taču šoreiz veltīju īpašu rūpību tam, lai daudzu detaļu izklāsts būtu vēl skaidrāks nekā līdz šim. Es zinu, ka vēl daudz, ļoti daudz kas šajā virzienā būtu darāms. Tikai garīgās pasaules tēlojumos ir tā, ka paša atbilstošākā vārda vai frāzes izvēle, kam būtu jāizpauž kāds fakts vai pārdzīvojums, ir atkarīga no ceļiem, kādus iet dvēsele. Ejot savus ceļus, kad „pienāk īstā stunda“, it kā pats no sevis izriet izteikums, kas ir veltīgi meklēts, to darot ar nodomu. Domāju, ka dažās jaunā izdevuma vietās attiecībā uz garīgās pasaules izziņas svarīgām detaļām man ir izdevies veikt svarīgus precizējumus. Dažas lietas man tikai tagad šķiet attēlotas tā, kā tam jābūt. Gribētos teikt, ka šī grāmata ir dzīvojusi līdz tam, ko ir piedzīvojusi mana dvēsele, cīnoties par garīgās pasaules tālāku izziņu, kopš grāmatas pirmās publikācijas pirms desmit gadiem. Kaut arī šī grāmata visā būtiskajā pilnībā saskan ar tās pirmo izdevumu,

tomēr daudzās vietās būs redzams, ka tā man ir augusi kā dzīva, un es tai esmu devis to, ko esmu sasniedzis desmit gara pētniecības gados. Lai grāmata būtu iepriekšējās jauns izdevums, nevis pilnīgi jauna publikācija, tad, dabiski, ka pārveidojumiem jāpaliek noteiktās robežās. Es arī centos ar atsevišķiem „paplašinājumiem un papildinājumiem” rūpēties par to, lai vienam otram jautājumam, kas varētu rasties lasītājam, atbilde būtu atrodamā pašā grāmatā. Šos teikumus sestā izdevuma priekšvārdam es rakstu trauksmainā laikā un ar nemierīgu dvēseli. Grāmatas iespiešana bija nonākusi jau līdz 1892.lappusei, kad Eiropu piemeklēja šis liktenīgi traģiskais notikums, ko cilvēcei tagad jāpārdzīvo. Man šķiet neiespējami uzrakstīt tagad priekšvārdu nepieminot, kas brāžas pāri dvēselei šādā laikā.

Berlin, 7. September 1914
Rudolf Steiner

Priekšvārds 3.izdevumam

Par grāmatas trešo izdevumu var sacīt to pašu, kas tika pateikts par otro izdevumu. Arī šoreiz atsevišķās vietās ir veikti „papildinājumi un paplašinājumi”, kas man šķita svarīgi precīzākai izteiksmei; būtiskas izmaiņas tajā, kas bija jau ietverts pirmajā un otrajā izdevumā, man nešķita nepieciešamas. Arī tam, kas ir pateikts pirmajā izdevumā un papildināts otrā izdevuma priekšvārdā par šī rakstu darba uzdevumu, izmaiņas šobrīd nav vajadzīgas. Tādēļ te tiek atkārtots pirmā izdevuma priekšvārds un arī tas, kas tika pievienots priekšvārdā otrajam izdevumam:

Šajā grāmatā ir attēlotas dažas pārvērtīgas pasaules daļas. Tas, kurš atzīst tikai juteklisko pasauli, šo tēlojumu uzskatīs par bezjēdzīgām fantāzijām. Bet kurš meklē ceļus, kas ved ārpus mūsu pasaules, tas drīz mācīsies saprast, ka cilvēka dzīve iegūst vērtību un nozīmi tikai ieskatoties šajā citā pasaulē. Un cilvēks tamdēļ nemaz neatsvešināsies no „reālās” dzīves – kā daudzi baidās – ja ieskatīsies pārvērtīgajā pasaulē. Jo tikai tā viņš īstenībā beidzot iemācās droši un stingri nostāties savā dzīvē. Viņš mācās apzināties dzīves cēloņus, kamēr bez to zināšanas viņš ir kā aklais taustījies cauri sekām. Tikai izzinot pārvērtīgo, jutekliski „reālais” beidzot iegūst nozīmi. Tādēļ šādas atziņas padara cilvēku dzīvei derīgāku, nevis nederīgāku. Par patiesi „praktisku” cilvēku var kļūt tikai tas, kurš izprot dzīvi.

Šīs grāmatas autors neattēlo neko, par ko viņš pats nevarētu liecināt no savas pieredzes, no tāda veida pieredzes, kādu var gūt šajās jomās. Attēlots tikai šādā nozīmē paša pārdzīvotais. Šo grāmatu nevar lasīt tā, kā mūsu laikmetā tagad ir pierasts lasīt grāmatas. Savā ziņā lasītājam ir jāizstrādā katra lappuse, pat dažs labs atsevišķs teikums. Tas tā ir veidots apzināti. Jo tikai tā šī grāmata var lasītājam kļūt par to, par ko tai ir jāklūst. Kurš to vienkārši izlasa, tas neko nebūs izlasījis. Šīm patiesībām ir jābūt pārdzīvotām, izjustām. Tikai šādā nozīmē garazinātnei ir vērtība.

No populārzinātniskā viedokļa par šo grāmatu nedrīkst spriest, ja vien pieeja šādam spriedumam netiek pamatota pašā grāmatā. Ja kritiķis balstīsies šādā pieejā, tad noteikti redzēs, ka šajos izklāstos nav nekādu pretrunu patiesam zinātniskumam. Autors zina, ka tur neviens vārds nav pretrunā viņa zinātniskajam apzinīgumam.

Kurš gribētu šeit attēlotās patiesības meklēt vēl arī pa citu ceļu, to var atrast manā „Brīvības filozofijā”. Dažādos veidos abas šīs grāmatas tiecas uz to pašu mērķi. Vienas grāmatas sapratne otra nav obligāti nepieciešama, kaut arī dažbrīd tā būtu veicinoša.

Kurš šajā grāmatā meklē „pēdējo” patiesību, tas varbūt noliks to malā neapmierināts. No garazinātnes kopuma vispirms ir jāsniedz pamatpatiesības.

Tas, protams, pieder pie cilvēka dabas, ka viņš uzreiz taujā pēc pasaules sākuma un beigām, pēc esamības jēgas un Dieva būtības. Bet cilvēks, kura sapratne balstīta nevis

vārdos un jēdzienos, bet gan patiesās atziņās par dzīvi, zina, ka grāmatā, kur runa ir par gara izziņas iesākumu, nedrīkst uzreiz teikt lietas, kas pieder gudrības augstākajām pakāpēm. Tikai izprotot pamatus, kļūst skaidrs, kādus augstākus jautājumus var uzdot. Tālākus ziņojumus par šo jomu var atrast citā, ar šo saistītā autora grāmatā „Slepenzinātne”.

Otrā izdevuma priekšvārdā bija pievienots papildinājums: Mūsu laikos, sniedzot pārjuteklisku faktu attēlojumu, ir jāreķinās ar divām lietām. Pirmā, ka mūsu laikam ir nepieciešama pārjuteklisku atziņu kopšana; bet otrā, ka patlaban garīgajā dzīvē pastāv milzum daudz priekšstatu un sajūtu, kas šādu attēlojumu daudziem tieši liek uzskatīt par tukšu fantazēšanu un sapņošanu. Tagadnei ir nepieciešamas pārjutekliskas atziņas, jo viss, ko cilvēks uzzina par pasauli un dzīvi ierastajā veidā, rada viņā neskaitāmus tādus jautājumus, uz kuriem atbildes var sniegt tikai pārjutekliskas patiesības. Jo nevajadzētu ļauties ilūzijām: tas, ko mūsdienu garīgie strāvojumi var izklāstīt par esamības pamatiem, tas dziļāk jūtošām dvēselēm nedod vis atbildes, bet gan tikai rada jautājumus par pasaules un dzīves lielākajiem jautājumiem. Kādu laiku var ļauties viedoklim, ka „stingri zinātnisku faktu rezultāti” dažāda labā tagadnes domātāja secinājumos it kā ir atraduši esamības mīklu atrisinājumu. Bet, ja dvēsele tajā iedziļinās tiktāl, cik tai ir jāiedziļinās, kad tā patiešām pati sāk saprast, tad izrādās, ka sākotnēji par risinājumu uzskatītais tikai ierosina patiesos jautājumus. Un atbildei uz šādiem jautājumiem ir ne jau jāapmierina cilvēciskā ziņkāre, bet gan jāsniedz iekšējs miers un dvēseles dzīves noslēgtība. Šādu atbilžu rašana ne tikai apmierina zinātkāri, bet arī padara cilvēku strādīgu, čaklu un izaugušu dzīvei, kamēr tā visa trūkums dvēseliski un galu galā arī fiziski paralizē. Pārjutekliskās pasaules izziņa ir ne tikai teorētiska nepieciešamība, bet gan patiesa dzīves prakse. Tieši tagadējās garīgās dzīves dēļ garīgā izziņa ir neatņemama mūsu laiku izziņas joma.

No otras puses pastāv fakts, ka mūsdienās daudzi noraida tieši to, kas viņiem visvairāk ir nepieciešams. Daudzu uzmācīgu viedokļu spēks, kas it kā ir pamatoti „drošā zinātniskā pieredzē”, uz dažiem atstāj tādu iespaidu, ka viņi nemaz citādi nevar, kā tādus tēlojumus, kādi ir sniegti šajā grāmatā, uzskatīt tikai par bezjēdzīgi nepamatotu savārstījumu. Pārjuteklisku faktu izklāstītājam par to nevajadzētu ļauties nekādām ilūzijām. – Var viegli krist kārdinājumā pieprasīt no šādas grāmatas autora „neapgāzamus” pierādījumus tam, ko viņš stāsta. Tikai neiedomājas, ka tādējādi ļaujas sekojošiem maldiem. Jo pieprasīti tiek – pašam to gan neapzinoties – ne jau lietišķie pierādījumi, bet gan tādi, ko prasītājs pats grib atzīt vai ir spējīgs izprast. Šīs grāmatas autors zina, ka grāmatā nav nekā tāda, ko nevarētu pieņemt jebkurš, pamatojoties mūsdienu dabas izziņā. Autors zina, ka var grāmatā var atrast izpildītas visas dabaszinātniskās prasības un tieši tādēļ šeit sniegto pārjuteklisko atziņu tēlojuma veidu var pieņemt kā sevī pamatotu. Jā, tieši īstam dabaszinātniskajam priekšstatu veidam šajā tēlojumā būtu jājūtas kā mājās. Šādi domājošo saviļņos dažāda laba diskusija veidā, ko raksturo dziļi patiesie Gētes vārdi: „Aplama mācība nav apgāzama, jo tā balstās pārliecībā, ka aplamais esot patiesais.” Diskusijas ir neauglīgas ar tiem, kuri atzīst tikai tos pierādījumus, ko ietver viņu domāšanas veids. Kurš izprot „pierādīšanas” būtību, tam ir skaidrs, ka cilvēka dvēsele atrod patiesību pa citiem ceļiem, nevis diskusijās. – Ar šādu noskaņojumu tiek publicēts grāmatas otrais izdevums.

Rudolf Steiner (1910)

Ievads

Kad *Johans Gotlībs Fihte* 1813.gada rudenī publicēja „Mācību” (*Johann Gottlieb Fichte, «Lehre»*) kā savas pilnībā patiesības meklējumiem veltītās dzīves nobriedušo augli, viņš

sākumā uzreiz pateica sekojošo: „Šīs mācības priekšnosacījums ir pilnīgi jauns iekšējs maņu rīks, caur kuru mums tiek sniegta jauna pasaule, kāda parastam cilvēkam nemaz neeksistē.“ Ar kādu līdzību viņš parāda, cik neaptveramai viņa mācībai ir jābūt cilvēkiem, kuri gribētu par to spriest ar parasto maņu priekšstatiem: „Iedomājieties pasauli, kurā ir tikai akli dzimuši cilvēki, kuru pasaulē tādēļ eksistē tikai tās lietas un apstākļi, kas ir uztveramas ar tausti. Ejiet viņu vidū un stāstiet par krāsām un citām lietām, kas eksistē tikai gaismā un redzei. Vai nu jūs viņiem runāsi pilnīgi pa tukšo, un labākajā gadījumā viņi jums to pateiks. Tas jums ļaus drīz pamanīt savu kļūdu un pārtraukt veltīgās runas, ja vien nespējat šiem cilvēkiem atdot redzi.“ Tas, kurš stāsta cilvēkiem par lietām, ko šajā gadījumā ir domājis Fihte, bieži vien atrodas situācijā, kas līdzinās redzošā situācijai starp aklajiem. Bet tās taču ir lietas, kas attiecas uz cilvēka patieso būtību un augstāko mērķi. Tas tiešām būtu iemesls krist izmisumā par cilvēci tam, kurš noticētu, ka „veltīgās runas“ ir jāpārtrauc. Bet gluži pretēji, nevienam acīmredzami nedrīkst šaubīties, ka attiecībā uz šīm lietām ir iespējams „atvērt acis“ ikkatram, kurš vien to gribētu. – Šī priekšnosacījuma dēļ tā ir runājuši un rakstījuši visi tie, kuri juta, ka viņiem ir izaudzis šis „iekšējais maņu rīks“, kas ļauj izziņāt ārējām maņām slēpto cilvēka patieso būtību. Tādēļ kopš senseniem laikiem atkal un atkal tiek runāts par šādu „apslēpto patiesību“. – Kurš kaut ko no tās ir uztvēris, tas to jūt tikpat droši, kā cilvēks ar labi izveidotām acīm jūt krāsu priekšstatus. Tādēļ viņam šai „apslēptajai patiesībai“ nav nepieciešami nekādi „pierādījumi“. Un viņš zina arī, ka nekādi pierādījumi nav nepieciešami tam, kuram līdzīgi kā viņam ir pavērusies „augstākā maņa“. Ar tādu cilvēku viņš var runāt tāpat, kā ceļotājs, atgriezies no Amerikas, var runāt ar tiem, kuri paši Ameriku gan nav redzējuši, bet var to iedomāties, jo ieraudzītu visu to pašu ko ceļotājs, ja rastos tāda iespēja.

Bet pārjutekliskās pasaules pētniekam ir jārunā ne tikai ar garīgās pasaules pētniekiem. Viņam ar savām runām ir jāvērsas pie visiem cilvēkiem. Jo jāstāsta taču par lietām, kas skar visus; jā, viņš saprot, ka neviens, kurš šīs lietas nezina, nevar būt „cilvēks“ šī vārda patiesajā nozīmē. Un viņš runā visiem, jo zina, ka pastāv dažādas izpratnes pakāpes par lietām, kas viņam ir sakāmas. Viņš zina, ka pat tie, kuri vēl ir tālu no mirkļa, kad viņiem varētu pavērties pašu garīgie pētījumi, var saprast teikto. Jo sajūta un sapratne par patiesību ir katrā cilvēkā. Un tieši pie šīs sapratnes, kas var uzmirdzēt katrā veselā dvēselē, viņš vērsas vispirms. Viņš arī zina, ka šajā sapratnē ir spēks, kam pakāpeniski ir jānovēd pie augstākām izziņas pakāpēm. Šī sajūta, kas iesākumā varbūt neredz neko no tā, ar ko tiek uzrunāta, pati ir tas burvis, kas atslēdz „gara acis“. Sākumā šī sajūta sarosās tumsā. Dvēsele neko neredz; bet caur šo sajūtu to pārņem patiesības vara; un tad patiesība var pamazām ienākt dvēselē un atvērt tajā „augstāko maņu“. Vienam tas var notikt ātrāk, citam tas prasa ilgāku laiku; kam pietiek pacietības un izturības, tas sasniedz mērķi. Ne jau katrs akls piedzimušais var tikt operēts: bet katra cilvēka garīgās acis var tikt atvērtas; tas ir tikai laika jautājums, kad tas notiks.

Erudīcija un zinātniska izglītība nav nekādi priekšnosacījumi „augstākās maņas“ atklāšanai. Tā tikpat labi var pavērties naivam cilvēkam, kā zinātniski augsti izglītotam. Tas, ko mūsu laikos sauc par „vienīgo“ zinātni, šim mērķim bieži var būt pat kavējoši, nevis veicinoši. Jo šī zinātne pēc savas būtības par „īstu“ atzīst tikai to, kas ir pieejams parastajām maņām. Lai cik lieli būtu tās nopelni šīs realitātes izziņā: kad tā to, kas ir nepieciešams un svētīgs šai zinātnei, paziņo par noteicošu visām cilvēces zināšanām, tā vienlaikus rada milzīgu daudzumu aizspriedumu, kas noslēdz pieeju augstākajām realitātēm.

Pret šeit teikto bieži iebilst: cilvēka izziņai nu reiz esot nospraustas „nepārvaramas robežas“. Šīs robežas nevarot pārkāpt; tādēļ jebkuras atziņas, kas neievēro šādas „robežas“ ir noraidāmas. Cilvēks, kurš izsaka apgalvojumus par lietām, par kurām vairumam ir skaidrs, ka tās atrodas viņpus cilvēcisko izziņas spēju robežām, tiek uzskatīts par tiešām nekautrīgu tipu. Izsakot šādu iebildumu, pilnībā tiek atstāts bez ievērības, ka

augstākās izziņas priekšnosacījums vispirms ir cilvēka izziņas spēku attīstība. Kas pirms šādas attīstības vēl atrodas viņpus izziņas robežām, tas pēc katrā cilvēkā snaudošo spēju pamodināšanas jau pilnībā atrodas izziņas jomā. – Tomēr vienu apstākli nedrīkst atstāt neievērotu. Varētu teikt: ko gan līdz stāstīt cilvēkiem par lietām, kuru apjaušanai viņu izziņas spēki vēl nav atmodināti, tādēļ viņiem tās vēl ir noslēgtas? Tomēr šādi spriest ir aplami. Lai šīs lietas atklātu, tiešām ir nepieciešamas noteiktas spējas, bet: kad atklājumi tiek paziņoti, tos var saprast jebkurš cilvēks, kam piemīt objektīva loģika un veselīga patiesības izjūta. Šajā grāmatā netiks izklāstīts nekas cits, kā tikai lietas, kas jebkuram ar vispusīgu, aizspriedumu neaizmiglotu domāšanu un vaļsirdīgu, brīvu patiesības izjūtu apveltītam cilvēkam var radīt iespaidu, ka tas var palīdzēt apmierinošā veidā tuvoties cilvēka dzīves un pasaules parādību mīklu atminējumam. Atliek uzdot sev jautājumu: vai dzīve gūst apmierinošu izskaidrojumu, ja pieņem, ka tas, kas šeit tiek apgalvots, ir patiesība? Un jebkura cilvēka dzīve sniegs tam apstiprinājumu.

Tomēr, lai cilvēks varētu būt „skolotājs“ šajās esamības augstākajās jomās, nepietiek tikai ar to, ka viņam vienkārši ir atvērusies apjēga. Arī te nepieciešama „zinātne“, tāpat kā ir nepieciešama zinātne skolotāja profesijas iegūšanai parastās realitātes jomā. „Gaišredzība“ tikpat maz padara par „zinošo“ garīgajā pasaulē, cik veselīgi attīstīti maņu orgāni padara par „zinātnieku“ jutekliskajā realitātē. Un tā kā patiesībā visa realitāte, gan zemākā, gan augstākā garīgā, ir tikai vienas un tās pašas pamatbūtības divas puses, tad zemākās atziņas nezinošais parasti laikam paliks nezinošs arī augstākajās lietās. Tam, kurš jūt garīgu aicinājumu izteikties par esamības garīgajām dimensijām, šis fakts rada gandrīz neizmērojamu atbildības sajūtu. Tā liek viņam būt pieticīgam un atturīgam. Bet nevienu tā nedrīkst atturēt nodarboties ar augstākajām patiesībām. Arī to nē, kam dzīves apstākļi nedod nekādu iespēju nodarboties ar parasto zinātni. Jo savu cilvēka uzdevumu noteikti var piepildīt, neko nesaprotot no botānikas, zooloģijas, matemātikas un citām zinātnēm; bet neviens nevar būt „cilvēks“ šī vārda pilnā nozīmē, ja kaut kādā veidā neizdodas tuvoties izpratnei par cilvēka būtību un aicinājumu, ko var sniegt tikai zināšanas par pārjuteklisko.

Augstāko, ko cilvēks spēj iedomāties, viņš apzīmē kā „dievišķo“. Un par savu augstāko aicinājumu viņam kaut kādā veidā ir jādoma kopsakarībā ar šo dievišķo. Laikam arī tādēļ juteklisko pārsniedzoša gudrība, kas cilvēkam atklāj viņa būtību un līdz ar to arī aicinājumu un sūtību, drīkst tikt saukta par „dievišķo gudrību“ jeb teosofiju. Garīgo norišu cilvēka dzīvē un Visumā apskatam var dot apzīmējumu „garazinātne“. Ja no tās īpaši izceļ, kā tas ir darīts šajā grāmatā, tos rezultātus, kas attiecas uz cilvēka garīgās būtības kodolu, tad šai jomai var lietot apzīmējumu „teosofija“, jo gadsimtiem ilgi tas ir ticis tā lietots šajā virzienā.

Lūk, ar šādu noskaņojumu grāmatā tiek ieskicēts teosofiskais pasaules uzskats. Grāmatu sarakstījušais nevēlas attēlot neko, kas viņam nebūtu kā fakts līdzīgā nozīmē, kā piedzīvojums ārējā pasaulē ir kā fakts acīm un ausīm, un parastajai sapratnei. – Tie ir pārdzīvojumi, kas kļūst pieejami katram, kurš ir izlēmis nostāties uz īpašā šīs grāmatas nodaļā norādītās „izziņas takas“. Pareizā attieksme pret pārjutekliskās pasaules lietām ir pieņemt, ka veselīga domāšana un jušana spēj saprast visu, kas kā patiesas atziņas var plūst no augstākajām pasaulēm, un, vadoties no šīs sapratnes un ar to ieliekot stingru pamatu, ir sperts būtisks solis uz priekšu virzienā uz paša spējām ieskatīties pārjutekliskajā, lai arī tā sasniegšanai ir vajadzīgas vēl arī citas lietas. Bet cilvēks pats sev aizbultē durvis uz patiesām augstākajām atziņām, ja viņš noniecina šo ceļu un tikai citā veidā grib ielauzties augstākajās pasaulēs. Tāds princips: atzīt augstākās pasaules tikai tad, kad pats esi tās skatījis, jau ir šķērslis iespējai skatīt. Griba vispirms ar veselīgu domāšanu saprast to, kas vēlāk tiks skatīts, veicina iespēju skatīt. Tā uzbur svarīgus dvēseles spēkus, kas ved uz „redzošā“ skatījumu.

Cilvēka būtība

Sekojoši Gētes vārdi skaistā veidā iezīmē sākumpunktu vienam no ceļiem, pa kuru ejot var tikt izzināta cilvēka būtība: „Tikko cilvēks sāk apzināties priekšmetus sev apkārt, viņš tos apskata attiecinātus uz sevi; un pareizi – jo viss viņa liktenis ir atkarīgs no tā, vai tie viņam patīk vai nepatīk, vai tie šķiet pievilcīgi vai atbaidoši, vai tie ir noderīgi vai kaitē. Šis pilnīgi dabiskais veids, kā aplūkot un spriest par lietām, šķiet esam tikpat viegls, cik nepieciešams, un tomēr tas pakļauj cilvēku tūkstošiem maldu, kas viņam bieži izrādās apkaunojoši un padara dzīvi rūgtu. – Daudz grūtāku darbu uzņemas tie, kuru dedzīgā tieksme pēc zināšanām liek viņiem censties apskatīt dabas priekšmetus pašus par sevi un to savstarpējās attiecībās: jo drīz vien viņiem sāk pietrūkt tās mērauklas, kas tik labi palīdzēja, kad viņi kā cilvēki apskatīja lietas attiecībā pret sevi. Viņiem pietrūkst patikšanas un nepatikšanas, pievilcības un pretīguma, noderīguma un kaitīguma mērauklas. No tā visa ir pilnībā jāatsakās, viņiem kā pilnīgi vienaldzīgām un it kā dievišķām būtnēm ir jāmeklē un jāpēta to, kas ir, nevis to, kas patīk. Īstu botāniķi nedrīkst aizraut ne augu skaistums, ne noderīgums, viņam ir jāpēta to veidošanās un attiecības ar pārējo augu valstību; kā saule visus augus izvilina un apspīd vienādi, tāpat arī viņam ar vienlīdz mierīgu skatu ir jāuzlūko un jāpārskata visus augus vienādi, un mērauklu šai izziņai, datus spriedumiem viņam ir jāņem tikai no novērojamo lietu loka.“

Šī Gētes izteiktā doma trejādi ievirza cilvēka uzmanību. Pirmkārt, tie ir priekšmeti, no kuriem caur maņu vārtiem cilvēkam nemitīgi plūst ziņas, ko viņš satausta, saož, sagaršo, dzird un redz. Otrais ir iespaidi, ko tie uz viņu atstāj, iezīmējot viņa patiku un nepatiku, iekāri vai riebumu tā, ka viens šķiet simpātisks, cits antipātisks, viens noderīgs, cits kaitīgs. Un trešais ir atziņas, ko viņš iemanto par priekšmetiem kā „it kā dievišķa būtne“; tie ir šo priekšmetu darbības un esamības noslēpumi, kas viņam atklājas.

Šīs trīs jomas skaidri nošķiras cilvēka dzīvē. Un tādēļ cilvēks aptver, ka ir saaustrs ar pasauli trīskāršā veidā. – Pirmais veids ir tas, ko viņš jau atrod esošu, ko viņš pieņem kā dotu faktu. Ar otro veidu viņš padara pasauli par savu darīšanu, par kaut ko tādu, kam ir nozīme viņa dzīvē. Trešo veidu viņš uzlūko kā mērķi, uz kuru nemitīgi ir jātiecas.

Kādēļ pasaule parādās cilvēkam šajā trīskāršajā veidā? To var paskaidrot vienkāršs vērojums:

Es eju pa ziediem klātu pļavu. Ziedi man vēstī savas krāsas caur manām acīm. Tas ir fakts, ko es pieņemu kā dotu. – Es priecājos par krāsu krāšņumu. Ar to es padaru šo faktu par savu darīšanu. Ar jūtām es sasaistu ziedus ar savu esamību. Pēc gada es atkal eju pa to pašu pļavu. Tur zied citas puķes. Manī atkal izaug jauns prieks par ziediem. Mans prieks no iepriekšējā gada uznirst kā atmiņas. Tās ir manī; priekšmets, kas tās rosināja, ir zudis. Bet ziedi, ko es redzu, ir tā paša veida, tās pašas sugas kā iepriekšējā gadā; tie ir auguši pēc tām pašām likumsakarībām kā iepriekšējie. Ja es esmu ticis skaidrībā par šo sugu, par šiem likumiem, tad šī gada ziedos es tos ieraugu atkal tāpat, kā es tos iepazinu pagājušajā gadā. Un es tā tad varu apsvērt: iepriekšēja gada ziedi ir zuduši; mans prieks par tiem ir palicis tikai manās atmiņās. Tagad tas ir saistīts ar manu esamību. Bet tas, ko es saskatīju šajos ziedos iepriekšējā gadā un ko es saskatu atkal šogad, tas paliks un saglabāsies, kamēr vien augs šādas puķes. Tas ir tas, kas man ir atklājies, bet nav atkarīgs no manas esamības tādā pašā veidā kā mans prieks. Prieka sajūta paliek manī; likumi, ziedu būtība paliek ārpus manis pasaulē.

Tā cilvēks šajā trīskāršajā veidā nepārtraukti sasaistās ar lietām pasaulē. Iesākumā nevajag ar šo faktu iedomāties neko citu, kā tikai uztvert to, ko tas sniedz. No šī fakta izriet, ka cilvēka būtībā ir trīs puses. To un neko citu pagaidām apzīmēsim ar šiem trim vārdiem: miesa, dvēsele un gars. Ja kāds ar šiem trim vārdiem saistīs kādus iepriekš pieņemtus viedokļus vai pat hipotēzes, tad noteikti pārpratīs sekojošos iztīrījumus. Ar miesu te ir domāts tas, caur ko cilvēkam atklājas apkārtējās pasaules lietas, kā iepriekšējā

piemērā ziedi pļavā. Vārds dvēsele norāda uz to, ar ko cilvēks šīs lietas sasaista ar savu paša esamību, kā dēļ viņš to sakarā jūt tīksmi un netīksmi, prieku un nepatiku, liksmi un sāpes. Kā gars ir domāts tas, kas viņā atklājas, kad viņš uzlūko lietas, ar Gētes vārdiem sakot, „it kā dievišķa būtne”. – Šajā nozīmē cilvēks sastāv no miesas, dvēseles un gara.

Caur savu miesu cilvēks spēj dotajā mirklī saistīties ar lietām. Ar savu dvēseli viņš saglabā iespaidus, ko tās atstāj; un garā viņam atklājas tas, kas saglabājas pašās lietās. Tikai apskatot cilvēku no šādām trīs pusēm, var cerēt uz atklāsmi par viņa būtību. Jo šīs trīs puses parāda cilvēku trīskārši dažādā veidā radniecisku pārējai pasaulei.

Ar savu miesu cilvēks ir radniecīgs lietām, ko no ārpuses uztver viņa maņas. Miesa ir veidota no ārpasaules vielām, tajā darbojas arī ārpasaules spēki. Kā cilvēks ar savām maņām novēro ārpasaules lietas, tāpat viņš var novērot arī pats savu miesisko esamību. Bet ir neiespējami tādā pašā veidā novērot dvēselisko esamību. Viss, kas manī norisinās kā miesiski procesi, var arī tikt uztverts ar miesiskām maņām. Manu patiku un nepatiku, manu prieku un manas sāpes ar miesiskām maņām nevaru uztvert ne es, ne arī kāds cits. Dvēseliskais ir tāda joma, kas miesiskam uzskatam ir nepieejama. Cilvēka miesiskā esamība ir visu acu priekšā, dvēselisko viņš kā savu pasauli nes sevī. Bet garā cilvēkam ārpasaule atklājas augstākā veidā. Ārpasaules noslēpumi gan atsedzas viņa iekšējā pasaulē; bet garā cilvēks iziet ārpus sevis un ļauj lietām runāt pašām par sevi, par to, kam ir nozīme nevis viņam, bet lietām pašām. Cilvēks lūkojas zvaigžņotās debesīs: sajūsma, ko pārdzīvo dvēsele, pieder viņam; bet zvaigžņu mūžīgie likumi, ko cilvēks aptver domās savā garā, nepieder viņam, bet gan zvaigznēm.

Tā cilvēks ir trīs pasaulu pilsonis. Ar savu miesu viņš pieder pasaulei, kuru viņš arī uztver ar savu miesu; dvēselē viņš uzceļ pats savu pasauli; bet garā viņam atklājas pasaule, kas ir diženi pāri abām pārējām.

Šķiet pārliecinoši, ka šo trīs pasaulu būtiskās dažādības dēļ, gūt skaidrību par tām un cilvēka vietu tajās varēs tikai trīs dažādos apskata veidos.

I. Cilvēka miesiskā būtība

Cilvēka miesu var iepazīt ar miesiskajām maņām. Un apskata veids nevar būt atšķirīgs no tā, kā iepazīst arī citas ar maņām jutekliski uztveramas lietas. Tāpat kā apskata minerālus, augus, dzīvniekus, tāpat var apskatīt arī cilvēku. Viņš ir radniecīgs šīm trīs esamības formām. Līdzīgi minerāliem cilvēks savu miesu veido no dabas vielām; līdzīgi augiem viņš aug un vairojas; tāpat kā dzīvnieki viņš uztver priekšmetus ap sevi un uz šo iespaidu pamata veido iekšējus pārdzīvojumus. Tādēļ cilvēkam var pierakstīt minerālu, augveidīgu un dzīvniecisku esamību.

Minerālu, augu un dzīvnieku uzbūves dažādība atbilst to esamības trīs formām. Un šī uzbūve – tēls, forma – ir tas, ko uztver ar maņām un tikai to var saukt par miesu. Bet cilvēka miesa jeb ķermenis atšķiras no dzīvnieka ķermeņa. Šī atšķirība ir jāatzīst ikkatram, lai ko viņš nedomātu par cilvēka radniecību ar dzīvniekiem. Pat radikālākais materiālists, kurš noliedz jebko dvēselisku, nevarēs apiet parakstīšanos zem sekojošas tēzes, ko izsaka *Carus* savā darbā „Dabas un gara izziņas organons”: „Kaut arī nervu sistēmas un tieši galvas smadzeņu smalkākā iekšējā uzbūve fiziologiem un anatomiem joprojām paliek neatminēta mīkla; bet, ka šī veidojuma koncentrācija arvien vairāk un vairāk kāpinās dzīvnieku rindā, cilvēkā sasniedzot tādu pakāpi, kā nevienai citai būtnei, tas ir pilnībā konstatēts fakts; tam ir visaugstākā nozīme cilvēka garīgajai attīstībai, drīkstētu pat teikt, ka jau pietiekams izskaidrojums. Ja galvas smadzeņu veidojums nav pienācīgi attīstījies, kur atklājas, ka tās ir mazas un trūcīgas kā mikrocefālijas un idiotisma gadījumā, tur ir pašsaprotami, ka par izcelšanos ar savdabīgām idejām un par izziņu runa var būt tikpat maz, kā cilvēkam ar galīgi neizveidotiem vairošanās orgāniem varētu būt runa par dzimtas turpināšanu. Turpretī spēcīgs un skaists visa cilvēka un it īpaši galvas

smadzeņu veidojums gan vēl nedefinē ģēniju, bet tomēr nodrošina pirmo nepieciešamo nosacījumu augstākai izziņai.”

Ja cilvēka miesai, ķermenim pieraksta šīs trīs esamības formas – minerālo, augveidīgo un dzīvniecisko, tad ir jāpieraksta arī ceturta – īpaši cilvēciskā. Caur savu minerālo esamības formu cilvēks ir radniecīgs visam redzamajam, caur savu augveidīgo – visām būtnēm, kuras aug un vairojas; caur dzīvniecisko ar visiem, kuri uztver sev apkārtējo un kuros uz ārēju iespaidu pamata rodas iekšēji pārdzīvojumi; caur savu cilvēcisko esamības formu viņš jau miesiskā ziņā veido valstību sev.

II. Cilvēka dvēseliskā būtība

Būdama cilvēka paša iekšējā pasaule, viņa dvēseliskā būtība atšķiras no viņa miesiskuma. Dvēseliskajam raksturīgais ir pamanāms uzreiz, tikko pievērš uzmanību kaut vienkāršākajai maņu sajūtai. Pirmkārt, neviens nevar zināt, vai kāds cits šādu vienkāršu maņu sajūtu pārdzīvo tieši tādā pašā veidā kā viņš pats. Ir zināms, ka ir cilvēki, kuri neredz krāsas. Tādi redz pasauli tikai dažādos pelēkos toņos. Citi tikai daļēji neatšķir krāsas. Viņi tādēļ nespēj uztvert noteiktas krāsu nianšes. Tā pasaules aina, ko sniedz viņu acis, ir citādāka nekā tā sauktajiem normālajiem cilvēkiem. Un līdzīgi tas vairāk vai mazāk var būt arī ar pārējām maņām. No tā izriet, ka pat vienkārša maņu sajūta jau pieder iekšējai pasaulei. Ar savām miesiskajām maņām es varu uztvert sarkano galdu, kuru uztver arī citi; bet es nevaru uztvert cita cilvēka sarkanās krāsas sajūtu. – Tādēļ maņu sajūtas ir dvēseliskas. Ja šo faktu apzinās pilnīgi skaidri, tad drīz vien izbeidz iekšējos pārdzīvojumus uzskatīt tikai par smadzeņu procesiem vai tamlīdzīgi. – Maņu sajūtai vispirms pieslēdzas jūtas. Viena sajūta cilvēkam rada patiku, cita nepatiku. Tur sarosās viņa iekšējā, dvēseliskā dzīve. Savās jūtās cilvēks rada otru pasauli papildus tai, kas uz viņu iedarbojas no ārpuses. Tam visam pievienojas vēl arī trešais: griba. Ar to cilvēks savukārt iedarbojas atpakaļ uz ārpasauli. Ar to viņš savu iekšējo būtību uzspiež ārpasaulei. Cilvēka dvēsele it kā plūst uz āru viņa gribas darbībā. Cilvēka darbi atšķiras no dabas norisēm ar to, ka pirmie nes viņa iekšējās dzīves zīmogu. Tā dvēsele kā cilvēka īpašums nostājas pretī ārpasaulei. No ārpasaules cilvēks saņem ierosinājumus; bet atbilstoši šiem ierosinājumiem viņš izveido pats savu pasauli. Miesiskums kļūst par pamatu dvēseliskajam.

III. Cilvēka garīgā būtība

Dvēselisko cilvēkā nosaka ne tikai miesa. Cilvēks neklīst haotiski un bezmērķīgi no viena maņu iespaida uz citu; viņš arī nerīkojas kura katra kairinājuma iespaidā, kas nāk no ārpuses vai norisēm viņa paša ķermenī. Cilvēks domā par savām uztverēm un savu rīcību. Pārdomājot savas uztveres, viņš iegūst atziņas par lietām; pārdomājot savu rīcību, viņš ienes savā dzīvē saprātīgu kopsakarīgumu. Un viņš zina, ka savu cilvēka uzdevumu cienīgi var izpildīt tikai tad, ja savu izziņu un rīcību ļauj vadīt pareizām domām. Tātad dvēseliskais ir nostādīts divkāršas nepieciešamības priekšā. Miesas likumus viņam nosaka dabas nepieciešamība; likumus, kas ved pie pareizas domāšanas, nosaka viņš pats, jo brīvi atzīst to nepieciešamību. Vielmaiņas likumiem cilvēku pakļauj daba; domāšanas likumiem viņš pakļaujas pats. – Tā cilvēks padara sevi piederīgu augstākai kārtībai nekā tā, kurai viņš pieder ar savu miesu. Un tā ir garīgā kārtība. Cik miesiskais ir atšķirīgs no dvēseliskā, tik arī dvēseliskais no garīgā. Kamēr runā tikai par oglekļa, ūdeņraža, slāpekļa, skābekļa atomiem, kas kustas miesā, tikmēr dvēsele nav pamanīta. Dvēseliskā dzīves sākas tikai tad, kad šādās kustībās uznirst sajūta: es sagaršoju kaut ko saldu vai jūtu patiku. Tikpat maz ir pamanīts gars, kamēr aplūko tikai dvēseliskos pārdzīvojumus, kas pārņem cilvēku, kad viņš pilnībā ļaujas ārpasaulei un savai miesai. Dvēseliskais drīzāk ir tikai pamats garīgajam, tāpat kā miesiskais ir pamats dvēseliskajam. – Dabas

pētniekam ir darīšana ar miesu, dvēseles pētniekam (psihologam) – ar dvēseli un gara pētniekam pētījumu objekts ir gars. Apzinoties paša esību, noskaidrot atšķirību starp miesu, dvēseli un garu ir prasība, ko ir jāuzstāda katram, kurš domājoši grib izprast cilvēka būtību.

IV. Miesa, dvēsele un gars

Cilvēks tā īsti var tikt skaidrībā par sevi tikai tad, kad ir izpratis domāšanas nozīmi savā būtībā. Galvas smadzenes ir domāšanas miesiskais instruments. Tāpat kā cilvēks tikai ar labi izveidotām acīm var redzēt krāsas, tāpat atbilstoši veidotas galvas smadzenes viņam kalpo domāšanai. Viss cilvēka ķermenis ir veidots tā, ka šī veidojuma kronis ir gara orgāns, galvas smadzenes, un cilvēka smadzeņu veidojumu var saprast tikai tad, ja tās apskata saistībā ar smadzeņu uzdevumu. Uzdevums ir būt domājošā gara miesiskajam pamatam, un to parāda salīdzinošs dzīvnieku pasaules pārskats. Abiniekiem galvas smadzenes vēl ir mazas attiecībā pret muguras smadzenēm; zīdītājiem tās jau ir salīdzinoši lielākas. Cilvēkam tās ir vislielākās attiecībā pret visu pārējo ķermeni.

Pret šādām piezīmēm par domāšanu, kādas te tiek liktas priekšā, valda dažs labs aizspriedums. Daži cilvēki sliecas pietiekami nenovērtēt domāšanu, augstāk stādot „sirsnīgas jūtas”, „sajūtas”. Daži pat saka: ne jau ar „sausu domāšanu”, bet gan ar jūtu siltumu, ar sajūtu tiešo spēku cilvēkam esot jāpaceļas līdz augstākajām atziņām. Cilvēki, kuri tā runā, baidās ar skaidru domāšanu notrulināt jūtas. Ikdienu domāšanā, kas attiecas tikai uz noderīguma lietām, tas noteikti tā ir. Bet domām, kuras ved esamības augstākajos reģionos, ir spēkā tieši pretējais. Nav tādu jūtu vai entuziasma, kas būtu salīdzināms ar siltuma, skaistuma un pacilātības sajūtām, kādas iekvēlina tās tīrās, kristālskaidrās domas, kas attiecas uz augstākajām pasaulēm. Jo augstākās jūtas nav tās, kas iestājas „pašas no sevis”, bet gan tās, kas tiek sasniegtas enerģiskā domāšanas darbā.

Cilvēka miesa ir veidota domāšanai. Tās pašas vielas un spēki, kas pastāv minerālu valstībā, cilvēka miesā ir izkārtotas tā, ka šis salikums ļauj atklāties domāšanai. Tādēļ šo minerālo, savam uzdevumam atbilstoši veidoto struktūru sekojošajos apskatos sauksim par cilvēka fizisko ķermeni.

Uz galvas smadzenēm, kā uz centrālo punktu, orientētā minerālā būve rodas vairošanās ceļā un pieaugot iegūst savu pilnīgo tēlu. Vairošanās un augšana cilvēkam ir kopīga ar augiem un dzīvniekiem. Ar vairošanos un augšanu dzīvie organismi atšķiras no nedzīviem minerāliem. Dzīvais rodas no dzīvā kā dīgļis. Pēcnācējs iekļaujas priekšteču dzīvajā rindā. Spēki, kas rada minerālu, ir saistīti ar tām vielām, no kurām tas sastāv. Kalnu kristāls veidojas silīcijam un skābeklim piemītošo spēku iedarbībā, kas kristālā ir apvienojušies. Spēkus, kas izveido ozolu, mums ir pa apkārtceļu caur dīgli jāmeklē mātes augā un tēva augā. Savu formu ozols kā pēcnācējs saņem no priekštečiem vairošanās procesā. Pastāv iekšēji, dzīvajam organismam iedzimstoši nosacījumi. – Tas bija primitīvs dabas uzskats, kas ticēja, ka zemākie dzīvnieki, pat zivis, varot rasties no dūņām. Dzīvo organismu forma tiek nodota ar iedzimtību. Kā dzīva būtne attīstās, tas ir atkarīgs no kādiem vecākiem tā ir radusies vai, citiem vārdiem sakot, kurai sugai tā pieder. Vienas, no kā sastāv dzīvais organisms, nemitīgi mainās; suga paliek tā pati visu dzīves laiku un iedzimst pēcnācējos. Suga ir tā, kas nosaka vielu salikumu. Tādēļ šis sugu veidojošais spēks ir jāsauc par dzīvības spēkuⁱ. Tāpat kā minerālie spēki izpaužas kristālos, tāpat veidojošais dzīvības spēks izpaužas sugās jeb augu un dzīvnieku formās.

Minerālos spēkus cilvēks uztver ar miesiskajām maņām. Un viņš var uztvert tikai to, priekš kā viņam ir tādas maņas. Bez acīm nebūtu gaismas uztveres, bez ausīm nebūtu skaņu uztveres. Zemākajiem organismiem no cilvēkam esošajām maņām piemīt tikai sava veida taustes maņaⁱⁱ. Viņiem salīdzinājumā ar cilvēka uztveres veidu pastāv tikai tie

minerālie spēki, kurus var atklāt ar tausti. Augstākiem dzīvniekiem, jo vairāk ir attīstītas arī citas maņas, jo apkārtējā pasaule, kuru uztver arī cilvēks, ir bagātīgāka un daudzveidīgāka. Tātad tas ir atkarīgs no kādas būtnes orgāniem, vai tas, kas pastāv ārpusaulē, kā uztvere, kā sajūta pastāv arī šai būtnei. Kas gaisā pastāv kā sava veida kustība, tas cilvēkā kļūst par skaņas sajūtu. – Dzīvības spēka izpausmes cilvēks ar parastajām maņām neuztver. Viņš redz augu krāsas, viņš sajūt to smaržu; dzīvības spēks šādiem novērojumiem paliek apslēpts. Bet, tāpat kā aklais nedrīkst noliegt krāsu pastāvēšanu, tikpat maz parastās maņas drīkst noliegt dzīvības spēku. Krāsas parādās, tikko aklais tiek izoperēts; tāpat cilvēkam kā uztveres parādās arī daudzveidīgās, dzīvības spēka radītās augu un dzīvnieku sugas, ne tikai indivīdi, tikko viņam atveras orgāns šai uztverei. – Paveroties šim orgānam, cilvēkam atklājas pavisam jauna pasaule. Tad viņš sāk uztvert ne tikai dzīvo būtnu krāsas, smaržas un tā tālāk, bet arī šo dzīvo būtnu dzīvību pašu. Katrā augā, katrā dzīvniekā viņš bez fiziskā tēla sajūt arī tās dzīvības pilno garīgo tēlu. Lai dotu tam nosaukumu, sauksim šo garīgo tēlu par ēterisko miesu jeb dzīvības miesu¹. – Garīgās dzīves pētnieks to saprot sekojoši. Viņam ētermiesa ir ne tikai fiziskās miesas vielu un spēku rezultāts, bet gan patstāvīga, reāla būtība, kas vispār piešķir dzīvību minētajām vielām un spēkiem. Garazinātniski runā, kad saka: fiziskajam ķermenim ir savs veidojums – piemēram, kristālam to piešķir nedzīvajam piemētošie fiziskie veidojošie spēki; dzīvam organismam tā formu piešķir ne tikai šie spēki, jo tajā acumirkli, kad dzīvība to pamet un tas paliek tikai fizisko spēku varā, tas sabrūk. Dzīvības miesa ir būtība, kura katru dzīves acumirkli pasargā fizisko miesu no sabrukšanas. – Lai redzētu šo dzīvības miesu, lai varētu to uztvert citā būtnē, ir jābūt atmodinātai garīgajai acij. Bez tās var pieņemt dzīvības miesas eksistenci loģisku iemeslu dēļ; bet skatīt to var tikai ar garīgajām acīm, tāpat kā krāsas skata ar fiziskajām acīm. – Pret šo izteikumu „ētermiesa” nevajadzētu atdurties. Te „ēters” apzīmē kaut ko citu nekā hipotētiskais ēters fizikā. Te tas ir jāuztver vienkārši kā apzīmējums tam, kas ar to tiek aprakstīts. Tāpat kā cilvēka fiziskā miesa savā uzbūvē ataino savu uzdevumu, tāpat ir arī ar ētermiesu. To arī saprot tikai tad, ja apskata ētermiesu attiecībā ar domājošo garu. Ar savu pakārtotību domājošajam garam cilvēka ētermiesa atšķiras no augu un dzīvnieku ētermiesas. – Tāpat kā ar savu fizisko miesu cilvēks pieder minerālajai pasaulei, tā ar savu ētermiesu viņš pieder dzīvā pasaulei. Pēc nāves fiziskā miesa izšķīst minerālajā pasaulē, bet ētermiesa dzīvības pasaulē. Ar vārdu „miesa” tiek apzīmēts tas, kas būtnei piešķir kaut kāda veida „tēlu”, „formu”. Izteikumu „miesa” nevajadzētu sajaukt ar jutekliski uztveramo ķermeņa formu. Šajā grāmatā domātajā nozīmē apzīmējums „miesa” var tikt lietots arī tam, kas veidojas dvēseliski un garīgi.

¹ Šīs grāmatas autors ilgu laiku ir centies atrast atbilstošāko terminu tam, kas te tiek saukts par ēterisko miesu jeb dzīvības miesu, arī par „veidojošo spēku ķermeni”. Iemeslu šādam nosaukumam autoram dod tas, ka viņš uzskata, ka nevar izdarīt par daudz, lai tikai izvairītos no pārpratuma, ka te ar ēterisko miesu domātais varētu tikt sajaukts ar „dzīvības spēku” senākajā dabaszinātnē. Tur, kur modernās dabaszinātnes noliedz šo senāko priekšstatu par dzīvības spēku, šīs grāmatas autors savā ziņā atbalsta šāda spēka pastāvēšanas pretiniekus. Jo ar to gribēja izskaidrot īpašu neorganisko spēku iedarbības veidu organismā. Bet tas, kas organismā darbojas neorganiski, tas nedarbojas citādi arī pārējā neorganiskajā pasaulē. Neorganiskās dabas likumi organismā ir tādi paši kā kristālā utt. Bet organismā ir kaut kas, kas nav neorganisks: veidojošā dzīvība. Tai pamats ir ēteriskā jeb veidojošo spēku miesa. Šāds pieņēmums netraucē dabas pētīšanu: tam, ko novēro kā spēku darbību neorganiskajā dabā, var izsekot arī dzīvo organismu pasaulē. Un noliegumu iedomai, ka šo darbību iekšā organismā izmaina kāds īpašs dzīvības spēks, atbalsta arī patiesa garazinātne. Gara pētnieks runā par ētermiesu tiktāl, par cik organismā atklājas vēl kas cits nekā nedzīvajā. – Tomēr šīs grāmatas autors neuzskata par nepieciešamu vārdu „ētermiesa” aizstāt ar „veidojošo spēku miesa”, jo visa šeit atrodamā kopsakarībā katram, kurš grib redzēt, vārda pārprašana ir izslēgta. Pārpratoms var iestāties tikai tad, ja šo vārdu lieto iztīrījumā, kas neiekļaujas te dotajā kopsakarībā. (salīdziniet arī ar šīs grāmatas noslēgumā „Atsevišķās piezīmēs un papildinājumos” pateikto.)

Dzīvības miesa cilvēkam tomēr vēl ir kaut kas ārējs. Līdz ar pirmo sajūtu sarosīšanos iekšējais pats atbild uz ārpasaules kairinājumiem. Var cik tālu grib sekot tajā, ko mēs saucam par ārpasauli; sajūtu tajā nekur nevarēs atrast. – Gaismas stari iespīd aci; tie iekļūst līdz pat tīklenei. Tur gaisma izsauc ķīmiskus procesus (rodopsīnā, tā saucamajā redzes purpurā); kairinājuma iedarbība turpinās caur redzes nervu līdz galvas smadzenēm; tur rodas nākamās fiziskās norises. Ja varētu tās novērot, tad tā arī redzētu fiziskas norises tāpat kā citur ārpasaulē. Ja spētu novērot arī dzīvības miesu, tad uztvertu, ka fiziskā norise galvas smadzenēs vienlaikus ir arī dzīvības norise. Bet zilās krāsas sajūtu, kāda rodas gaismas starus uztverošajam cilvēkam, šādā veidā nevar atrast nekur. Tā rodas tikai uztverošā cilvēka dvēselē. Ja tā tad uztverošā cilvēka būtība būtu izsmelta ar viņa fizisko ķermeni un ētermiesu, tad sajūta nevarētu pastāvēt. Darbība, ar kādu sajūta kļūst par faktu, būtiski ļoti atšķiras dzīvību veidojošās miesa darbības. Pirmā izvilina iekšējo pārdzīvojumu no otrās darbības. Bez šādas norises būtu tikai vienkāršs dzīvības process, kā to var novērot augiem. Iedomājieties, kā cilvēks no visām pusēm saņem iespaidus. Tā tad vienlaikus visos virzienos, no kuriem viņš saņem iespaidus, viņu ir jāiedomājas kā minētās darbības avotu. Visos virzienos uz iespaidiem atbild sajūtas. Šīs darbības avotu sauksim par sajūtu dvēseliⁱⁱⁱ. Šī sajūtu dvēsele ir tikpat īsta kā fiziskais ķermenis. Ja manā priekšā ir kāds cilvēks un es neņem vērā viņa sajūtu dvēseli, bet iztēlojos tikai viņa fizisko miesu, tad tas ir tāpat, ja es no uz kādu gleznu skatītos tikai kā uz linaudekla gabalu. Arī attiecībā uz sajūtu dvēseles uztveršanu ir jāsaka līdzīgi kā iepriekš par ētermiesu. Miesiskie orgāni ir „akli” pret sajūtu dvēseli. Un tāds ir arī orgāns, ar kuru var uztvert dzīvību kā dzīvību. Bet tāpat, kā ar šo orgānu var skatīt ētermiesu, tāpat ar kādu vēl augstāku orgānu arī iekšējā sajūtu pasaule var kļūt par īpaša veida pārjutekliskām uztverēm. Tad cilvēks sajūt ne tikai fiziskās un dzīvības pasaules iespaidus, bet spēj skatīt arī sajūtas. Cilvēkam ar šādu orgānu citas būtnes sajūtu pasaule parādās kā ārēja realitāte. Ir jāatšķir pašam savas sajūtu pasaules izjušana no citas būtnes sajūtu pasaules uzlūkošanas. Pats savā sajūtu pasaulē, dabiski, var ieskatīties katrs cilvēks; citas būtnes sajūtu pasauli var skatīt tikai redzošais ar atvērtu „garīgo aci”. Neesot redzošais, cilvēks pazīst sajūtu pasauli tikai kā „iekšēju”, tikai kā savas paša dvēseles slēptos pārdzīvojumus; ar atvērtu „garīgo aci” ārējam garīgam skatam atmirdz tas, kas parasti dzīvo tikai citas būtnes „iekšējā pasaulē”.

Lai novērstu pārpratumus, ir noteikti jāuzsver, ka redzošais nebūt savā dvēselē nepārdzīvo to pašu, kas ir citas būtnes sajūtu pasaules saturs. Šī būtne pārdzīvo savas sajūtas no sava iekšējā viedokļa, redzošais uztver tikai otra sajūtu pasaules atklāsmi, izpausmi.

Sajūtu dvēsele attiecībā uz savu darbību ir atkarīga no ētermiesas. No tā viņa smeļas to, kam ļauj uzmirdzēt kā sajūtai. Un, tā kā ētermiesa ir dzīvība fiziskajā miesā, tad sajūtu dvēsele ir pastarpināti atkarīga arī no tās. Tikai ar pareizi dzīvojošu, labi izveidotu aci ir iespējama atbilstoša krāsu sajūta. Tā miesiskums iedarbojas uz sajūtu dvēseli. Tās iedarbīgumu nosaka un ierobežo miesa. Sajūtu dvēsele dzīvo miesiskuma novilktaļās robežās. – Tā tad miesa izveidojas no minerālajām vielām, ētermiesa to atdzīvina, un tā ierobežo sajūtu dvēseli. Kuram ir iepriekš pieminētais orgāns sajūtu dvēseles „redzēšanai”, tas saskata to miesas ierobežotu. – Bet sajūtu dvēseles robežas nesakrīt tieši ar fiziskā ķermeņa robežām. Šī dvēsele sniedzas ārpus fiziskās miesas. No tā redzams, ka tā ir varenāka nekā fiziskais. Bet spēks, kas nosaka tās robežas, nāk no fiziskās miesas. Līdz ar to starp fizisko miesu un ētermiesu no vienas puses un sajūtu dvēseli no otras puses nostājas vēl viena cilvēka būtības īpaša daļa. Tā ir dvēseles miesa jeb sajūtu miesa. Var arī teikt: daļa no ētermiesas ir smalkāka nekā parējās tās daļas, un šī smalkākā ētermiesas daļa ir vienota ar sajūtu dvēseli, kamēr pārējā ētermiesas daļa veido vienību ar fizisko miesu. Taču, kā jau teikts, sajūtu dvēsele izsniedzas ārpus dvēseles miesas.

Tas, kas te tiek saukts par sajūtu, ir tikai daļa no dvēseliskā būtības. (Izteiciens „sajūtu dvēsele” ir izvēlēts tikai vienkāršības labad.) Sajūtām pieslēdzas patikas un nepatikas jūtas, dziņas, instinkti, kaislības. Tam visam piemīt tas pats personīgās dzīves raksturs kā sajūtām un tas viss tāpat ir atkarīgs no miesiskuma.

Tāpat kā ar miesu, sajūtu dvēsele mijiedarbojas arī ar domāšanu, ar garu. Vispirms domāšana tai kalpo. Cilvēks domā par savām sajūtām. Tā viņš tiek skaidrībā par ārpasauli. Bērns, kurš ir apdedzinājies, padomā un nonāk līdz domai: „uguns dedzina”. Cilvēks arī neseko akli savām dziņām, instinktiem un kaislībām; viņa pārdomas rada iespējas, kā tās apmierināt. Tas, ko sauc par materiālo kultūru, pilnībā virzās šajā virzienā. Tā pastāv pakalpojums, ko domāšana sniedz sajūtu dvēselei. Šim virzienam tiek pievērsta neizmērojama domu spēka summa. Domu spēks ir tas, ar ko ir uzbūvēti kuģi, vilcieni, telegrāfs, telefons; un tas viss lielākoties kalpo sajūtu dvēseles vajadzību apmierināšanai. Līdzīgā veidā kā dzīvību veidojošais spēks caurauž fizisko ķermeni, tā domāšanas spēks caurauž sajūtu dvēseli. Dzīvību veidojošais spēks sasaista fizisko ķermeni ar priekštečiem un pēctečiem un līdz to iekļauj fizisko ķermeni likumsakarībā, kam nav nekāda sakara ar tīri minerālo. Tāpat domu spēks dvēseli iekļauj likumsakarībā, kam tā nepieder tikai kā sajūtu dvēsele. – Ar sajūtu dvēseli cilvēks ir radniecīgs dzīvniekam. Arī dzīvniekā mēs pamanām sajūtu esamību, dziņas, instinktus un kaislības. Bet dzīvnieks tām arī tieši seko. Dzīvniekam tās necaurauž patstāvīgas, tiešo pārdzīvojumu pārsniedzošas domas^{iv}. Līdz zināmai pakāpei tā tas ir arī neattīstītam cilvēkam. Tādēļ viena pati sajūtu dvēsele atšķiras no attīstītas augstākas dvēseles daļas, kas liek domāšanai kalpot sev. Apzīmēsim šo domāšanas apkalpoto dvēseli par prāta dvēseli. To varētu saukt arī par rakstura dvēseli jeb raksturu.

Prāta dvēsele caurauž sajūtu dvēseli. Kuram ir orgāns, lai „skatītu” dvēseli, tas tādēļ redz prāta dvēseli kā īpašu būtību, kas nošķiras no sajūtu dvēseles.

Domāšana paceļ cilvēku pāri personiskajai dzīvei. Viņš iemanto kaut ko, kas sniedzas pāri viņa dvēselei. Tā cilvēkam ir pašsaprotama pārliecība, ka domāšanas likumi ir saskaņā ar pasaules kārtību. Šīs pārliecības dēļ cilvēks pasaulē jūtas kā savējais. Šī pārliecība ir viens no svarīgākajiem faktiem, kā cilvēks iepazīst pats savu būtību. Savā dvēselē cilvēks meklē patiesību; un caur šo patiesību izsakās ne tikai dvēsele, bet arī visas pasaules lietas. Tam, ko domāšana atzīst par patiesību, ir patstāvīga nozīme, kas attiecas uz pasaules lietām, ne tikai uz paša dvēseli. Ar sajūsmu par zvaigžņotajām debesīm es dzīvoju sevī; domām, ko es veidoju par debess ķermeņu orbītām, jebkura cita cilvēka domāšanai ir tāda pati nozīme kā manējai. Būtu bezjēdzīgi runāt par manu sajūsmu, ja nebūtu manis paša, ja es nepastāvētu; bet nav bezjēdzīgi tādā pašā veidā runāt par manām domām arī bez manis. Jo patiesība, ko es šodien domāju, arī vakar bija patiesa un būs patiesa rīt, lai gan es ar to nodarbojos tikai šodien. Ja kāda atziņa man sagādā prieku, tad šim priekam nozīme ir tikmēr, kamēr tas dzīvo manī, atziņas patiesumam ir nozīme pilnīgi neatkarīgi no šī prieka. Apjēdzot patiesību dvēsele savienojas ar kaut ko, kas nes vērtību pats sevī. Un šī vērtība nezūd līdz ar sajūtu dvēselē, tāpat kā nav arī radusies no tās. Kas patiešām ir patiesība, tas nerodas un nezūd: tam piemīt nozīme, kas nevar tikt iznīcināta. – Te nav pretrunas ar to, ka dažai labai cilvēciskai „patiesībai” ir tikai pārejoša vērtība, jo pēc zināma laika tā tiek atzīta par daļējiem vai pilnīgiem maldiem. Cilvēkam ir jāsaprot, ka patiesība tomēr pastāv pati sevī, kaut arī viņa domas ir tikai mūžīgo patiesību pārejošas izpausmes formas. Arī tas, kurš – kā *Lesings* – saka, ka viņu apmierina mūžīgā tiekšanās pēc patiesības, jo pilnā, tīrā patiesība pastāvot tikai Dievam, nenoliedz patiesības mūžīgo vērtību, bet gan tieši apstiprina to ar saviem vārdiem. Jo tikai tas, kam piemīt mūžīga nozīme pašam sevī, var izsaukt mūžīgo tiekšanos pēc sevis. Ja patiesība nebūtu sevī

patstāvīga, ja tā iegūtu savu vērtību un nozīmi tikai cilvēka dvēseles sajūtās, tad tā nevarētu būt vienots mērķis visiem cilvēkiem. Gribot pēc tās tiekies, atzīst arī tās patstāvīgo būtību. Un tāpat kā ar patieso, ir arī ar patiesi labo. Tikumīgi-labais ir neatkarīgs no nosliecēm un kaislībām, ja vien neļauj tām sevi vadīt, bet pats vada tās. Patika un nepatika, alkas un naidis – tas pieder cilvēka paša dvēselei; pienākums stāv pāri patikai un nepatikai. Pienākumu cilvēks var vērtēt tik augstu, ka tā dēļ var pat upurēt dzīvību. Un cilvēks paceļas jo augstāk, jo vairāk viņa noslieces, viņa patika un nepatika ir tik cildenas, ka seko paša atzītam pienākumam bez piespiešanās un pakļaušanās. Tikumiski-labajam tāpat kā patiesībai piemīt mūžīga vērtība sevī un to neiegūst caur sajūtu dvēseli. Ciktāl cilvēks savā dvēselē ļauj valdīt objektīvi patiesajam un labajam, viņš paceļas pāri savai esībai tikai sajūtu dvēselē. Tajā iespīd mūžīgais gars. Tajā ataukst gaismā, kas ir nepārejoša, ciktāl dvēsele dzīvo šajā gaismā, tiktāl tā ņem dalību mūžīgajā, sasaistot ar to savu esamību. Ko dvēsele nes sevī no patiesā un labā, tas viņā ir nemirstīgs. – To, kas dvēselē iemirdzas kā mūžīgais, sauksim te par apziņas dvēseli. – Par apziņu var runāt arī zemākajās dvēseles kustībās. Visikdienišķākā sajūta ir apziņas priekšmets. Tiktāl apziņa piemīt arī dzīvniekam. Te ar apziņas dvēseli ir domāts cilvēka apziņas pats kodols, tātad dvēsele dvēselē. Apziņas dvēsele kā vēl viena īpaša dvēseles daļa tiek nodalīta no prāta dvēseles. Pēdējā vēl ir sapinusies sajūtās, dziņās, afektos un tā tālāk. Katrs cilvēks zina, ka iesākumā viņam kā patiesi šķiet vai der tas, kam viņš pats dod priekšroku savās sajūtās un tamlīdzīgi. Bet paliekoša ir tikai tā patiesība, kas atraisās no jebkuras sajūtu simpātiju un antipātiju piegaršas un tā tālāk. Patiesība ir patiesa, kaut arī pret to saceltos visas personīgās jūtas. To dvēseles daļu, kura dzīvo šajā patiesībā, sauksim par apziņas dvēseli.

Līdz ar to, tāpat kā miesā, arī dvēselē varētu nošķirt trīs daļas: sajūtu dvēseli, prāta dvēseli un apziņas dvēseli. Tāpat kā no apakšas uz augšu uz dvēseli ierobežojoši iedarbojas miesiskums, tā no augšas uz apakšu uz to paplašinoši iedarbojas garīgums. Jo vairāk dvēseli piepilda patiesais un labais, jo plašāks un aptverošāks kļūst mūžīgais tajā. – Tam, kurš spēj „skatīt” dvēseli, mirdzums, kas nāk no cilvēka tādēļ, ka paplašinās mūžīgais viņā, ir tāda pati realitāte, kā jutekliskajai acij reāla ir gaismā, kas izstaro no liesmas. „Redzošajam” miesiskais cilvēks ir tikai daļa no visa cilvēka. Miesa kā rupjākais veidojums ir pa vidu tam, kas to caurauž arī savstarpēji cauraužoties. Kā dzīvības forma fizisko ķermeni piepilda ētermiesa; uz visām pusēm izplešoties pāri tai ir manāma dvēseles miesa (astrālais tēls). Un atkal plašāk nekā tas plešas sajūtu dvēsele, tad prāta dvēsele, kas kļūst jo lielāka, jo vairāk no patiesā un labā uzņem sevī. Jo šis patiesais un labais izraisa prāta dvēseles paplašināšanos. Cilvēkam, kurš dzīvotu tikai savās tieksmēs, savā patikā un nepatikā, būtu prāta dvēsele, kuras robežas sakristu ar sajūtu dvēseles robežām. Šo veidojumu, kura vidū kā mākonis izskatās fiziskais ķermenis, var saukt par cilvēka auru. Aura ir tā, ar kuru bagātinās „cilvēka būtība”, ja cilvēks tiek skatīts tajā veidā, kā to ir mēģināts attēlot šajā rakstā.

Bērnības laikā kaut kad cilvēka dzīvē iestājas mirklis, kad viņš pirmo reizi sajūt sevi kā patstāvīgu būtni visā pārējā pasaulē. Smalki jūtošiem cilvēkiem tas ir nozīmīgs pārdzīvojums. Dzejnieks *Jean Paul* savas dzīves aprakstā stāsta: „Es nekad neesmu aizmirsis vēl nevienam cilvēkam nestāstīto parādību manī, savas pašapziņas piedzimšanas mirkli, kam es pat varu norādīt vietu un laiku. Kādā priekšpusdienā, vēl būdams pavisam mazs bērns, es stāvēju durvīs un skatījos pa kreisi uz malkas laukumu, kad pēkšņi kā zibens spēriens no skaidrām debesīm pār mani nolaidās iekšēja atklāsme, ka es esmu Es, kopš tā laika mirdzoši paliekot manī: mans Es pirmo reizi bija ieraudzījis pats sevi, tam paliekot uz mūžu. Ka es maldītos savās atmiņās, to ir grūti iedomāties, jo kāda cita cilvēka stāstījumam par manu vissvētāko, iekšēji slēpto notikumu ar visiem tā

ikdienišķajiem apstākļiem trūktu satriecošā jaunuma sajūtas piedevas.” – Ir zināms, ka mazi bērni par sevi saka: „Kārlis ir labs”, „Marija to grib”^v. Mums tas šķiet piemēroti, ka viņi runā par sevi kā par kādu citu, jo bērni vēl nav apzinājušies sevi kā patstāvīgu būtni, jo viņos vēl nav piedzimusi apziņa par sevi. Pašapziņa raksturo cilvēku kā patstāvīgu, no visas pārējās pasaules nošķirtu būtni, kā „Es”. Savā „Es” cilvēks ietver visu, ar ko viņš jūtas kā miesiska un dvēseliska būtne. Miesa un dvēsele ir „Es” nesējas; tajās „Es” darbojas. Tāpat kā fiziskā ķermeņa centrs ir galvas smadzenes, tā dvēseles centrs ir „Es”. Sajūtas cilvēkā tiek ierosinātas no ārpuses; jūtas izpaužas kā ār pasaules iedarbības sekas; griba attiecas uz ārpasauli, jo īstenojas ārējās darbībās. „Es” kā cilvēka īstenā būtība paliek pavisam neredzams. Tādēļ *Jean Paul* „Es” apzināšanos trāpīgi nosauc par „vissvētāko, iekšēji slēpto notikumu”. Jo ar savu „Es” cilvēks ir pilnīgi viens pats. – Un šis „Es” ir cilvēks pats. Tas viņam dod tiesības šo „Es” uzskatīt par savu patieso būtību. Tādēļ viņš drīkst savu miesu un savu dvēseli apzīmēt kā „apvalkus”, kuros viņš dzīvo; un viņš drīkst tos apzīmēt kā miesiskos nosacījumus, caur kuriem viņš darbojas. Savas attīstības gaitā cilvēks mācās šos instrumentus arvien vairāk izmantot kā kalpotājus savam „Es”. Vārds „Es”, kā tas tiek lietots, piemēram, vācu valodā, ir vārds, kas atšķiras no visiem pārējiem vārdiem. Padomājot par šī vārda dabu atbilstošā veidā, mums līdz ar to tūdaļ paveras pieeja cilvēka būtības izziņai dziļākajā nozīmē. Jebkuru citu vārdu visi cilvēki vienādā veidā var attiecināt uz tam atbilstošo lietu. Galdu jebkurš var saukt par „galdu”, krēslu katrs var nosaukt par „krēslu”. Ar vārdu „Es” tā nav. To neviens nevar attiecināt cita cilvēka apzīmēšanai; tikai pats sevi var saukt par „Es”. Vārds „Es” nekad nevar atskanēt manās ausīs no ārpuses, ja ar to tieku apzīmēts es pats. Tikai no iekšienes, tikai caur sevi dvēsele var nosaukties „Es”. Tātad cilvēkam par sevi sakot „Es”, viņā sāk runāt kaut kas, kam nav saistības ar nevienu no pasaulēm, no kurām ir ņemti līdz šim minētie „apvalki”. „Es” arvien vairāk kļūst par miesas un dvēseles valdnieku. – Arī tas izpaužas aurā. Jo vairāk Es ir miesas un dvēseles valdnieks, jo iedalītāka, daudzveidīgāka, krāsām bagātāka ir aura. „Redzošais” var skatīt Es iedarbību uz auru. „Es” pats arī viņam ir neredzams: tas patiešām ir „apslēpts vissvētākajā cilvēka būtībā”. – Bet Es uzņem sevī tās gaismas starus, kas atmirdz cilvēkā kā mūžīgā gaisma. Kā miesas un dvēseles pārdzīvojumi apkopojas „Es”, tāpat arī patiesuma un labā domas ieplūst „Es” no otras puses. Maņu parādības atklājas Es-am no vienas puses, gars no otras puses. Miesa un dvēsele pakļaujas „Es”, lai tam kalpotu; bet „Es” savukārt pakļaujas garam, lai tas to piepildītu. „Es” dzīvo miesā un dvēselē; bet gars dzīvo „Es-ā”. Un kas „Es-ā” ir no gara, tas ir mūžīgs. Jo Es iegūst savu būtību un nozīmi no tā, ar ko ir saistīts. Ciktāl Es dzīvo fiziskajā ķermenī, tiktāl tas ir pakļauts minerālā likumiem, caur ētermiesu tas pakļaujas vairošanās un augšanas likumiem, sajūtu un prāta dvēselē tas pakļaujas dvēseliskās pasaules likumiem; ciktāl tas uzņem sevī garīgo, tiktāl tas ir pakļauts gara likumiem. Tas, ko veido minerālā likumi, dzīvības likumi, rodas un pāiet; garam ar rašanos un iznīkšanu nav nekāda sakara.

Es dzīvo dvēselē. Kaut arī augstākā „Es” izpausme pieder apziņas dvēselei, tomēr jāsaka, ka no tās „Es” izstaro visā dvēselē un caur dvēseli īsteno iedarbību uz miesu. Un šajā „Es” dzīvo gars. Gars iestaro Es`ā un dzīvo tajā kā savā „apvalkā”, kā Es dzīvo miesā un dvēselē kā savos „apvalkos”. Gars veido Es no iekšienes uz āru, minerālā pasaule to ietekmē no ārienes uz iekšu. „Es” veidojošo un kā „Es” dzīvojošo garu saucim par „pašgaru”, jo tas parādās kā cilvēka „Es” vai cilvēka „patība”. Atšķirību starp „pašgaru” un „apziņas dvēseli” var izskaidrot sekojošā veidā. Apziņas dvēsele pieskaras no jebkurām antipātijām vai simpātijām neatkarīgajai, pašai par sevi pastāvošajai patiesībai; pašgars šo pašu patiesību nes sevī, „Es” uzņemtu un aptvertu; līdz ar to individualizētu

un pārņemtu cilvēka patstāvīgajā būtībā. Ar to, ka mūžīgā patiesība ir padarīta patstāvīga un savienota ar „Es” vienā būtībā, arī pats „Es” kļūst mūžīgs.

Pašgars ir garīgās pasaules atklāsme Es`ā, kā no otras puses maņu uztveres ir fiziskās pasaules atklāsme Es`ā. Tajā, kas ir sarkans, zaļš, gaišs, tumšs, ciets, mīksts, silts, auksts, atklājas ķermeniskā pasaule; tajā, kas ir patiens un labs, atklājas garīgā pasaule. Tajā pašā nozīmē, kā ķermeniskā atklāšanos saucam par sajūtu, garīgā atklāšanos sauc par intuīciju^{vi}. Visvienkāršākā doma jau satur intuīciju, jo to nevar aptaustīt ar rokām, to nevar ieraudzīt ar acīm: tās atklāšanās ir jāuztver no gara caur Es. – Kad kādu augu uzlūko neattīstīts un attīstīts cilvēks, tad viena Es`ā dzīvo kaut kas pavisam cits, nekā otram. Un tomēr abu sajūtas izsauc viens un tas pats priekšmets. Atšķirība ir tajā, ka viens par šo priekšmetu var veidot daudz pilnīgākas domas nekā otrs. Ja priekšmeti atklātos tikai caur sajūtām, tad nebūtu iespējams nekāds progress garīgajā attīstībā. Dabu sajūt arī mežonis; dabas likumi atklājas tikai augstāk attīstītu cilvēku intuīciju apaugļotās domās. Ārpasaules kairinājumus sajūt arī bērns kā gribas dzinuli, bet tikumiski labā baušļi viņam atklājas tikai attīstības gaitā, viņam mācoties dzīvot garā un saprast gara atklāsmes. Tāpat kā bez acīm nepastāvētu nekādas krāsu sajūtas, tā bez augstākās domāšanas pašgarā nebūtu intuīciju. Un tikpat maz, kā sajūtu rada augs, kurā parādās krāsas, tikpat maz intuīciju rada tas garīgais, par kuru tā drīzāk tikai nes ziņu.

Ar intuīcijām cilvēka Es, kurš atdzīvojas dvēselē, saņem ziņas no augšas, no gara pasaules, tāpat kā ar sajūtām saņem ziņas no fiziskās pasaules. Un tā gara pasaule kļūst par paša dvēseles dzīvi, kā ar maņu starpniecību fiziskā pasaule. Dvēsele, kurā atmirdz Es, atver savus vārtus uz divām pusēm: uz ķermeniskā pusi un uz garīgā pusi.

Tāpat kā fiziskā pasaule Es`am tikai tādā veidā var dot ziņu par Es, ka no savām vielām un spēkiem izveido ķermeni, kurā var dzīvot apzināta dvēsele un kuram ir tādi orgāni, lai varētu uztver ķermenisko ārpus sevis, tāpat arī garīgā pasaule ar savām garīgajām vielām un garīgajiem spēkiem uzbūvē garīgu ķermeni, kurā Es var dzīvot un caur intuīcijām uztvert garīgo. (Ir skaidrs, ka izteikumi – garīga viela, garīgs ķermenis pēc vārda nozīmes satur pretrunu. Tie tiek lietoti tikai tādēļ, lai pievērstu domas tam, kas garīgajā pasaulē atbilst cilvēka fiziskajai miesai.)

Un tāpat kā fiziskajā pasaulē atsevišķais cilvēka ķermenis tiek izveidots kā nodalīta būtne, tā garīgajā pasaulē gara ķermenis. Tāpat kā fiziskajā pasaulē arī garīgajā pasaulē cilvēkam pastāv iekšējais un ārpusē. Kā cilvēks no fiziskās apkārtējās pasaules uzņem vielas un pārstrādā tās savā fiziskajā miesā, tāpat viņš arī no apkārtējās garīgās pasaules uzņem garīgo un padara to par savējo. Garīgais ir cilvēka mūžīgā barība. Un tāpat kā cilvēks ir piedzimis no fiziskās pasaules, tāpat viņš tiek dzemdēts no gara pēc patiesā un labā mūžīgajiem likumiem. Viņš ir nošķirts no ārpus viņa esošās garīgās pasaules, tāpat kā ir nodalīts no visas fiziskās pasaules kā patstāvīga būtne. Sauksim šo patstāvīgo garīgo būtni par „garacilvēku”.

Kad mēs pētām fizisko cilvēka ķermeni, mēs tajā atrodam tās pašas vielas un spēkus, kas pastāv arī ārpus tā pārējā fiziskajā pasaulē. Tāpat ir arī ar garacilvēku. Tajā pulsē ārējās garīgās pasaules elementi, tajā darbojas pārējās garīgās pasaules spēki. Tāpat kā fiziskajā ādā noslēdzas atsevišķa būtne, kura ir dzīva un sajūtoša, tāpat tas ir arī garīgajā pasaulē. Garīgo ādu, kas nodala garacilvēku no vienotās garīgās pasaules, padarot viņu tajā par patstāvīgu garīgu būtni, kas dzīvo sevī un intuitīvi uztver pasaules garīgo saturu, šo „garīgo ādu” sauksim par gara apvalku (aurisko apvalku). Tikai jāiegaumē, ka šī „garīgā āda” nemitīgi izplešas cilvēka attīstības gaitā, tā ka cilvēka garīgā individualitāte (viņa auriskais apvalks) ir spējīgs neierobežoti palielināties.

Šajā garīgajā apvalkā dzīvo garacilvēks. To izveido garīgais dzīvības spēks tādā pašā nozīmē, kā fizisko miesu izveido fiziskais dzīvības spēks. Tādēļ līdzīgā veidā kā runā par ētermiesu, jārunā arī par ētergaru attiecībā uz garacilvēku. Šo ētergaru sauksim

par dzīvības garu. Tātad cilvēka garīgā būtība iedalās trīs daļās: garacilvēkā, dzīvības garā un pašgarā.

Garīgajās jomās „redzošajam” šī cilvēka garīgā būtība ir uztverama kā augstākā īsteni garīgā daļa no auras. Viņš „skata” garacilvēku gara apvalkā kā dzīvības garu, un viņš „skata” kā šis „dzīvības gars”, uzņemot garīgo barību no garīgās ārpasaules, nemitīgi palielinās. Un tālāk viņš redz, kā gara apvalks nepārtraukti paplašinās, kā garacilvēks kļūst arvien lielāks un lielāks. Ciktāl šī „palielināšanās” ir telpiska, tas, protams, ir tikai īstenības tēlains atainojums.

Neraugoties uz to šajā priekšstatā cilvēka dvēsele ir vērsta uz atbilstošo garīgā realitāti. Tā ir cilvēka garīgās būtības atšķirība no fiziskās, ka pēdējai ir ierobežots lielums, kamēr pirmā spēj neierobežoti augt. Tam, kas tiek uzņemts kā garīgā barība, ir mūžības vērtība. Tādēļ cilvēka aura veidojas no divām viena otru cauraužošām daļām. Vienai nokrāsas un formu piešķir cilvēka fiziskā esamība, bet otrai viņa garīgā būtība.

Es nošķir tās abas tādā veidā, ka fiziskais savā savdabībā atdodas un izveido miesu, kurā var atdzīvoties dvēsele; arī Es savukārt atdodas un ļauj sevī atdzīvoties garam, kas tad no savas puses caurauž dvēseli un dod tai mērķi garīgajā pasaulē. Caur miesu dvēsele ir ieslēgta fiziskajā, caur garacilvēku tai izaug spārni, lai lidotu garīgajā pasaulē.

* * *

Ja grib aptvert visu cilvēku, tad ir jādomā viņu saliktu no minētajām sastāvdaļām. Miesa izveidojas no fizisko vielu pasaules tā, ka šī būve ir orientēta uz domājošo Es. To caurauž dzīvības spēks, līdz ar to kļūstot par ētermiesu jeb dzīvības miesu. Kā tāds tas caur maņu orgāniem atveras uz āru un kļūst par dvēseles miesu. To caurauž sajūtu dvēsele, kļūstot vienota ar to. Sajūtu dvēsele ne tikai uztver ārpasaules iespaidus kā sajūtas; tai ir arī pašai sava dzīve, ko domāšana apaugļo no otras puses tāpat, kā sajūtas no vienas puses. Tā sajūtu dvēsele kļūst par prāta dvēseli. Tas var notikt tādēļ, ka tā uz augšu atveras intuīcijām tāpat, kā uz leju sajūtām. Tādēļ tā kļūst par apziņas dvēseli. Tas ir iespējams tādēļ, ka gara pasaule tai izveido intuīciju orgānu, tāpat kā fiziskā miesa veido maņu orgānus. Kā maņas caur dvēseles miesu nodod sajūtas, tā gars caur intuīcijas orgānu nodod intuīcijas. Tādējādi garacilvēks ir saistīts ar apziņas dvēseli vienā veselumā, tāpat kā fiziskais ķermenis ar sajūtu dvēseli dvēseles miesā. Apziņas dvēsele un pašgars veido vienu veselumu. Šajā veselumā dzīvo garacilvēks kā dzīvības gars, tāpat kā ētermiesa veido miesisko pamatu dvēseles miesai. Un tāpat kā fiziskais ķermenis noslēdzas fiziskajā ādā, tā garacilvēks noslēdzas garīgajā apvalkā. No tā izriet visa cilvēka iedalījums sekojošā veidā:

- A. fiziskais ķermenis
- B. ētermiesa jeb dzīvības miesa
- C. dvēseles miesa
- D. sajūtu dvēsele
- E. prāta dvēsele
- F. apziņas dvēsele
- G. pašgars
- H. dzīvības gars
- I. garacilvēks

Dvēseles miesa (C) un sajūtu dvēsele (D) zemes cilvēkā ir vienotas; tāpat arī apziņas dvēsele (F) un pašgars (G). – Līdz ar to izriet septiņas zemes cilvēka daļas:

- 1. fiziskais ķermenis
- 2. ēter- jeb dzīvības miesa
- 3. sajūtošā dvēseles miesa
- 4. prāta dvēsele
- 5. gara pildīta apziņas dvēsele
- 6. dzīvības gars

7. garacilvēks.

Dvēselē atmirz „Es”, kurš saņem dzirksti no gara un līdz ar to kļūst par garacilvēka nesēju. Līdz ar to cilvēks dzīvo un piedalās „trīs pasaulēs” (fiziskajā, dvēseliskajā un garīgajā). Ar fizisko ķermeni, ētermiesu un dvēseles miesu viņš sakņojas fiziskajā pasaulē un caur pašgaru, dzīvības garu un garacilvēku uzdzied garīgajā pasaulē. Bet stumbrs, kas uz vienu pusi sakņojas, bet uz otru pusi zied, ir pati dvēsele.

Pilnīgā saskaņā ar šo iedalījumu, var tam dot arī vienkāršotu formu. Kaut gan cilvēka „Es” uzmirdz apziņas dvēselē, tas tomēr caurauž visu cilvēka dvēselisko būtību. Dvēseliskās būtības daļas vispār nav tik asi norobežotas kā miesas daļas; tās savstarpēji cauraužas augstākā nozīmē. Ja tā skata kopā prāta dvēseli un apziņas dvēseli kā divus kopējus Es apvalkus un pašu Es kā kodolu, tad cilvēku var iedalīt: fiziskā miesa, dzīvības miesa, astrālmiesa un Es. Ar jēdzienu astrālmiesa te tiek apzīmēts tas, kas ir kopā dvēseles miesa un sajūtu dvēsele. Šāds apzīmējums ir atrodams senākos literatūras avotos un te tiek brīvi pielietots attiecībā uz to cilvēka būtībā, kas sniedzas pāri jutekliski-uztveramajam. Kaut arī sajūtu dvēsele zināmā nozīmē ir Es caurstrāvota, tā tomēr ir tik cieši saistīta ar dvēseles miesu, ka abām, domājot tās apvienotas, ir attaisnots kopējs apzīmējums.

Pašgaram cauraužot Es, šis pašgars parādās tā, ka astrālmiesa tiek pārstrādāta no dvēseliskās puses. Astrālmiesā vispirms darbojas cilvēka dziņas, tieksmes, iekāres, kaislības, ciktāl tās tiek sajūstas; un tajā darbojas jutekliskās uztveres. Jutekliskās uztveres rodas caur dvēseles miesu kā cilvēka daļu, nākot no ārējās pasaules. Dziņas, iekāres, kaislības un tā tālāk rodas sajūtu dvēselē, ciktāl tai nāk spēks no iekšienes, pirms šis iekšējais ir atdevies pašgaram. Kad Es cauraužas ar pašgaru, tad dvēsele savukārt ar šo pašgaru spēcina astrālmiesu. Tas izpaužas tā, ka dziņas, iekāres un kaislības caurmirdz tas, ko Es ir uztvēris no gara. Tad Es, pateicoties savai dalībai garīgajā pasaulē, ir kļuvis par kungu dziņu, tieksmju un kaislību un tā tālāk pasaulē. Tādā mērā, kāda Es`am tas ir izdevies, astrālmiesā parādās pašgars. Un līdz ar to arī viņš pats tiek pārveidots. Tādēļ pašgaru tā atklāsmēs cilvēkā var apzīmēt par pārveidoto astrālmiesu. Līdzīgas ir norises cilvēkā, kad viņš savā Es uzņem dzīvības garu. Tad dzīvības miesa pārveidojas. To caurauž dzīvības gars. Tas izpaužas tādā veidā, ka dzīvības miesa kļūst citādāka. Tādēļ var arī sacīt, ka dzīvības gars ir pārveidotā dzīvības miesa. Un kad Es uzņem sevī garacilvēku, tad tas līdz ar to saņem tik lielu spēku, ka spēj cauraust fizisko miesu. Dabiski, ka tas, kas tā tiek pārveidots fiziskajā miesā, nav uztverams ar fiziskajām maņām. Fiziskajā miesā par garacilvēku ir kļuvis tieši tas, kas ir kļuvis garīgs. Tas jutekliskajai uztverei tad pastāv kā jutekliskais; un ciktāl šis jutekliskais ir garīgots, to ir jāuztver ar garīgajām izziņas spējām. Ārējām maņām garīgi caurausts fiziskais arī parādās tikai jutekliski. Ņemot par pamatu visu šo, var dot arī šādu cilvēka iedalījumu:

1. fiziskā miesa
2. dzīvības miesa
3. astrālmiesa
4. Es kā dvēseles kodols
5. pašgars kā pārveidota astrālmiesa
6. dzīvības gars kā pārveidota dzīvības miesa
7. garacilvēks kā pārveidota fiziskā miesa

Gara atkaliemiesošanās un liktenis^{vii}

Vidū starp miesu un garu dzīvo dvēsele. Iespaidi, ko dvēsele saņem no miesas, ir pārejoši. Tie pastāv tikai tikmēr, kamēr miesa atver savus orgānus ār pasaules lietām. Manas acis

sajūt rozes krāsu tikai tik ilgi, kamēr roze ir acu priekšā un kamēr acis ir atvērtas. Ir nepieciešama gan atbilstošās ārpasaules lietas, gan arī miesiskā orgāna tagadne, lai varētu rasties iespaids, sajūta vai uztvere. Bet tas, ko es garā esmu atzinis kā patiesību par rozi, tas nepāriet, tagadnei paejot. Un savā patiesumā tas vispār nav atkarīgs no manis. Tas būtu patiesi arī tad, ja es nekad nebūtu ieraudzījis rozi. Tas, ko es izzinu garā, ir pamatots tādā dvēseles dzīves elementā, caur kuru dvēsele ir saistīta ar pasaules saturu, kas tajā atklājas neatkarīgi no dvēseles pārejošā, iznīcīgā miesiskā pamata. Galvenais nav tas, vai atklāsme pati nāk no neiznīcīgā, bet gan tas, vai atklāsme dvēselei notiek tā, ka runa ir nevis par tās iznīcīgo miesisko pamatu, bet gan par to, kas dvēselē pastāv neatkarīgi no iznīcīgā. Ilgstošais dvēselē ir vērojams tajā mirklī, kad nāk apziņa, ka ir pārdzīvojumi, ko neierobežo iznīcīgais un pārejošais. Runa nav arī par to, vai šie pārdzīvojumi iesākumā tiek apzināti iznīcīgos miesas organizācijas ierīkojumos, bet gan par to, ka tie satur kaut ko tādu, kas gan dzīvo dvēselē, bet savā patiesumā ir neatkarīgs no uztveres pārejošās norises. Dvēsele, tai esot starpniekam starp miesu un garu, ir nolikta starp tagadni un ilgumu. Bet tā ir starpnieks arī starp tagadni un ilgumu. Tā saglabā tagadējo atmiņas. Līdz ar to dvēsele izrauj to no iznīcības un uzņem sava garīguma ilgumā. Tā arī ilgstošo ienes laicīgi pārejošajā, savas dzīves laikā ne tikai nododoties pārejošiem kairinājumiem, bet arī no sevis nosakot lietas, iemiesojot savā veikumā savu būtību. Atmiņas dvēsele saglabā vakardienu, bet rīcībā sagatavo rītdienu.

Manai dvēselei būtu vienmēr atkal no jauna jāuztver rozes sarkanā krāsa, lai to apzinātos, ja dvēsele nespētu to paturēt atmiņā. Tas, kas paliek pēc ārējā iespaida, tas, ko dvēsele spēj saglabāt, tas neatkarīgi no ārējā iespaida atkal var kļūt par priekšstatu. Šīs dotības ļauj dvēselei ārpasauli tā padarīt par savu iekšējo pasauli, ka tā spēj to saglabāt atmiņā – atcerēties – un paturēt iegūtos iespaidus savā tālākajā dzīvē. Tā dvēseles dzīve kļūst par ārpasaules pārejošo iespaidu ilgstošām sekām. Bet arī rīcība iegūst ilgumu, ja reiz ir izdarīta ārpasaulē. Ja es no kāda koka nogriežu zaru, tad caur manu dvēseli ir noticis kaut kas, kas pilnībā izmaina notikumu gaitu ārpasaulē. Ar šo koka zaru būtu noticis kaut kas pavisam cits, ja es nebūtu iejaucies ar savu rīcību. Es esmu izsaucis virkni seku dzīvē, kas bez manas esamības nebūtu pastāvējušas. Ko es šodien esmu izdarījis, tas pastāvēs arī rīt. Caur rīcību sekas kļūst ilgstošas, tāpat kā vakardienas iespaidi kļūst ilgstoši manas dvēseles atmiņas.

Rīcības seku kļūšanai par ilgstošām sekām parastajā apziņā neveido priekšstatu līdzīgā veidā, kā tas ir par „atmiņu”, kas padara par ilgstošām sekām kādu pārdzīvojumu, kas seko no kādas uztveres. Bet vai cilvēka „Es” netiek tāpat sasaistīts ar tām izmaiņām pasaulē, kas sekoja no viņa rīcības, kā ar atmiņām, kas sekoja kādam iespaidam? „Es” spriež par jauniem iespaidiem atšķirīgi, atkarībā no tā, vai viņam ir nav kādas atmiņas. Bet „Es” arī ir atšķirīgās saistībās ar pasauli atkarībā no tā, vai ir paveicis kādu darbību vai nē. Vai es esmu atstājis iespaidu uz kādu cilvēku ar savu rīcību, vai neesmu, no tā ir atkarīgs, vai kaut kas pasaules attiecībās ar manu „Es” pastāv vai nepastāv. Es esmu citādāks savās attiecībās ar pasauli pēc tam, kad esmu kaut ko izdarījis savā apkārtnē. Ka to, kas te ir domāts, nepamana tā, kā „Es” pārmaiņas iemantojot atmiņas, ceļas tikai no tā, ka atmiņas tūdaļ pēc izveidošanās sasaistās ar dvēseles dzīvi, kas vienmēr tiek sajūsta kā savējā; bet rīcības ārējās sekas norisinās atraisīti no šīs dvēseles dzīves, sekās, kas atšķiras no tā, ko par to patur atmiņā. Tomēr, neņemot to vērā, būtu jāatzīst, ka pēc kāda paveikta darba pasaulē ir radies kaut kas, kam ir šī „Es” uzspiesta raksturīga iezīme. Ja šeit apskatīto patiesām pārdomā, tad rodas jautājums: vai nevarētu būt tā, ka kāda padarīta darba sekas, kuru būtība ir „Es” uzspiesta, iegūst tendenci atkal atgriezties pie šī Es, tāpat kā atkal atdzīvojas kāds atmiņā uzglabāts iespaids, kad tam rodas kāds ārējs pamudinājums? Atmiņas uzglabātais gaida šādu pamudinājumu, iemeslu. Vai nevarētu būt tā, ka ārpasaulē ar Es-raksturu uzglabātais tāpat gaida, lai tuvotos cilvēka dvēselei no ārpuses tāpat, kā atmiņas uznirst šajā dvēselē no iekšienes no kāda dota pamudinājuma?

Te šī lieta tiek uzstādīta tikai kā jautājums: protams, varētu gadīties, ka atbilstošs pamudinājums nekad nemaz nerodas, lai ar Es-raksturu apzīmogatās sekas varētu jēlkad trāpīt cilvēka dvēselei. Bet, ka tās pastāv un ar savu pastāvēšanu nosaka pasaules attiecības pret Es, tas šķiet ir pilnīgi iespējams priekšstats, ja to nopietni pārdomā. Sekojošajos apskatos tiks pētīts, vai cilvēka dzīvē ir kaut kas, kas no šāda „iespējama” priekšstata norāda uz realitāti.

* * *

Vispirms apskatīsim atmiņu. Kā tā rodas? Acīmredzami, ka pavisam citādākā veidā nekā sajūta vai uztvere. Bez acīm man nevar rasties zilas krāsas sajūta. Bet acīs man nekādā gadījumā vēl nerodas atmiņas par zilo krāsu. Lai acis man sniegtu zilās krāsas sajūtu, acu priekšā ir jāparādās kaut kam zilā krāsā. Miesiskums ļautu visiem iespaidiem vienmēr atkal nogrimt atpakaļ nebūtībā, ja, uztveres aktā, veidojoties tagadējam priekšstatam, vienlaikus attiecībās starp ārpusauli un dvēseli nenorisinātos kaut kas, kam sekas cilvēkā ir tādas, ka vēlāk caur norisēm sevī viņš atkal var radīt priekšstatu par to, kas agrāk bija izraisījis priekšstatu no ārpusē. Kurš ir vingrinājies veikt dvēseliskus novērojumus, tas varēs atklāt, ka pilnīgi aplams ir izteikums, kas rodas no viedokļa: šodien ir kāds priekšstats un rīt šis priekšstats parādās atkal no atmiņas, pa to laiku glabājoties kaut kur iekšā cilvēkā. Nē, priekšstats, kas man ir radies šobrīd, ir parādība, kas paiet līdz ar „tagad”. Ja iestājas atmiņas, tad manī norisinās process, kas ir sekas kaut kam, kas ir noticis ārpusaules attiecībās ar mani ārpus tagadējā priekšstata izsaukšanas. No atmiņas izsauktais priekšstats ir jauns un nevis kaut kur uzglabāts vecais. Atcerēšanās pastāv spējā atkal stādīties priekšā, iztēloties, nevis ka kāds priekšstats varētu atkal atdzīvoties. Kas atkal iestājas, tas ir kaut kas cits nekā pats priekšstats. (Šī piezīme te tiek pievienota, jo garazinātnes jomā ir nepieciešams par noteiktām lietām iegūt precīzāku priekšstatu nekā parastajā dzīvē un pat parastajā zinātnē.) – Es atceros, tas nozīmē: es pārdzīvoju kaut ko, kā vairs nav. Es savienoju kādu pagājušu pārdzīvojumu ar savu tagadējo dzīvi. Tā tas ir ar jebkurām atmiņām. Pieņemsim, es satieku kādu cilvēku un pazīstu viņu, jo esmu viņu satīcis vakar. Viņš būtu man pilnīgi nepazīstams, ja es nespētu tēlu, ko es radīju vakardienas uztverē, savienot ar šodienas iespaidu par viņu. Šodienas tēls sniedz man uztveri, tas ir, manu maņu organizāciju. Bet kas uzbur manā dvēselē vakarējo? Manī ir tā pati būtne, kas bija klāt manā pārdzīvojumā vakar un kas ir klāt arī šodien. Iepriekšējos izklāstos mēs to nosaucām par dvēseli. Bez šīs uzticamās pagājušā saglabātājas katrs ārējs iespaids cilvēkam vienmēr atkal būtu kā kaut kas pilnīgi jauns. Skaidrs, ka dvēsele norisi, kurā kaut kas kļūst par atmiņām, kā kādu zīmi iespiež miesā; bet tieši dvēselei ir jāpaveic šī iespiešana un tad jāuztver šis iespiedums tāpat, kā tā uztver kaut ko ārēju. Tā dvēsele kļūst par atmiņu uzglabātāju. Kā pagājušā saglabātāja dvēsele nemitīgi vāc dārgumus garam. Tas, ka es spēju atšķirt pareizo no nepareizā, ir atkarīgs no tā, ka es kā cilvēks esmu domājoša būtne, kura spēj aptvert patiesību garā. Patiesība ir mūžīga; tā varētu man atklāties lietās vienmēr atkal no jauna, kaut arī pagājušais man vienmēr atkal aizmirstos un katrs iespaids man šķistu pilnīgi jauns. Bet gars mani nav ierobežots tikai ar tagadnes iespaidiem; dvēsele paplašina tā redzesloku arī uz pagātni. Un jo vairāk dvēsele spēj pievienot, jo bagātāku tā padara garu. Tā dvēsele nodod tālāk garam to, ko ir saņēmusi no miesas. – Līdz ar to cilvēka gars katrā dzīves acumirkļī nes sevī divējādo. Pirmkārt, patiesā un labā mūžīgos likumus un otrkārt, atmiņas par pagātnes pārdzīvojumiem. Ko gars dara, to tas veic abu šo faktoru ietekmē. Ja mēs gribam saprast kāda cilvēka garu, tad mums ir par viņu jāzina divējādas lietas: pirmkārt, cik daudz no mūžīgā viņam ir atklājies, un otrkārt, cik daudz pagātnes bagātību viņā ir. Šie dārgumi nekādā gadījumā nepaliek garā nemainīgā veidolā. Iespaids, ko cilvēks gūst no pārdzīvojumiem, pakāpeniski gaist no atmiņas. Bet ne to augli. No bērnības var atcerēties ne jau visus pārdzīvojumus, kas notika apgūstot lasīšanas un rakstīšanas mākslu. Bet cilvēks nemācētu lasīt un rakstīt, ja šādi pārdzīvojumi nebūtu bijuši un to augļi nebūtu saglabājušies spēju formā. Tā ir tā

pārvērtība, ko gars paveic ar atmiņas dārgumiem. Tēlus, kas var novest pie atsevišķiem pārdzīvojumiem, gars atstāj savam liktenim, bet paņem no tiek tikai spēku savu spēju paaugstināšanai. Neviena pārdzīvojums nepaiekt veltīgi: dvēsele to saglabā kā atmiņas, un gars izsūc to, kas var bagātināt tā spējas, dzīves saturu. Cilvēka gars aug, pārstrādājot pārdzīvojumus. – Kaut arī pagājušos pārdzīvojumus nevar atrast noglabātus garā kā kādā noliktavā, tomēr to sekas ir rodamas spējās, ko cilvēks ir ieguvis.

* * *

Līdz šim gars un dvēsele ir tikuši apskatīti tikai robežās starp piedzimšanu un nāvi. Bet pie tā nedrīkst apstāties. Kurš gribētu tā darīt, tas līdzinātos cilvēkam, kurš arī cilvēka miesu gribētu apskatīt tikai tajās pašās robežās. Protams, ka šajās robežās var atrast daudz ko. Bet nekādi nav iespējams no tā, kas atrodas starp piedzimšanu un nāvi, izskaidrot cilvēka veidolu. To nevar izveidot nepastarpināti tikai fiziskajām vielām un spēkiem. Tas var celties tikai no sev līdzīga veidola, tēla vairošanās ceļā. Fiziskās vielas un spēki veido miesu dzīves laikā: vairošanās spēki ļauj no miesas rasties citai miesai, kam var būt viņas veidols, tāpat tādai, kas var būt tās pašas dzīvības miesas nesēja. – Katra dzīvības miesa ir priekšteču atkārtojums. Tikai tādēļ, ka tā ir, tā neparādās katru reizi kādā patvaļīgā izskatā, bet tikai tajā, kas ir iedzimts. Spēki, kas padarīja iespējamu manu cilvēcisko veidolu, nāca no maniem priekštečiem. Bet arī cilvēka gars parādās noteiktā veidolā (pie kam vārds „veidols”, dabiski, ir domāts garīgi). Un gara veidoli atsevišķiem cilvēkiem ir cik vien iedomājams dažādi. Nav divu cilvēku, kam būtu vienādi garīgie veidoli. Vajag tikai pavērot šajā jomā tikpat mierīgi un lietišķi kā fiziskajā jomā. Nevar sacīt, ka cilvēku atšķirības garīgajā ziņā ceļas tikai no atšķirībām viņu apkārtējā vidē, audzināšanā un tamlīdzīgi. Nē, tā tas noteikti nav; jo divi cilvēki vienādas apkārtējās vides, audzināšanas un tamlīdzīgi ietekmē var attīstīties pavisam atšķirīgos veidos. Tādēļ ir jāatzīst, ka viņi ir uzsākuši savu dzīves ceļu ar pavisam atšķirīgiem dotumiem. – Tas ir ļoti svarīgs fakts, kas izgaismo cilvēka būtību, ja vien atzīst tā pilno nozīmīgumu. Kurš savus uzskatus veido tikai pēc materiālajām norisēm, tas, protams, varētu teikt, ka cilvēku personību individuālās atšķirības ceļas no atšķirībām vielisko dīglu īpašībās. (Ņemot vērā Gregora Mendela atklātos un citu tālāk attīstītos iedzimtības likumus, šāds uzskats var daudz ko pateikt, kas tam piešķir ticamības šķitumu zinātnisku spriedumu veidā.) Bet cilvēks, kurš spriež šādi, parāda tikai to, ka viņam nav nekāda ieskats patiesajās cilvēka attiecībās ar pārdzīvojumiem. Jo lietišķi novērojumi liecina, ka ārējie apstākļi uz dažādām personām iedarbojas atšķirīgā veidā caur kaut ko, kas nemaz tieši nemijiedarbojas ar vielisko attīstību. Tiešām precīzam pētniekam šajā jomā atklājas, ka to, kas nāk no vieliski dotā, var nošķirt no tā, kas gan rodas cilvēka mijiedarbībā ar pārdzīvojumiem, bet izveidoies var tikai tādēļ, ka dvēsele ielaižas šajās mijiedarbībās. Dvēsele pilnīgi noteikti mijiedarbojas ar kaut ko ārpusaulē, kam pēc savas būtības nevar būt nekāda sakara ar dīglu vieliski doto. Ar savu fizisko veidojumu cilvēki atšķiras no Zemes dzīvnieciskajiem radījumiem. Bet zināmās robežās attiecībā uz šo veidojumu viņi ir vienādi viens ar otru. Ir tikai viena cilvēku suga. Lai cik lielas arī nebūtu rasu, cilšu, tautu un personību atšķirības: fiziskā ziņā līdzība cilvēkam ar cilvēku ir lielāka nekā cilvēkam un kādai dzīvnieku sugai. Visu, kas izpaužas cilvēku sugā, nosaka iedzimtība no priekštečiem uz pēcnācējiem. Un cilvēka veidols ir saistīts ar šo iedzimtību. Tāpat kā lauva tikai no lauvas priekštečiem, tāpat cilvēks savu fizisko tēlu var mantot tikai no cilvēciskiem priekštečiem.

Tāpat kā ir skaidri saskatāma cilvēku fiziskā līdzība, tāpat bezaizspriedumainam garīgam skatām atklājas cilvēku garīgā veidola atšķirīgums. – Ir kāds acīmredzams fakts, kurā tas izpaužas. Katram cilvēkam ir viņa biogrāfija. Ja cilvēks būtu tikai savas sugas būtne, tad viņam biogrāfijas nebūtu. Kāds lauva, kāds balodis izraisa interesi tikai tiktāl, par cik pieder kādai lauvas, kādai baložu sugai. Par atsevišķu būtni ir skaidrs viss būtiskais,

ja ir aprakstīta suga. Te ir maz nozīmes tam, vai runa ir par tēvu, dēlu vai mazdēlu. Bet cilvēks sākas tikai tur, kur viņš ir nevis sugas vai dzimtas pārstāvis, bet gan atsevišķa būtne. Kāda Šulca kunga būtību es nebūt neesmu aptvēris, ja esmu aprakstījis viņa dēlu vai viņa tēvu. Man ir jāzina viņa paša biogrāfija. Kurš pārdomā biogrāfijas būtību, tas aptver, ka garīgā nozīmē katrs cilvēks ir suga par sevi. – Protams, kurš uztver biogrāfiju kā ārišķīgu dzīves notikumu savirknējumu, tas var apgalvot, ka varētu uzrakstīt kāda suņa biogrāfiju tāpat kā kāda cilvēka biogrāfiju. Bet kurš biogrāfijā attēlo cilvēka patieso savdabību, tas apjēdz, ka tajā ir kaut kas, kas dzīvnieku valstībā atbilst veselas sugas aprakstam. Ne jau tas ir galvenais, ka – tas patiešām ir pašsaprotami – arī par kādu dzīvnieku – īpaši par kādu gudru – var pateikt kaut ko biogrāfisku, bet gan tas, ka cilvēka biogrāfija atbilst nevis šāda dzīvnieka biogrāfijai, bet gan dzīvnieku sugas aprakstam. Skaidrs, ka vienmēr atkal būs cilvēki, kuri gribēs te pateikto atspēkot sakot, ka, piemēram, zvērnīcu īpašnieki zinot, cik individuāli atšķirīgi ir vienas sugas dzīvnieki. Tā spriežot viņi parāda tikai to, ka viņš nespēj individuālu dažādību atšķirt no dažādības, kāda var parādīties tikai caur individualitāti. Tāpat kā suga vai ģints kļūst saprotama fiziskā nozīmē tikai tad, kad apjēdz iedzimtības noteikto, tāpat arī garīgo būtību var saprast tikai caur tamlīdzīgu garīgo iedzimtību. Mans fiziskais cilvēka veidojums man ir tādēļ, ka esmu cēlies no cilvēciskiem priekštečiem. No kurienes man ir tas, kas izpaužas manā biogrāfijā? Kā fizisks cilvēks es atkārtēju savu priekšteču veidolu. Ko es atkārtēju kā garīgs cilvēks? Kurš grib apgalvot: tam, kas ir ieslēgts manā biogrāfijā, nav vajadzīgi nekādi paskaidrojumi, to ir vienkārši jāpieņem, tādām cilvēkam vienlaikus būtu arī jāapgalvo: es kaut kur redzēju tādu pakalnu, uz kura zemes pikuci paši no sevis savācās kopā, radot dzīvu cilvēku.

Kā fizisks cilvēks es esmu cēlies no cita fiziska cilvēka, jo man ir tas pats veidols kā visai cilvēku sugai. Tātad sugas īpašības var tikt iemantotas iedzimtības ceļā sugas robežās. Kā garīgam cilvēkam man ir pašam savs veidols, tāpat kā man ir pašam sava biogrāfija. Tātad man šis veidols nevar būt iegūts ne no viena cita, kā tikai no sevis paša. Un tā kā es esmu nācis pasaulē nevis ar nenoteiktām, bet gan ar noteiktām dvēseliskām iezīmēm, kas nosaka manu dzīves ceļu, kā tas izpaužas manā biogrāfijā, tad mans darbs pie sevis veidošanas nevar būt sācies tikai pēc manas piedzimšanas. Kā garīgam cilvēkam man ir jābūt pastāvējušam jau pirms piedzimšanas. Es nevaru būt kā „Es” pastāvējis savos priekštečos, jo viņi kā garīgi cilvēki atšķiras no manis. Mana biogrāfija nav izskaidrojama no viņu biogrāfijām. Man kā garīgai būtnei drīzāk ir jābūt atkārtojumam kaut kam, no kura biogrāfijas ir izskaidrojama manējā. Otrs iespējamais variants varētu būt tāds, ka man par savu veidojumu, savas biogrāfijas saturu ir jāpateicas tikai vienai garīgai dzīvei pirms piedzimšanas (respektīvi, apaugļošanās). Bet šāds priekšstats būtu attaisnojams tikai tad, ja pieņemtu, ka tas, kas iedarbojas uz cilvēka dvēseli no apkārtējās fiziskās pasaules, ir līdzvērtīgs tam, ko dvēsele gūst no tīri garīgas pasaules. Bet šāds pieņēmums runā pretī tiešām precīziem novērojumiem. Jo tas, kas ir noteicošs cilvēka dvēselei no šīs fiziskās apkārtnes, ir tāds, ka iedarbojas kā fiziskajā dzīvē vēlāk pieredzētais iedarbojas uz līdzvērtīgu agrāk pieredzēto. Lai pareizi novērotu šīs attiecības, ir jāievingrina skats, lai pamanītu, ka cilvēka dzīvē ir iedarbīgi iespaidi, kas tā iedarbojas uz dvēseles spējām, kā atrašanās kāda paveicama darba priekšā attiecas pret to, kas fiziskajā dzīvē jau ir darīts; tikai šādi iespaidi netrāpa uz jau tieši šajā dzīvē jau ievingrināto, bet gan dvēseles dotībām, kas ļauj iespaidoties līdzīgi, kā ar vingrināšanos iemantotas spējas. Kurš izprot šīs lietas, tas nonāk pie priekšstata par zemes dzīvēm, kam ir jābūt bijušām pirms tagadējās dzīves. Tad nevar domājoši apstāties pie tīri garīgiem pārdzīvojumiem pirms šīs zemes dzīves. – Fizisko veidolu, kāds bija Šilleram, viņš bija mantojis no saviem priekštečiem. Bet tikpat maz, kā šis fiziskais tēls varētu būt vienkārši izaudzis no zemes, tikpat maz pati no sevis varētu būt izcēlusies Šillera garīgā būtība. Viņam ir jābūt atkārtojumam kādai citai garīgai būtnei, no kuras biogrāfijas būtu izskaidrojama viņējā,

tāpat kā Šillera fiziskais cilvēka veidols ir izskaidrojams ar cilvēku vairošanos. – Tātad, tāpat kā fiziskais cilvēka veidols vienmēr atkal un atkal ir cilvēku sugas būtības atkārtojums, atkaliemiesošānās, tāpat arī garīgajam cilvēkam ir jābūt tā paša garīgā cilvēka atkaliemiesojumam. Jo kā garīgs cilvēks katrs pats ir vesela suga.

Pret šeit pateikto var iebilst: tās ir tīras domu konstrukcijas; un var pieprasīt ārējus pierādījumus, kā tas ir pierasts parastajās dabaszinātnēs. Uz to ir jāatbild, ka garīgā cilvēka atkaliemiesošānās tomēr ir norise, kas nepieder ārējo fizisko faktu laukam, bet gan kas tāds, kas pilnībā norisinās garīgajā laukā. Un šim laukam pieeja nav nevienam citam no mūsu parastajiem garīgajiem spēkiem kā tikai domāšanai. Kurš negrib uzticēties domāšanas spēkam, tas nevar noskaidrot augstākos garīgos faktus. – Tiem, kuru garīgās acis ir atvērtas, iepriekš minētā domu gaita iedarbojas ar tieši tādu pašu spēku, ar kādu darbojas kāda norise, kas norisinās fizisko acu priekšā. Kurš atzīst, ka lielāks pārliecinošais spēks piemīt tā saucamajam „pierādījumam” pēc parastās dabaszinātniskās izziņas metodes nekā iepriekšminētajam izskaidrojumam par biogrāfijas nozīmi, tas, iespējams, var būt zinātnieks parastajā nozīmē: bet no patiesi garīgiem pētījumiem viņš it ļoti tālu.

Tas pieder pie visapšaubāmākajiem aizspriedumiem, ja cilvēka garīgās īpašības mēģina izskaidrot kā iedzimtību no tēva vai mātes, vai citiem priekštečiem. Ja kāds ir vainojams aizspriedumā, piemēram, ka Gētem tas, kas nosaka viņa būtību, esot iedzimis no tēva un mātes, tādām arī ne ar kādiem pierādījumiem nevarēs tikt klāt, jo viņā noteikti mīt dziļa antipātija pret bezaizspriedumainiem novērojumiem. Tāda materiālistiska sugestija kavē viņu saskatīt īstajā gaismā parādību kopsakarības.

Šādā izklāstā ir doti priekšnosacījumi, lai izsekotu cilvēka būtībai arī aiz piedzimšanas un nāves. Dzimšanas un nāves noteiktajās robežās cilvēks pieder trīs pasaulēm, miesiskajai, dvēseliskajai un garīgajai. Dvēsele veido savienojšo posmu starp miesu un garu, cauraužot miesas trešo sastāvdaļu, dvēseles miesu, ar spēju sajūst, un caurstrāvojot gara pirmo sastāvdaļu, pašgaru, kā apziņas dvēsele. Līdz ar to dzīves laikā dvēsele piedalās gan miesas, gan gara dzīvē. Šī dalība izpaužas visā tās esamībā. No dvēseles miesas organizācijas būs atkarīgs tas, kā savas spējas varēs attīstīt sajūtu dvēsele. Un no otras puses, no apziņas dvēseles dzīves būs atkarīgs tas, cik tāl tajā var attīstīties pašgars. Sajūtu dvēsele attīstīs jo labāku saskarsmi ar ārpasauli, jo labāk ir izveidota dvēseles miesa. Un paš-gars kļūs jo bagātāks, jo varenāks, jo vairāk saņems no apziņas dvēseles. Jau tika parādīts, ka dzīves laikā pārstrādātie pārdzīvojumi un šo pārdzīvojumu augļi sniedz garīgo barību pašgaram. Jo attēlotā mijiedarbība starp dvēseli un garu dabiski var notikt tikai tur, kur dvēsele un gars saskaras, ir viens otrā, caurauž viens otru, tātad „pašgara un apziņas dvēseles” saiknē.

Vispirms apskatīsim dvēseles miesas un sajūtu dvēseles mijiedarbību. Dvēseles miesa gan ir smalkākais miesiskuma veidojums, bet tomēr pieder pie miesiskā un ir no tā atkarīgs. Fiziskais ķermenis, ētermiesa un dvēseles miesa noteiktā aspektā veido vienu veselumu. Tādēļ arī dvēseles miesa ir iesaistīta fiziskās iedzimtības likumos, caur kuriem miesa iegūst savu veidolu. Un tā kā dvēseles miesa ir kustīgākā un tāda gaistošākā miesiskuma forma, tad tai ir jāuzrāda arī viskustīgākās un visgaistošākās iedzimtības izpausmes. Kamēr fiziskais ķermenis dažādām rasēm, tautām, ciltīm ir vismazāk atšķirīgais un ētermiesa gan uzrāda lielākas novirzes atsevišķiem cilvēkiem, bet tomēr vēl pārsvarā ir vienāda visi, tad atšķirības dvēseles miesā jau ir ļoti lielas. Tajā izpaužas tas, ko jau sajūt kā ārēji cilvēkam personiski raksturīgo. Tādēļ dvēseles miesa arī ir nesējs tam, kas šajā personiski raksturīgajā pēcnācējiem iedzimst no vecākiem, vecvecākiem un tālāk. – Dvēsele gan, kā jau tas tika iztirzāts, dzīvo pilnībā pati savu dzīvi; ar savām tieksmēm un nosliecēm, jūtām un kaislībām tā noslēdzas pati sevī. Tomēr tā dzīvo kā viens vesels un tādēļ šis veselums izpaužas arī sajūtu dvēselē. Un tā kā sajūtu dvēsele caurauž dvēseles miesu, it kā piepilda to, tad tā arī formējas atbilstoši dvēseles dabai, un

var kā iedzimtības nesējs pārnest noslieces, kaislības un tā tālāk no priekštečiem uz pēcnācējiem. Šajā faktā balstās Gētes teiktais: „No tēva man ir stāvs un dzīves nopietnība; no māmiņas priecīgā daba un prieks fabulēt.” Tas, kas viņu padara par ģēniju, dabiski, nav iedzimts no vecākiem. Šādā veidā mums parādās, ko cilvēks no savām dvēseliskajām īpašībām it kā nodod fiziskās iedzimtības līnijai. Fiziskā ķermeņa vielas un spēki tādā pašā veidā pastāv visā ārēji fiziskajā dabā. No turienes tie tiek nemitīgi uzņemti un atkal atdoti. Dažu gadu laikā tās vielas masa, no kā ir veidots mūsu fiziskais ķermenis, pilnībā atjaunojas. Ka šī vielas masa atkal pieņem cilvēka ķermeņa formu un ka tā šī ķermeņa ietvaros vienmēr atkal atjaunojas, ir atkarīgs no tā, ka to satur kopā ētermiesa. Un tās formu nosaka ne tikai norises starp piedzimšanu – jeb bērna ieņemšanas mirkli – un nāvi, tā ir atkarīga arī no iedzimtības likumiem, kas sniedzas pāri piedzimšanai un nāvei. Ka iedzimtības ceļā var tikt pārnestas arī dvēseliskas īpašības, tātad fiziskās iedzimtības turpināšanās prasa arī dvēselisku ievirzi, tam iemesls ir tāds, ka sajūtu dvēsele var ietekmēt dvēseles miesu.

Kā tad veidojas mijiedarbība starp dvēseli un garu? Dzīves laikā gars ir saistīts ar dvēseli augstākminētajā veidā. Dvēsele no gara saņem kā balvu, kā dotības dzīvot patiesajā un labajā un līdz ar to savas pašas dzīvē, savās nosliecēs, dziņās un kaislībās izpaust savu garu. Pašgars no garīgās pasaules nes „Es-am” patiesā un labā mūžīgos likumus. Tie caur apziņas dvēseli sasaistās cilvēka dvēseliskās dzīves pārdzīvojumiem. Šie pārdzīvojumi paši paiet. Bet to augļi paliek. Tas, ka pašgars bija ar tiem saistīts, atstāj paliekošu iespaidu. Ja cilvēka gars nonāk kāda pārdzīvojuma priekšā, kas ir līdzīgs kādam citam, ar ko jau reiz ir bijusi darīšana, tad gars redz tajā kaut ko pazīstamu un prot izturēties citādi, nekā ja kas tāds būtu sastapts pirmoreiz. Tajā balstās jebkura mācīšanās. Un mācīšanās augļi ir iegūtas spējas. – Šādā veidā mūžīgajam garam tiek nodoti pārejošās dzīves augļi. – Un vai mēs visi neredzam šos augļus? Uz ko balstās viss garīgajam cilvēkam raksturīgais, kas tikai iepriekš izklāstīts? Tikai spējās vienā vai otrā jomā, ko cilvēks nes sev līdzi, kad sāk šīs dzīves ceļu. Zināmā aspektā šīs spējas līdzinās tām, ko mēs varam apgūt arī dzīves laikā. Paskatīsimies uz kādu ģēniju. Par Mocartu ir zināms, ka viņš, vēl būdams zēns, varēja pierakstīt pēc atmiņas vienreiz dzirdētu garu muzikālu skaņdarbu. Viņš to spēja tikai tādēļ, ka varēja visu vienlaikus pārredzēt kā vienu veselumu. Zināmās robežās arī savas dzīves laikā cilvēks paplašina savas spējas pārskatīt, izprast kopsakarības, tā iegūstot jaunas spējas. Lesings taču saka par sevi, ka ar kritiskas novērošanas dotībām esot apguvis ko tādu, kas ir tuvu ģeniālam. Ja tādas spējas, kas balstās dotībās, negrib uzlūkot kā kādu brīnumu, tad tās ir jāuzskata par rezultātu pārdzīvojumiem, ko ir piedzīvojis pašgars caur kādu dvēseli. Tie ir nospiedušies šajā pašgarā. Un tā kā tie nav iedestīti šajā dzīvē, tad tas bijis kāda iepriekšējā. Cilvēka gars ir kā vesela suga pati par sevi. Un tāpat kā cilvēkam kā fiziskai savas sugas būtnei iedzimst viņa īpašības sugas ietvaros, tāpat arī garam savā sugā, tas ir, pašam sevī. Dzīvē cilvēka gars parādās kā atkārtojums pašam sev ar savu agrāko pārdzīvojumu augļiem no iepriekšējām dzīvēm. Līdz ar to šī dzīve ir atkārtojums citai un nes līdzi, ko pašgars ir izstrādājis iepriekšējā dzīvē. Ja tas tagad uzņem sevī kaut ko, kas var nest augļus, tad tas caurauž uzņemto ar dzīvības garu. Tāpat kā dzīvības miesa atkārtu savu formu no sugas uz sugu, tāpat arī dzīvības gars dvēseli no personiskas esamības uz personisku esamību.

Iepriekšējie apskati paceļ šo priekšstatu derīguma līmeni tiem, kas iemeslu cilvēka dzīves norisēm meklē atkārtotās šīs dzīves. Bet savu pilno nozīmi šis priekšstats var iegūt tikai novērojumos, kas ceļas no garīgiem ieskatiem, kādus var sasniegt nostājoties uz šīs grāmatas noslēgumā aprakstītās izziņas takas. Te parādīsim tikai to, ka arī pārdomāti parastie novērojumi arī jau ved pie šī priekšstata. Šādi novērojumi gan iesākumā šo priekšstatu atstās zināmā mērā tikai kā siluetu. Un tas nevarēs pilnībā pasargāt no neprecīzu, domāšanas īsti nevadītu novērojumu iebildumiem. Bet no otras puses ir pareizi, kurš šādu priekšstatu iegūst parasti domājošā novērojumā, tas ir

sagatavojies pārjutekliskiem novērojumiem. Viņš zināmā mērā sāk veidot kaut ko, kam ir jābūt pirms šiem pārjutekliskajiem novērojumiem, tāpat kā ir jābūt acīm pirms maņu novērojumiem. Kurš iebilst, ka veidojot šādu priekšstatu pats sugestē pārjutekliskos novērojumus, tas tikai ar to pierāda, ka nespēj brīvi domājoši iedziļināties realitātē un ka tieši ar to pats sugestē sev savus iebildumus.

* * *

Tā dvēseles pārdzīvojumi ilgstoši tiek saglabāti ne tikai piedzimšanas un nāves noteiktajās robežās, bet arī vēl pēc nāves. Bet dvēseles pārdzīvojumu nospiedumi paliek ne tikai garā, kurā tā ir atmirdzējusi, bet arī, kā tas jau tika parādīts iepriekš, ārējā pasaulē caur rīcību. Ko cilvēks ir paveicis vakar, tā sekas pastāv vēl arī šodien. Tēlaini šo kopsakarību starp cēloni un sekām šajā virzienā sniedz līdzība par miegu un nāvi. – Miegu bieži nosauc par nāves jaunāko brāli. Es no rīta pamostos. Mana nemitīgā darbošanās naktī bija pārtraukta. Parastos apstākļos nav iespējams, ka es no rīta atsāktu savu darbošanos jebkurā patvaļīgā veidā. Man taču ir jāturpina vakar iesāktais, lai manā dzīvē būtu kaut kāda kārtība un kopsakarība. Mans vakardienas veikums ir priekšnosacījums tam, ko man jāveic šodien. Ar to, ko es padarīju vakar, es esmu radījis savu likteni šodienai. Es kādu laiku biju pārtraucis savu darbošanos; bet šī darbošanās ir mana un tā atkal pievelk mani arī pēc tam, kad biju uz kādu laiku no tās nošķīries. Mana pagātne paliek saistīta ar mani; tā turpina dzīvot manā tagadnē un sekos man nākotnē. Man vajadzētu nevis pamosties šodien no rīta, bet tikt no jauna, no nekā radītam, lai manu vakardienas darbu sekas nebūtu mans šodienas liktenis. Tas būtu bezjēdzīgi, ja līcis uzbūvēt sev māju, es neietu tajā dzīvot. Tikpat maz kā cilvēks, no rīta pamodies, ir no jauna radīts, tikpat maz no jauna radīts ir cilvēka gars, kad sāk savu šīs dzīves ceļu. Jāmēģina tikt skaidrībā, kas notiek uzsākot šīs dzīves gaitas. Parādās fiziskais ķermenis, kas savu veidolu iegūst pēc iedzimtības likumiem. Šis ķermenis kļūst par nesēju, mājokli garam, kurš atkārtoti kādu agrāko dzīvi jaunā veidolā. Starp abiem ir dvēsele, kas vada savu, sevī noslēgtu dzīvi. Tās noslieces un tieksmes, tās vēlmes un alkas kalpo tai, tā liek sev kalpot arī domāšanai. Kā sajūtu dvēsele tā uztver ār pasaules iespaidus; un tos dvēsele sniedz garam, kurš no tā ievāc paliekošos augļus. Tai ir starpnieka loma, un tās uzdevums ir izpildīts, ja tai pietiek ar šo lomu. Miesa formē dvēselei iespaidus; dvēsele tos pārveido sajūtās, saglabā atmiņā kā priekšstatus un nodod tos garam, lai gars nestu tos ilgstošajā. Dvēsele īstenībā ir tā, ar ko cilvēks pieder savai šīs dzīves gaitai. Ar savu miesu viņš pieder fiziskajai cilvēku sugai. Ar to viņš ir daļa no šīs sugas. Ar savu garu viņš dzīvo augstākā pasaulē. Dvēsele uz laiku sasaista abas šīs pasaules kopā.

Bet fiziskā pasaule, kurā ierodas cilvēka gars, nemaz nav viņam sveša vieta. Tajā ir viņa rīcības pēdu nospiedumi. Kaut kas no šī lauka pieder viņam. Tas nes viņa būtības nospiedumu. Tas ir radniecisks viņam. Kā reiz dvēsele viņam bija nodevusi ār pasaules iespaidus, lai tie kļūtu ilgstoši, tāpat tā, kā gara orgāns, ir gara piešķirtās spējas pārvērtusi darbos, kuru sekas arī ir ilgstošas. Tā dvēsele patiešām ir ieplūdusi šajos darbos. Tās darbu sekās cilvēka dvēsele turpina dzīvot savu otru patstāvīgo dzīvi. Bet tas mudina palūkoties uz dzīvi no tāda viedokļa, kā šajā dzīvē rodas likteņa norises. Ar cilvēku kaut kas „atgadās”. Iesākumā cilvēkam šķiet, ka šāds „atgadījums” viņa dzīvē ir noticis „nejauši”. Tomēr viņš var aptvert, ka viņš pats ir šādu „nejaušību” rezultāts. Kurš četrdesmit gadu vecumā palūkojas uz sevi, ar jautājumu par savu dvēselisko būtību nepaliekot pie nebūtiski abstrakta Es-priekšstata, tas drīkst sacīt: es taču neesmu nekas cits, kā tas, kas es esmu kļuvis caur to, kas ar mani līdz šai dienai ir liktenīgi ir „atgadījies”. Vai tad es nebūtu citādāks, ja, piemēram, divdesmit gadu vecumā man būtu bijuši virkne citu noteiktu pārdzīvojumu to vietā, kas ar mani toreiz notika? Tad savu „Es” meklē ne tikai „iekšējos” attīstības impulsos, bet arī tajā, kas ir veidojoši iejaucies dzīvē „no ārpuses”. Tajā, kas ar viņu notiek, cilvēks ieraudzīs pats savu Es. Ja šādu atziņu uztver objektīvi,

tad ir nepieciešams vēl tikai viens tālāks solis līdz patiešām intīmiem savas dzīves novērojumiem, lai tajā, kas ar kādu notiek kā liktenīgi pārdzīvojumi, ieraudzītu ko tādu, kas no ārpuses pārņem Es tā, kā iedarbojas atmiņas no iekšienes, atkal atstājot kādam pagājušam notikumam. Tā var iemanīties liktenīgos pārdzīvojumos uztvert, kā kāds agrākais dvēseles veikums saistās ar Es, tāpat kā atmiņās kāds agrāks pārdzīvojums saistās ar priekšstatu, ja to izraisa kāds ārējs pamudinājums. Iepriekš tas tika minēts kā „iespējams” priekšstats, ka cilvēka dvēseles darbu sekas var trāpīties ceļā atkal. Atsevišķas šīs dzīves ietvaros zināmu darbu seku atgriešanās ir izslēgta, jo šī dzīve bija ierīkota tam, lai šo darbu paveiktu. Pieredzētais ir īstenošanās. Zināmas darbības sekas var trāpīt dvēselei tikpat maz, cik maz var atcerēties pārdzīvojumu, kurā cilvēks tieši tagad ir iesaistīts. Šajā ziņā var būt runa tikai par tādu rīcības seku pārdzīvošanu, kas trāpa „Es” ne jau caur to, kas tam ir šajā zemes dzīvē, kad tiek veikts darbs. Skats var pievērsties tikai rīcības sekām no citām zemes dzīvēm. Tā – tikko rodas sajūta: kas ar mani kā liktenīgs pārdzīvojums „atgadās” šķietami nejauši, tas ir saistīts ar Es tāpat, kā tas, kas ko šis Es pat veido no sevis iekšēji – var domāt tikai tā, ka šādā liktenīgā pārdzīvojumā ir darīšana ar sekām no rīcības iepriekšējās zemes dzīvēs. Ir redzams, kas prastajai apziņai ir paradokss pieņēmums, šīs dzīves liktenīgie pārdzīvojumi ir saistīti ar iepriekšējās zemes dzīvēs izdarīto, ja vien vadās no intīmas, domāšanas vadītas dzīves uztveres. Un arī šis priekšstats var iegūt savu pilno saturu tikai pārjutekliskā izziņā: bet tādas tas paliek tikai kā siluets. Bet arī tas, iegūts no parastās apziņas, sagatavo dvēseli tam, lai tā spētu saskatīt patiesību patiesi pārjutekliskos novējumos. Tikai viena daļa no manis izdarītā ir ārpusaulē; otra paliek manī pašā. Šis Es un darbības attiecības var izskaidrot ar kādu vienkāršu salīdzinājumu no dabaszinātnes. Dzīvnieki, kuri kādreiz pārcēlās uz dzīvi Kentuki alās, bija redzoši, bet dzīvojot tur ir savas redzes spējas zaudējuši. Uzturēšanās tumsā acis atstāja bezdarbībā. Acis vairs nenorisinājās tās fiziskās un ķīmiskās norises, kas notiek skatīšanās laikā. Barības plūsma, kas agrāk tika izmantota šai darbībai, tagad aizplūst uz citiem orgāniem. Tagad šie dzīvnieki var dzīvot tikai šajās alās. Viņi ar savu rīcību, ar iecerēšanu ir radījuši nosacījumus savai vēlākajai dzīvei. Iecerēšana ir kļuvusi par daļu no viņu likteņa. Būtība, kas reiz bija darbīga, ir sasaistījusies ar savas rīcības rezultātiem. Tāpat ir arī ar cilvēka garu. Dvēsele varēja viņam nodot zināmas spējas tikai tai esot darbīgai. Un šīs spējas ir atbilstošas darbiem. Caur darbu, ko dvēsele ir paveikusi, tajā dzīvo spēkpilns iedīgls cita darba paveikšanai, kas ir šī darba auglis. Dvēsele to nes sevī kā nepieciešamību, kamēr ir noticis pēdējais darbs. Var arī teikt, ka darbība iekāļ dvēselē nepieciešamību paveikt šīs darbības sekas.

Ar saviem darbiem cilvēka gars patiešām sagatavo savu likteni. Tas savā jaunajā dzīvē atklāj, ka ir saistīts ar to, kas ir ticis paveikts iepriekšējā dzīvē. – Var uzdot jautājumu: kā tas var būt, jo cilvēka gars atkal iemiesojoties taču nonāk pilnīgi citā pasaulē, nekā bija tā, kuru tas reiz pameta? Šāda jautājuma pamatā ir priekšstats par liktenīgo notikumu virkni, kas ļoti turas pie dzīves ārīšķīgās puses. Kad es pārceļos no Eiropas uz Ameriku, tad arī es nonāku pilnīgi jaunā vidē. Un tomēr mana dzīve Amerikā ir pilnībā saistīta ar manu iepriekšējo dzīvi Eiropā. Ja es Eiropā esmu izmācījies par mehāniķi, tad mana dzīve Amerikā veidojas pavisam citādāk, nekā ja es būtu bijis bankas ierēdnis. Pirmajā gadījumā acīmredzot es Amerikā nonākšu ar mašīnām saistītā vidē, otrajā ar bankām saistītās iestādēs. Katrā gadījumā mana iepriekšējā dzīve nosaka manu apkārtējo vidi; no visas apkārtnes it ka velkas klāt lietas, kas ir tai radniecīgas. Tā tas ir arī pašgaru. Jaunajā dzīvē tam apkārt nepieciešami savelkas tas, ar ko tas bija radniecīgs iepriekšējā dzīvē. – Un tādēļ miegs ir labi lietojams tēls nāvei, jo cilvēks miega laikā ir ārpus tā lauka, kur gaida viņa liktenis. Kamēr cilvēks guļ, notikumi turpina norisināties. Kādu laiku uz šīm norisēm nav nekādas ietekmes. Un tomēr mūsu dzīve nākamajā dienā ir atkarīga no iepriekšējās dienas darbu sekām. Mūsu personība patiešām katru rītu no jauna iemiesojas mūsu darbu pasaulē. Kas nakts laikā bija no mums nošķirts, dienas laikā

ir it kā aptīts mums apkārt. – Tāpat ir ar cilvēka darbiem agrākajās dzīvēs. Tie ir saistīti ar viņu kā viņa liktenis, kā dzīve tumšajās alās paliek saistīta ar dzīvniekiem, kuri, ieceļojot šajās alās, ir zaudējuši redzes spējas. Tāpat kā šie dzīvnieki var dzīvot tikai tajā apkārtējā vidē, kurā paši ir pārcēlušies, tāpat cilvēka gars var dzīvot tikai tajā apkārtējā pasaulē, ko pats ar saviem darbiem ir radījis. Lai es no rīta pamodies atrastu priekšā to pašu situāciju, ko iepriekšējā dienā pats esmu radījis, par to rūpējas notikumu tiešā gaita. Lai es atkal iemiesojoties atrastu apkārtējo vidi, kas atbilst manu darbu rezultātam no iepriekšējās dzīves, par to rūpējas mana atkal iemiesotā gara radniecība ar apkārtējās vides lietām. Pēc tā var izveidot priekšstatu par to, kā dvēsele ir iekļauta cilvēka būtībā. Fiziskā miesa ir pakļauta iedzimtības likumiem. Turpretī cilvēka garam ir jāiemiesojas atkal un atkal; un gara likums ir tāds, ka tas ņem līdzi iepriekšējās dzīves augļus nākamajās dzīvēs. Dvēsele dzīvo tagadnē. Bet šī dzīve tagadnē nav neatkarīga no iepriekšējām dzīvēm. Gars, kurš iemiesojas, taču nes līdzi savu likteni no iepriekšējām iemiesošanās reizēm. Un šis liktenis nosaka dzīvi. Kādus iespaidus dvēsele varēs gūt, kādas vēlmes varēs apmierināt, kādi prieku un kādas ciešanas tai būs jāpiedzīvo, ar kādiem cilvēkiem tā sastapsies un būs kopā: tas ir atkarīgs no tā, kādi bija gara darbi iepriekšējās iemiesošanās reizēs. Cilvēkus, ar kuriem dvēsele vienā dzīvē bija saistīta, tai nākamajās dzīvēs būs jāuzmeklē atkal, jo darbiem, kas tur savstarpēji ir tikuši veikti, ir jābūt sekām. Visas šīs dvēseles tieksies atkaliemiesoties vienā un tajā pašā laikā. Līdz ar to dvēseles dzīve ir rezultāts cilvēka gara paša radītam liktenim. Trejādas ir ietekmes uz cilvēka dzīves gaitu starp piedzimšanu un nāvi. Un līdz ar to trīskārši viņš ir atkarīgs no faktoriem, kas ir viņpus dzimšanai un nāvei. Miesa ir pakļauta iedzimtības likumiem; dvēsele ir pakļauta paša radītam liktenim. Šo cilvēka paša radīto likteni ar senāku apzīmējumu sauc par karmu. Un gars ir pakļauts atkaliemiesošanās likumam, atkārtotām Zemes dzīvēm. – Līdz ar to gara, dvēseles un miesas attiecības var izteikt arī tā: neiznīcīgs ir gars; dzimšana un nāve valda pēc fiziskās pasaules likumiem ķermeniskajā; dvēseles dzīve, kas pakļauta liktenim, nodrošina to abu kopsakarību šīs zemes dzīves gaitā. Visu pārējo atziņu par cilvēka būtību priekšnosacījums ir iepazīšanās ar šīm „trīs pasaulēm”, kurām cilvēks pieder. Par to arī būs runa turpmākajā.

Domāšana, kas pievēršas dzīves izpausmēm un nebaidās izsekot dzīves pilnos apskatos radušās domas līdz galam, ar tīru loģiku var nonākt līdz priekšstatam par atkārtotām Zemes dzīvēm un likteņa likumiem. Tikpat patiesi, kā redzošajam ar atvērtu „garīgo aci” iepriekšējās dzīves ir kā atvērtā grāmata, tikpat patiesi ir, ka patiesība par to visu var atmirdzēt apcerošam saprātam.²

Trīs pasaules

I. Dvēseles pasaule

Apskats parādīja, ka cilvēks pieder trīs pasaulēm. No fiziskā ķermeniskuma pasaules ir ņemtas vielas un spēki, kas veido cilvēka miesu. Par šo pasauli cilvēks uzzina no savu ārēji fizisko maņu uztverēm. Kurš uzticas tikai šīm maņām un attīsta tikai to uztveres spējas, tas nevar gūt nekādu izskaidrojumu par abām pārējām pasaulēm, par dvēselisko un garīgo. – Vai cilvēks var gūt pārliecību par kādas lietas vai būtības realitāti ir atkarīgs no tā, vai viņam ir atbilstošs uztveres orgāns, maņa. – Dabiski, ka tas viegli var novest pie pārpratumiem, ja augstākos uztveres orgānus, kā tas ir darīts šeit, sauc par garīgajām

² Salīdziniet šeit izteikto ar atsevišķām grāmatas beigās pievienotajām piezīmēm un papildinājumiem.

maņām. Jo, runājot par „maņām”, to negribot savieno ar domu par „fizisko”. Tieši fizisko pasauli taču parasti apzīmē kā „maņu” pasauli pretstatā „garīgajai” pasaulei. Lai izvairītos no šādiem pārpratumiem, ir jāievēro, ka šeit par „augstākajām maņām” tiek runāts tikai salīdzinoši, pārnestā nozīmē. Tāpat kā fiziskās maņas uztver fizisko, tā dvēseliskās un garīgās maņas uztver dvēselisko un garīgo. Izteiciens „maņa” te tiek lietots tikai „uztveres orgānu” nozīmē. Cilvēks nezina neko par gaismu un krāsām, ja viņam nebūtu gaismu uztverošas acis; viņš nezina neko par skaņām, ja viņam nebūtu skaņu uztverošas ausis. Šajā nozīmē vācu filozofs Lotze saka pilnīgi pareizi: „Bez gaismu uztverošas acs un bez skaņu uztverošas auss visa pasaule būtu tumša un mēma. Gaisma vai skaņa tajā eksistētu tikpat maz, cik maz būtu iespējamās zobu sāpes bez sāpes sajūtoša zoba nerva.” – Lai pareizi saprastu to, kas līdz ar šo ir pateikts, nav pat īpaši jāpārdomā, cik atšķirīgi no cilvēka pasaule atklājas zemākajām dzīvajām būtnēm, kam piemīt tikai sava veida taustes vai sajūtu maņa, kas ir izplatīta pa visu ķermeņa virsmu. Katrā ziņā gaisma, krāsa un skaņa šīm būtnēm nevar pastāvēt tādā nozīmē, kādā tas ir būtnēm ar acīm un ausīm. Uz tām varbūt var iedarboties gaisa svārstības, ko radījis šāviens. Bet lai šīs gaisa svārstības atklātos dvēselei kā rībiens, tam ir nepieciešamas ausis. Un, lai zināmas norises tajā smalkajā vielā, ko sauc par ēteru, atklātos kā gaisma un krāsas, tam ir nepieciešamas acis. – Cilvēks tikai tā kaut ko zina par kādu būtni vai lietu, ka ar kādu no saviem orgāniem uztver to iedarbību. Šis cilvēka attiecības ar reālā pasauli tāpēc ir izteicis Gēte: „Īstenībā mēs velti pūlamies izteikt kādas lietas būtību. Mēs uztveram tās iedarbību, un lietas būtību labākajā gadījumā aptvertu pilna šo iedarbību vēsture. Velti mēs nopūlamies attēlot kāda cilvēka raksturu: ja turpretī saliekam kopā visu viņa rīcību, darbus, tad rakstura tēls pats nāks mums pretī. Krāsas ir gaismas darbi, veikums un ciešanas... Krāsas un gaisma gan ir savstarpēji visprecīzākajā veidā saistītas, bet mums abas ir jādromā kā piederīgas visai dabai; jo tā ir visa daba, kas tādējādi īpaši grib atklāties acu, redzes maņai. Tāpat daba atklājas arī citām maņām. Tā daba runā ar maņām, ar zināmām, ar neatzītām, ar nezināmām maņām; tā daba runā pati ar sevi un ar mums caur tūkstošiem parādību. Uzmanīgajam tā nekad nav ne nedzīva, ne mēma.” Būtu nepareizi šo Gētes izteikumu uztvert tā, ka līdz ar to tiktu apšaubīta lietu būtības izzināmība. Gēte nedomā: uztver tikai lietas iedarbību, un būtība slēpjoties aiz tās. Gluži otrādi, viņš domā, ka par tādu „slēpto būtību” nemaz nebūtu jārunā. Būtība neslēpjas aiz izpausmes, tā drīzāk tieši parādās izpausmē. Tikai šī būtība ir tik bagātīga, ka dažādām maņām var atklāties dažādos veidos. Kas atklājas, tas pieder būtībai, tikai maņu ierobežotības dēļ tā nav visa būtība. Šis Gētes uzskats pilnībā tiek pieņemts arī šeit garazinātniski izklāstītajā.

Tāpat kā miesā attīstās acis un ausis kā maņas ķermeniskām norisēm, kā uztveres orgāni, tāpat cilvēks spēj izveidot sev dvēseliskus un garīgus uztveres orgānus, caur kuriem paveras dvēseliskā un garīgā pasaule. Kuriem šādu augstāko maņu nav, tiem šīs pasaules ir „tumšas un mēmas”, tāpat kā kādai būtni bez ausīm un acīm „tumša un mēma” ir ķermeniskā pasaule. Tomēr cilvēka attiecības ar šīm augstākajām maņām ir citādākas nekā ar ķermeniskajām. Ka pēdējās viņam tiek pilnībā izveidotas, par to parasti parūpējas labā māte daba. Tās rodas bez cilvēka līdzdalības. Pie savu augstāko maņu attīstīšanas cilvēkam ir jāstrādā pašam. Viņam ir jāveido sava dvēsele un gars, ja viņš grib uztvert dvēselisko un garīgo pasauli, tāpat kā daba ir izveidojusi viņa miesu, lai viņš varētu uztvert savu ķermenisko apkārtni un varētu orientēties tajā. Šāda augstāku orgānu veidošana, kurus daba pati vēl nav attīstījusi, nav nedabiska; jo augstākā nozīmē viss, ko cilvēks paveic, taču arī pieder pie dabas. Tikai tas, kurš apgalvotu, ka cilvēkam ir jāpaliek attīstības pakāpē, kādā viņš tiek atlaists no dabas rokām, – tikai tāds varētu augstāko maņu veidošanu saukt par nedabisku. Tāds cilvēks „nesaprot, neatzīst” šo orgānu nozīmi tikko minētā Gētes izteikuma nozīmē. Tādam gan vajadzētu arī apkarot jebkuru cilvēka audzināšanu, jo arī tā turpina dabas iesākto. Un it īpaši tādam cilvēkam vajadzētu vērsties pret aklu piedzimušu cilvēku operēšanu. Jo apmēram kā aklam piedzimušam pēc

operācijas, klājas arī tam, kurš ir pamodinājis sevī augstākās maņas veidā, kā tas tiek izklāstīts šajā rakstā. Pasaule viņam parādās ar jaunām īpašībām, norisēm un faktiem, kas fiziskajām maņām nekādi neatklājas. Viņam ir skaidrs, ka šie augstākie orgāni neko patvaļīgi nepievieno realitātei, bet gan, ka bez tiem viņam būtiska realitātes daļa būtu palikusi apslēpta. Dvēseliskā un garīgā pasaule nav kaut kas līdzās vai ārpus fiziskās pasaules pastāvošs, tās nav nekā telpiski nodalītas. Tāpat kā aklam piedzimušam pēc operācijas iepriekš tumšā pasaule atmirdz gaismā un krāsās, tāpat dvēseliski un garīgi pamodinātajam lietas, kas pirms tam bija parādījušās tikai ķermeniski, nu atklāj arī savas dvēseliskās un garīgās īpašības. Šī pasaule gan piepildās vēl arī ar norisēm un būtnēm, kas dvēseliski un garīgi nepamodinātam cilvēkam ir palikušas pilnīgi nezināmas. – (Vēlāk šajā grāmatā par dvēselisko un garīgo maņu veidošanu tiks runāts precīzāk. Te vispirms tiks aprakstītas šīs augstākās pasaules. Kurš šīs pasaules noliedz, tas nesaka neko citu, kā tikai to, ka vēl nav attīstījis savus augstākos orgānus. Cilvēces attīstība nevienā pakāpē nav noslēgta; tai ir vienmēr jāturpinās tālāk.)

Bieži vien „augstākos orgānus” neviļus iztēlojas līdzīgus fiziskajiem. Bet vajadzētu gūt pilnīgu skaidrību, ka šie orgāni ir garīgi vai dvēseliski veidojumi. Tādēļ nedrīkst arī gaidīt, ka tas, ko varēs uztvert augstākajās pasaulēs, būs tikai kāds miglaini caurspīdīgs vieliskums. Kamēr gaida kaut ko tādu, tikmēr nevar iegūt skaidru priekšstatu par to, kas īstenībā te ir domāts ar šīm „augstākajām pasaulēm”. Daudziem cilvēkiem nemaz nebūtu tik grūti, kā tas faktiski ir, kaut ko uzzināt par šīm „augstākajām pasaulēm” – iesākumā gan tikai elementāro – ja vien viņi tās tomēr neiztēlotos kā tādu smalku fiziskumu, ko it kā vajadzētu uztvert. Ar tādu iepriekšēju pieņēmumu viņi kā likums nespēj atzīt, par ko īstenībā ir runa. Viņiem tas šķiet neīsts, to nepieņem kā kaut ko apmierinošu, un tā tālāk. Protams: garīgās attīstības augstākās pakāpes ir grūti sasniedzamas; bet pakāpi, kas ir pietiekama, lai saprastu garīgās pasaules būtību – un tas jau ir daudz – nebūtu nemaz tik grūti sasniegt, ja vien vispirms izdotos atbrīvoties no aizsprieduma, ka dvēselisko un garīgo esot jāiztēlojas kā kādu smalkāku fiziskumu.

Tāpat kā mēs neesam pavisam iepazinuši kādu cilvēku, ja mums ir priekšstats tikai par viņa fiziski ārējo izskatu, tāpat mēs neesam iepazinuši arī pasauli, kas mūs aptver, ja zinām tikai to, ko mums atklāj fiziskās maņas. Tāpat kā kāda fotogrāfija mums kļūst saprotama un dzīvīga, ja esam tik labi iepazinuši nofotografēto personu, ka mākam pazīt viņa dvēseli, tāpat arī ķermenisko pasauli mēs varam patiešām iepazīt, ja izzinām tās dvēseliskos un garīgos pamatus. Tādēļ ir ieteicams te vispirms pārrunāt augstākās pasaules, dvēselisko un garīgo, un tikai tad spriest par fizisko no garazinātniskā viedokļa.

Pastāv zināmas grūtības tagadējās kultūras laikmetā runāt par augstākajām pasaulēm. Jo šī kultūras laikmeta lielums pirmkārt ir ķermeniskās pasaules izziņā un pārvaldīšanā. Mūsu vārdi ir darināti un ieguvuši nozīmi attiecībā pret šo ķermenisko pasauli. Bet nākas izmantot šos ikdienā lietotos vārdus, lai saistītos ar zināmo. Tikai līdz ar to cilvēkiem, kuri uzticas tikai savām ārējām maņām, durvis un vārti ir vaļā visādiem pārpratumiem. – Dažas lietas iesākumā var izteikt un ieskicēt tikai līdzībās. Bet tā tam jābūt, jo šādas līdzības ir līdzeklis, kas cilvēkam iesākumā norāda uz augstākajām pasaulēm, tad veicinot viņa paša pacelšanos uz tām. (Par šo pacelšanos tiks runāts nākamajās nodaļās, kur būs norādes par dvēselisko un garīgo uztveres orgānu^{viii} veidošanu. Vispirms cilvēkam caur līdzībām ir jāuzzina par augstākajām pasaulēm. Pēc tam viņš var sākt domāt, kā pašam tajās ieskatīties.) Tāpat kā vielas un spēki, kas veido un pārvalda mūsu kuņģi, mūsu sirdi, mūsu plaušas, mūsu galvas smadzenes un tā tālāk, ceļas no ķermeniskās pasaules, tāpat mūsu dvēseliskās īpašības, mūsu dziņas, alkas, jūtas, kaislības, vēlmes, sajūtas un tā tālāk, ceļas no dvēseliskās pasaules. Cilvēka dvēsele ir daļa no šīs dvēseliskās pasaules, tāpat kā cilvēka miesa ir daļa no fiziski ķermeniskās pasaules. Ja uzreiz jānosauca kāda ķermeniskās pasaules atšķirība no dvēseliskās, tad var teikt, ka pēdējā visās lietās un būtībās ir daudz smalkāka, kustīgāka, plastiskāka nekā

pirmā. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka, nonākot dvēseliskajā pasaulē, esam iegājuši pilnīgi jaunā pasaulē atšķirīgā no fiziskās. Šajā nozīmē runājot par rupjāku vai smalkāku veidojumu, ir jāapzinās, ka ir salīdzinoši izteikts tas, kas ir atšķirīgs pašos pamatos. Tā ir ar visu, kas par dvēselisko pasauli tiek pateikts vārdos, kuri ir aizlienēti no fiziskā ķermeniskuma. Ja to ņem vērā, tad var teikt, ka dvēseliskās pasaules veidojumi un būtnes sastāv no dvēseliskām vielām un tāpat pakļaujas dvēseliskiem spēkiem, kā fiziskajā pasaulē tas ir ar fiziskajām vielām un spēkiem.

Kā ķermeniskus veidojumus raksturo telpiskie izmēri un telpiskās kustības, tā dvēseliskās lietas un būtības raksturo kairināmība, pakļaušanās dziņām. Tādēļ dvēselisko pasauli apzīmē arī kā alku- jeb vēlmju pasauli, vai arī „iekāru” pasauli. Šie apzīmējumi ir aizgūti no cilvēciskās dvēselpasaules. Tādēļ jāatceras, ka lietas tajās dvēseliskās pasaules daļās, kas ir ārpus cilvēka dvēseles, ir tikpat atšķirīgas no tās, kā fiziskās vielas un spēki ķermeniskajā ār pasaulē no daļām, kas veido fizisko cilvēka miesu. (Dziņa, vēlme, alkas ir apzīmējumi vieliskajam dvēseles pasaulē. Šo vielisko apzīmēsim kā „astrālo”. Ja vairāk skatās uz dvēselpasaules spēkiem, tad var runāt par „iekāres būtību”. Taču nedrīkst aizmirst, ka te atšķirība starp „vielu” un „spēku” nevar būt tik noteikta kā fiziskajā pasaulē. Dziņa tikpat labi var tikt saukta gan par „spēku”, gan par „vielu”.) Tam, kurš pirmo reizi gūst ieskatu dvēseliskajā pasaulē, tam šīs pasaules atšķirības no fiziskās, iedarbojas apmulsinoši. Bet tā tas ir arī ar iepriekš bezdarbībā bijušu fizisko maņu. Cilvēkam, kurš ir piedzimis akls, bet ar operāciju ir atguvis redzi arī vispirms ir jāiemācas orientēties pasaulē, kuru iepriekš viņš bija pazinis tikai ar tausti. Tāds cilvēks, piemēram, priekšmetus vispirms ierauga savā acī; tikai tad tos saskata arī ārpus sevis, taču iesākumā tie izskatās tā, it kā būtu uzzīmēti vienā plaknē. Tikai pakāpeniski viņš aptver dziļumu, telpisko attālumu starp lietām un tā tālāk. – Dvēsel pasaulē valda pilnīgi citi likumi nekā fiziskajā. Daudzi dvēseliskie veidojumi ir saistīti ar veidojumiem citās pasaulēs. Cilvēka dvēsele, piemēram, ir saistīta ar fizisko cilvēka miesu un ar cilvēka garu. Tāpat norises, ko var novērot tajā, vienlaikus ietekmē miesiskā un garīgā pasaule. To ir jāņem vērā veicot novērojumus dvēsel pasaulē; nedrīkst par dvēseliskiem likumiem uztvert to, kas ceļas no kādas citas pasaules ietekmes. – Piemēram, ja cilvēks izsūta kādu vēlmi, tad to nes kāda doma, kāds gara priekšstats un tā seko gara likumiem. Bet, tāpat kā var atklāt fiziskās pasaules likumus, nodalot ietekmi, kas rodas, piemēram, no cilvēka darbības, tāpat tas līdzīgi ir iespējams arī dvēseliskajā pasaulē.

Svarīgu dvēselisko norišu atšķirību no fiziskajām var izteikt tā, ka pirmajām mijiedarbība ir jāapzīmē kā daudz iekšējāka. Piemēram, fiziskajā pasaulē valda „sadursmju” likums. Ja kustīga zilonkaula lode uztriecas virsū tādai pašai miera stāvoklī esošai lodei, tad šī otra sāk kustēties virzienā, kuru var aprēķināt, zinot pirmās lodes elastīgumu un kustību. Dvēseliskajā telpā divu veidojumu, kuri trāpa viens otram, mijiedarbība ir atkarīga no to iekšējām īpašībām. Tie savstarpēji cauraužas, it kā saaug kopā viens ar otru, ja tie ir radniecīgi. Tie atgrūžas, ja to būtības ir pretrunīgas. – Ķermeniskajā telpā, piemēram, ir noteikti likumi redzei. – Attālinātus priekšmetus redz perspektīvā samazinājumā. Ja ieskatās kādā alejā, tad – pēc perspektīvas likumiem – attālākie koki šķiet esam tuvāk viens otram nekā tuvu esošie. Turpretī dvēseliskajā telpā viss, tuvais un tālais, parādās tādos attālumos, kāds tam piemīt pēc to iekšējās dabas. Dabiski, ka tas ir dažādu maldu avots tam, kurš ienāk dvēseliskajā telpā un grib tur pielietot likumus, ko ir atnesis līdzī no fiziskās pasaules.

Viena no pirmajām lietām, ko ir jāapgūst, lai orientētos dvēseliskajā pasaulē, ka šīs pasaules veidojumu dažādos tipus atšķir līdzīgā veidā kā fiziskajā pasaulē atšķir cietus, šķidrus un gais- jeb gāzveidīgus ķermeņus. Lai pie tā nonāktu, ir jāzina abus pamatspēkus, kas te galvenokārt ir svarīgi. Tos var saukt par simpātiju un antipātiju. Kā šie pamatspēki darbojas kādā dvēseliskā veidojumā, pēc tā ir nosakāms veidojuma tips. Simpātija ir spēks, ar kuru dvēselisks veidojums pievelk citus veidojumus, mēģina sakust ar tiem,

radīt radniecību ar tiem. Turpretī antipātija ir spēks, ar kuru dvēseliskie veidojumu atgrūžas, izslēdz viens otru, apliecina savu savdabību. Kādā mērā šie pamatspēki ir kādā dvēseliskā veidojumā, no tā ir atkarīgs, kādu lomu tas spēlē dvēseliskajā pasaulē. Iesākumā atkarībā no simpātijas un antipātijas darbības tajos var izdalīt trīs dvēselisko veidojumu veidus. Šie trīs tipi atšķiras viens no otra ar to, ka simpātija un antipātija tajos ir pilnīgi noteiktās savstarpējās attiecībās. Visos trijos darbojas abi šie pamatspēki.

Apskatīsim kādu pirmā tipa veidojumu. Tas pievelk citus veidojumus no savas apkārtnes tajā valdošās simpātijas ietekmē. Bet bez šīs simpātijas tajā vienlaikus ir arī antipātija, ar kuru tas atgrūž savā apkārtne esošo. Uz āru šāds veidojums šķiet tāds, it kā būtu apgādāts tikai ar antipātijas spēkiem. Bet tā tas nav. Tajā ir gan simpātija, gan antipātija. Tikai pēdējā ir pārsvarā. Tai ir pārsvars pār simpātiju. Šādiem veidojumiem dvēseles telpā ir patmīlīga, egoistiska loma. Tie atgrūž daudz ko no apkārtējā un tikai dažas lietas pievelk ar mīlestību. Tādēļ šie veidojumi dvēseles telpā pārvietojas kā nemainīgas formas. Tajos esošā simpātijas spēka dēļ tie šķiet esam alkatīgi. Šī alkatība vienlaikus šķiet esam nepiesātināma, it kā nebūtu apmierināma, jo dominējošā antipātija atgrūž tik daudz no sastaptā, ka apmierinājums nevar iestāties. Ja šī veida dvēseliskos veidojumus grib salīdzināt ar kaut ko fiziskajā pasaulē, tad var teikt: tie atbilst cietiem fiziskajiem ķermeņiem. Alkatības svelme – tā būtu jāsauc šo dvēseliskā vieliskuma reģionu. – Tas, kas no šīs alkatības kvēles ir piejaukts dzīvnieku un cilvēku dvēselēm, nosaka to, ko sauc par zemākajām jutekliskajām dziņām, dominējošajiem egoistiskajiem instinktiem. –

Otrā veida dvēseliskie veidojumi ir tie, kuros abi pamatspēki ir līdzsvarā, kuros simpātija un antipātija tādā veidā darbojas ar vienādu spēku. Tie sastopas ar citiem veidojumiem ar zināmu neitralitāti; tie iedarbojas kā radnieciski, bet īpaši ne pievelk, ne atgrūž. Tie it kā nenovelk nekādas stingras robežas starp sevi un apkārtējo. Tie visu laiku ļaujas citu veidojumu no apkārtnes iedarbībai; tādēļ tos var salīdzināt ar šķidrajām vielām no fiziskās pasaules. Un tajā veidā, kā šie veidojumi pievelk citas apkārtējās lietas, nav nekā no alkatības. Iedarbība, kas tā ir domāta, notiek, piemēram, kad cilvēka dvēsele sajūt kādu krāsu. Kad man ir sarkanās krāsas sajūta, tad tas man iesākumā ir neitrāls apkārtnes kairinājums. Tikai tad, ja šim kairinājumam pievienojas patika pret sarkano krāsu, parādās cita dvēseliskā iedarbība. Tas, kas izraisa neitrālu kairinājumu, ir dvēseliski veidojumi, kuros simpātija un antipātija ir savstarpējā līdzsvarā. Dvēselisko vieliskumu šādā gadījumā ir jāraksturo kā pilnībā plastisku, plūstošu. Tas nepārvietojas dvēseliskajā telpā savtīgi, patmīlīgi kā pirmais, bet gan tā, ka tā esamība visur gūst iespaidus, izrādās ar daudz ko no sastaptā radniecīga. Izteikums, kas tam būtu pielietojams, varētu būt: plūstoša kairināmība.

Trešā dvēselisko veidojumu pakāpe ir tāda, kur simpātiskai ir virsroka pār antipātiju. Antipātija nosaka tādu egoistisku pašapliecināšanos; bet tā atkāpjas simpātijas pret apkārtējo priekšā. Iedomājieties šādu veidojumu dvēseliskajā telpā. Tas šķiet kā viduspunkts pievelkošā sfērā, kas aptver tai apkārtējās lietas. Šādus veidojumus jāapzīmē kā vēlmju-vieliskumu. Šāds apzīmējums šķiet pareizs tādēļ, ka pastāvošās, tikai attiecībā pret simpātiju vājākās, antipātijas dēļ pievilkšanās ir tāda, ka pievilktajām lietām ir jānonāk veidojuma paša robežās. Līdz ar to simpātija iegūst tādu savtīgu pamattoni. Šis vēlmju-vieliskums var tikt salīdzināts ar fiziskās pasaules gāz- jeb gaisveidīgiem ķermeņiem. Tāpat kā gāze izplešas uz visām pusēm, visu aptverot, tāpat arī vēlmju-vieliskums izplešas visos virzienos.

Augstāku dvēseliskā-vieliskuma pakāpi raksturo tas, ka tajā viens no pamatspēkiem atkāpjas pilnībā, proti, antipātija, un faktiski darbīga ir tikai simpātija. Iesākumā tas tā var notikt paša dvēseliskā veidojuma iekšienē, tā daļās. Šīs daļas iedarbojas savstarpēji pievelkoši viena uz otru. Simpātijas spēks kāda dvēseles veidojuma iekšienē izpaužas tajā, ko sauc par prieku, patiku. Un jebkura šīs simpātijas samazināšana

ir nepatika. Nepatika ir tikai samazināts prieks, tāpat kā aukstums ir tikai mazāk siltuma. Patika un nepatika ir tas, kas dzīvo cilvēkā kā jūtu pasaule – šaurākā nozīmē. Jušana ir dvēseliskā aušanās pašam sevī. No veida, kā aužas patikas un nepatikas jūtas dvēseliskajā, ir atkarīgs tas, ko sauc par labsajūtu.

Vēl augstāku pakāpi ieņem tie dvēseliskie veidojumi, kuru simpātija nepaliek ieslēgta personīgās dzīves lokā. Šī pakāpe atšķiras no trīs zemākajām pakāpēm, tāpat kā arī ceturtnā, ar to, ka te simpātijas spēkam nav jāpārvar nekāda pretnostatīta antipātija. Tikai šajos augstākajos dvēselisko veidojumu tipos dvēselisko veidojumu daudzveidība apvienojas kopējā dvēseles pasaulē. Ciktāl redzeslokā parādās antipātija, dvēseliskais veidojums tiecas pēc kaut kā cita personīgās dzīves dēļ, lai caur citiem stiprinātu un bagātinātu sevi. Kur antipātija klusē, tur kaut kas cits tiek pieņemts kā atklāsme, kā ziņa. Šī augstākā dvēseliskā vieliskuma forma dvēseliskā telpā spēlē līdzīgu lomu kā gaisma fiziskajā telpā. Tāds dvēseles veidojums cita esamību un būtību it kā uzsūc tā cita pašā dēļ, vai arī varētu sacīt, ļauj šim citam sevi apstarot, apspīdēt. Tikai smeļoties no šiem augstākajiem reģioniem, dvēseliskās būtnes tiek pamodinātas patiesai dvēseles dzīvei. To dzīve tumsā atveras uz āru, mirdz: un pati iestaro dvēseliskajā telpā, inertā, mēmā aušanās sevī, kas grib noslēgties antipātijā, ja ir tikai zemāko reģionu viela, pārvēršas par spēku un rošību, kas nāk no iekšienes un plūst uz āru. Otrā reģiona plūstošā kairināmība darbojas tikai sastopoties veidojumiem. Tad viens ieplūst otrajā. Bet ir nepieciešama saskarsme. Augstākajos reģionos valda brīva iestarošana, izplūšana. (Šīs jomas būtību ir pareizi raksturot kā „izstarošanu”, jo simpātija, kas tiek attīstīta, darbojas tā, ka to simboliski var izteikt kā gaismas iedarbību.) Tāpat kā kāds augs panīkst pagrabā, tāpat panīkst arī dvēselisks veidojums bez augstāko reģionu atdzīvinošajām dvēseliskā vielām. Dvēseles gaisma, darbīgs dvēseles spēks un patiesā dvēseliskā dzīve šaurākā nozīmē pieder šiem reģioniem un nes dvēselei ziņas no turienes.

Tātad ir jāatšķir trīs apakšējie un trīs augšējie dvēseliskā pasaules reģioni; abus savieno ceturtnā, tādēļ izriet sekojošs dvēseliskās pasaules iedalījums:

1. Alkatības kvēles reģions
2. Plūstošās kairināmības reģions
3. Vēlmju reģions
4. Patikas un nepatikas reģions
5. Dvēseles gaismas reģions
6. Darbīgā dvēseles spēka reģions
7. Dvēseles dzīves reģions.

Pirmajos trīs reģionos dvēseliskie veidojumi iegūst savas īpašības antipātijas un simpātijas attiecībās; caur ceturto reģionu simpātija aužas pašā dvēseliskajā veidojumā; trīs augstākajos simpātijas spēks kļūst arvien brīvāks un brīvāks; mirdzot un atdzīvinot dvēseles vielas caurstrāvo šos dvēseliskā telpas reģionus, modinot to, kam citādi būtu jāpazūd pašam sevī personīgajā.

Tam vajadzētu būt lieki, taču skaidrības dēļ tomēr vēlreiz uzsvērsim, ka šie septiņi dvēseliskās pasaules nodalījumi nav viens no otra cieši nodalīti. Tāpat kā cietais, šķidrāis un gāzveidīgais cauraužas fiziskajā, tā alkatības kvēle, plūstošā kairināmība un vēlmju pasaules spēki cauraužas dvēseliskajā. Un tāpat kā fiziskajā siltums caurauž ķermeņus, gaisma tos apstaro, tā dvēseliskajā ir ar patiku un nepatiku un dvēseles gaismu. Un līdzīgi ir ar darbīgo dvēseles spēku un īsteno dvēseles dzīvi.

II. Dvēsele dvēseliskajā pasaulē pēc nāves

Dvēsele sasaista kopā cilvēka garu un miesu. Dvēseles simpātijas un antipātijas spēki to savstarpējās attiecībās rada dvēseliskā izpausmes: iekāri, kairināmību, vēlēšanos, patiku

un nepatiku un tā tālāk – tie darbojas ne tikai starp dvēselisku veidojumu un dvēselisku veidojumu, bet izpaužas arī attiecībā pret citām pasaulēm, fiziskajā un garīgajā pasaulē. Kamēr dvēsele dzīvo miesā, tā zināmā mērā piedalās visā, kas norisinās miesā. Kad miesas fiziskie ierīkojumi norisinās regulāri kā nākas, tad dvēselē izceļas patika un labsajūta; kad šie ierīkojumi ir traucēti, iestājas nepatika un sāpes. – Un dvēselei ir sava loma arī gara darbībā: viena doma to pilda ar prieku, cita ar pretīgumu; pareizs spriedums gūst dvēseles piekrišanu, bet nepareizs izpelnās tās nepatiku. – Jā, kāda cilvēka attīstības pakāpe ir atkarīga no tā, vai viņa dvēseles noslieces ir vērstas vairāk vienā vai otrā virzienā. Cilvēks ir jo pilnīgāks, jo vairāk viņa dvēsele simpatizē gara izpausmēm; viņš ir jo nepilnīgāks, jo vairāk viņa noslieces apmierina miesas ierīkojumus.

Gars ir cilvēka centrs, miesa ir starpnieks, caur kuru gars apskata un izzina fizisko pasauli un caur kuru gars iedarbojas fiziskajā pasaulē. Bet dvēsele ir starpnieks starp abiem. No fiziskā iespaida, kādu gaisa svārstības rada uz ausi, dvēsele atraisa skaņas sajūtu, pārdzīvo prieku par šo skaņu. To visu dvēsele paziņo garam, kurš tā nonāk līdz fiziskās pasaules sapratnei. Doma, kas parādās garā, dvēselē tiek pārveidota vēlmē to īstenot un tikai tā ar miesas instrumenta palīdzību var kļūt par darbību. – Cilvēks var piepildīt to, kas viņam ir paredzēts, tikai tad, ja visai viņa rīcībai virzienu piešķir gars. Dvēsele pati var savas tieksmes tikpat labi vērst uz fizisko, kā uz garīgo. Tā it kā nolaiž savus jūtīgos pavedienus gan lejā fiziskajā, gan izstiepj augšup garīgajā. Iegremdējoties fiziskajā pasaulē tās būtību caurauž un iekrāso fiziskā daba. Tā kā gars var darboties fiziskajā pasaulē tikai ar dvēseles starpniecību, līdz ar to arī garam tiek piešķirts virziens uz fizisko. Gara veidojumus dvēseles spēki novelk fiziskajā. Apskatīsim neattīstītu cilvēku. Viņa dvēseles tieksmes seko miesas ierīkojumiem. Viņš sajūt prieku tikai no iespaidiem, ko uz viņa maņām rada fiziskā pasaule. Līdz ar to arī visa viņa garīgā dzīve pilnībā tiek novilkta šajā sfērā. Viņa domas kalpo tikai fizisko vajadzību apmierināšanai. – Garīgajai patībai dzīvojot no vienas iemiesošanās uz nākamo, arvien vairāk ir jāiegūst savu virzību no garīgā. Viņa izzīņu ir jāvada garīgā mūžīgajām patiesībām, rīcību – mūžīgi labajam.

Nāve kā fiziskās pasaules fakts nozīmē izmaiņas miesas ierīkojumos. Līdz ar nāvi miesa pārstāj būt starpnieks dvēselei un garam. Pēc nāves miesa izrādās pilnībā pakļauta fiziskajai pasaulei un tās likumiem; tā izšķīst fiziskajā pasaulē. Tikai šīs miesas fiziskās norises pēc nāves var tikt apskatītas ar fiziskajām maņām. Kas pēc tam notiek ar dvēseli un garu, tas šīm maņām nav pieejams. Jo jutekliski jau arī dzīves laikā dvēseli un garu var novērot tikai tiktāl, cik tie izpaužas fiziskajās norisēs. Pēc nāves šādas izpausmes vairs nav iespējamās. Tādēļ fizisko maņu novērojumi un tajos pamatotā zinātne par dvēseles un gara likteni pēc nāves vairs nevar pateikt neko. Tad stājas spēkā augstāka izzīņa, kas balstās dvēseliskās un gara pasaules norišu novērojumos.

Kad gars ir atraisījies no miesas, tas vēl vienmēr paliek saistīts ar dvēseli. Tāpat kā fiziskās dzīves laikā miesa piekēdēja garu pie fiziskās pasaules, tā tagad dvēsele pie dvēseliskās. – Bet šajā dvēseliskajā pasaulē gara pirmatnējā būtība nav atrodama. Tā ir tikai saikne ar gara radīšanas lauku, ar fizisko pasauli. Lai no jauna iemiesojoties parādītos pilnīgākā veidolā, garam ir jāsmelšas spēks un stiprinājums no garīgās pasaules. Bet caur dvēseli gars ir bijis iepīts fiziskajā pasaulē. Tas ir saistīts ar dvēselisku veidojumu, kuru caurauž un iekrāso fiziskā daba, tādēļ arī garu ir skāris šis virziens. Pēc nāves dvēsele vairs nav saistīta ar miesu, bet tikai ar garu. Tagad tā dzīvo dvēseliskā vidē. Tādēļ uz to vēl var iedarboties tikai šīs dvēseliskās pasaules spēki. Un ar šo dvēseles dzīvi dvēseliskā pasaulē iesākumā ir saistīts arī gars. Tā gars ir saistīts ar to pašu, kā fiziskās iemiesošanās laikā ir saistīts ar miesu. Kad miesa mirst, tā pakļaujas saviem likumiem,

un vispārēji ir jāsaka: dvēsele un gars ne jau pamet miesu, bet gan miesa atlaiž tos³, kad tās spēki vairs nevar darboties atbilstoši cilvēka organizācijai. Tādas pašas ir dvēseles un gara attiecības. Dvēsele atlaiž garu augstākajā, garīgajā pasaulē, kad tās spēki vairs nespēj darboties cilvēka dvēseles organizācijas nozīmē. Gars tiek atbrīvots tajā acumirkļī, kad dvēsele ir nodevusi izšķīšanai visu to, ko tā var piedzīvot tikai miesā, un ir paturējusi pāri tikai to, kas var turpināt dzīvot garā. Šis pāri palikušais, kas gan var tikt pārdzīvots tikai miesā, bet kā pārdzīvotā augļi var tikt iekļauts garā, tas saista dvēseli un garu tīri garīgajā pasaulē. – Tātad, lai izzinātu dvēseles likteni pēc nāves, ir jāapskata tās izšķīšanas process. Dvēseles uzdevums bija piešķirt garam virzienu uz fizisko. Tajā acumirkļī, kad šis uzdevums ir izpildīts, tā pieņem virzienu uz garīgo. Sava uzdevuma šādas dabas dēļ dvēselei īstenībā vajadzētu kļūt tikai garīgi darbīgai tūdaļ, tikko no tās ir nokritusi miesa, kad dvēsele tātad vairs nevar būt saistošais loceklis. Un tā arī notiktu, ja dvēseli nebūtu ietekmējusi tās dzīve miesā, ja miesas noslieces to nebūtu ievilkušas sevī. Bez šīs nianšes, ko dvēsele ir ieguvusi dēļ savas saistības ar miesisko, tā tūdaļ pēc ķermeņa zaudēšanas sekotu tikai garīgi-dvēseliskā likumiem un vairs neļiktos ne zinis par juteklisko. Tā tas būtu, ja cilvēks nāves mirklī būtu pilnībā zaudējis jebkuru interesi par šīs zemes pasauli, visas alkas, vēlmes un tā tālāk, kas saista pie esamības, kuru tagad cilvēks pamet, būtu apmierinātas. Bet citāļ tā tas tomēr nav, šajā virzienā pāri palikušais vēl turas pie dvēseles.

Šeit, lai nenokļūtu maldos, ir rūpīgi jāatšķir to, kas saista cilvēku pie šīs pasaules tā, ka tas var tikt izlīdzināts arī kādā nākamajā iemiesošanās reizē, no tā, kas viņu piesaista noteiktai, tagadējai iemiesošanās reizei. Pirmo izlīdzinās likteņa likums, karma; otrs var tikt notraukts no dvēseles tikai pēc nāves.

Cilvēka garam pēc nāves seko laiks, kurā dvēsele noslauka no sevis savas tieksmes pēc fiziskās esamības, lai pēc tam atkal sekotu tikai garīgi-dvēseliskā likumiem un atbrīvotu garu. Tas ir dabiski, ka šis laiks ir jo ilgāks, jo vairāk dvēsele bija piesaistījies fiziskajam. Tas būs īss laiks cilvēkam, kurš ir maz turējies pie fiziskās dzīves, turpretī tas būs garš laiks tam, kas savas intereses bija pilnībā saistījis ar fizisko dzīvi, tā ka nāves mirklī dvēselē vēl turpina dzīvot daudzas alkas, vēlmes un tā tālāk.

Visvieglāk iegūt priekšstatu par šo stāvokli, kādā dvēsele dzīvo nākamo laiku pēc nāves, ir ar sekojošām pārdomām. Nemsim kādu krasu piemēru: kāda gardēža baudas. Viņam prieku ir sģadājuši dažādi kārumi un ēdieni. Bauda, dabiski, nav nekas ķermenisks, bet gan ir dvēseliska. Dvēselē dzīvo patika un arī alkas pēc šīs patikas. Bet šo alku apmierināšanai ir nepieciešams atbilstošais ķermeniskais orgāns, aukslējas un tā tālāk. Pēc nāves dvēsele šādu kārību tūdaļ nezaudē, bet vairs nav ķermeniskā orgāna, kas bija līdzeklis šīs kārības apmierināšanai. Cilvēks nu jūtas tā – gan cita, bet līdzīga iemesla dēļ, kas darbojas daudz spēcīgāk – kā atrodoties kādā apvidū, kurā itin nekur nav atrodams ūdens, bet viņu moka dedzinošas slāpes. Tā dedzinoši cieš dvēsele no patikas trūkuma, jo tā ir nometusi orgānu, caur kuru šo patiku varēja gūt. Un tā ir ar visu, ko dvēsele pieprasa, bet kas var tikt apmierināts tikai ar ķermeniskiem orgāniem. Šis stāvoklis (dedzinošs trūkums) ilgst tikmēr, līdz dvēsele ir iemācījusies vairs nealkt pēc tā, ko var apmierināt tikai ķermenis. Un laiku, kas tiek pavadīts šajā stāvoklī, var saukt par *Alku vietu*, lai gan, dabiski, ka tam nekāda sakara ar „vietu“. Kad dvēsele pēc nāves nonāk dvēseliskajā pasaulē, tad tā ir pakļauta tās likumiem. Tie darbojas uz dvēseli; un no šīs iedarbības ir atkarīgs, kādā veidā tajā tiks dzēsta nosliece uz fizisko. Iedarbībām jābūt dažādām atkarībā no dvēseles vielu un dvēseles spēku veida, kuru lokā tā kopš šī brīža ir pārcelta. Katrs no šiem veidiem izpaužies ar savu attīrošo, dzidrinošo ietekmi. Process,

³ [Izdevēja piezīme: No 19. (Stuttgart 1922) līdz 26.izdevumam (Stuttgart 1948) šī vieta skanēja šādi: ...sondern sie werden von demselben entlassen... . Kopš 27.izdevuma (Stuttgart 1955) tika atjaunots 1.-16. izdevuma teksts: ...sondern er wird von denselben entlassen... Nav droši zināms, ka 1922.gada izmaiņas ir veicis pats autors. Tādēļ šeit ir sniegtas abas redakcijas]

kas te norisinās, ir tāds, ka visu antipātisko dvēselē pakāpeniski pārvar simpātijas spēki un šī simpātija pati tiek novesta līdz tās augstākajai virsotnei. Jo caur šo augstāko simpātijas pakāpi ar visu pārējo dvēseles pasauli dvēsele it kā izkūst tajā, kļūst vienota ar to; tad tās egoisms ir pilnībā izsmelts. Tā izbeidz eksistēt kā būtne, kas sliecas uz fiziski-juteklisko esamību: gars caur to ir atbrīvots. Tā dvēsele tiek šķīstīta aprakstītajos dvēseles pasaules reģionos, līdz tā kļūst vienota ar pārējo dvēseles pasauli pilnīgās simpātijas reģionā. Ka gars līdz pat pēdējam savas dvēseles atbrīvošanas momentam paliek ar to saistīts, ceļas no tā, ka savas dzīves laikā ir kļuvis pilnībā radniecisks tai. Šī radniecība ir daudz dziļāka nekā radniecība ar miesu. Jo ar miesu gars ir saistīts pastarpināti caur dvēseli, bet ar dvēseli pašu saistība ir tieša. Tā jau arī ir viņa personīgā dzīve. Tādēļ gars ir saistīts nevis ar iznīcībai lemto miesu, bet gan ar dvēseli, kas pakāpeniski atbrīvojas. Gara nepastarpinātās saistības ar dvēseli dēļ, tas var justies brīvs no dvēseles tikai tad, kad tā pati ir kļuvusi vienota ar vispārējo dvēseles pasauli.

Ciktāl dvēseles pasaule ir cilvēka uzturēšanās vieta tūdaļ pēc nāves, tiktāl tā var tikt saukta par „Alku (iekāru) vietu“. Dažādās reliģiju sistēmas, kuras ir uztēmušas apziņu par šiem apstākļiem savās mācībās, pazīst šo „Alku vietu“ kā „šķīstīšanas ugunis“, „šķīstītavas liesmas“ un tamlīdzīgi.

Dvēseliskās pasaules zemākais reģions ir šī alku kvēle. Tajā pēc nāves no dvēseles tiek izdeldētas visas tās egoistiskās alkas, kas dvēselē bija saistītas ar rupjāko, zemāko miesas dzīvi. Jo caur šādām alkām dvēsele var pieredzēt šī dvēseles reģiona spēku iedarbību. Neapmierinātās alkas, kas ir palikušas pāri no fiziskās dzīves, veido uzbrukuma mērķi. Tagad dvēseles simpātija izplešas pāri tam, kas var barot tās egoistisko būtību; un tā nokļūst lielā antipātijas pārsvarā, kas izplūst pāri visam citam. Bet alkas ir vērstas uz fiziskām baudām, kas dvēseles pasaulē nevar tikt apmierinātas. Šīs apmierinājuma neiespējamības dēļ kāre tiek sakāpināta līdz augstākajai pakāpei. Bet vienlaikus šī neiespējamība arī pakāpeniski apdzēš kāri. Degošās kārības pamazām gaist; un dvēsele pieredz, ka šādu kārību iznīdēšana ir vienīgais līdzeklis kā izvairīties no ciešanām, kam ir jānāk no šādām kārībām. Fiziskās dzīves laikā taču vienmēr atkal un atkal iestājas apmierinājums. Līdz ar to degošās kārības sāpes tiek aizsegtas ar sava veida ilūziju. Pēc nāves, „šķīstīšanas ugunī“, šīs sāpes iestājas pilnīgi neaizsegti. Tiek pārciesti atbilstošie iztrūkuma pārdzīvojumi. Tas ir drūms stāvoklis, kādā dvēseles tad atrodas. Šim stāvoklim dabiski ir pakļauti cilvēki, kuru alkas fiziskajā dzīvē ir vērstas tikai uz rupjākajām lietām. Raksturi ar maz kārībām iziet tam cauri pat neko daudz nepamanot, jo gandrīz nav ar tādām lietām saistīti. Jāsaka, ka šī alku kvēle ietekmē dvēseli jo ilgāk, jo radnieciskāka šai kvēlei tā ir kļuvusi fiziskās dzīves laikā; tad jo vairāk ir nepieciešams to šķīstīt. Šādu šķīstīšanu nedrīkst uztvert tādā pašā nozīmē kā tādas ciešanas, kādas sajūt tikai maņu pasaulē. Jo dvēsele pēc nāves tiecas uz šķīstīšanos, jo tikai tā var tikt izdzēstas tajā esošās nepilnības.

Otra veida procesi dvēseles pasaulē ir tādi, ka simpātija un antipātija tajos ir līdzsvarā. Ciktāl cilvēka dvēsele pēc nāves atrodas līdzīgā stāvoklī, tikmēr kādu laiku to ietekmē šie procesi. Pievēršanās ārišķīgiem dzīves niekiem, priecāšanās par garāmplūstošiem maņu iespaidiem nosaka šo stāvokli. Cilvēki tajā dzīvo, ciktāl ļauj sevi noteikt minētajām dvēseles nosliecēm. Viņi ļauj sevi ietekmēt katram ikdienas niekam. Bet, tā kā viņu simpātija tā īsti nepievēršas nevienai lietai, tad iespaidi ātri zūd. Viss, kas nepieder šai nenožīmīgo nieku valstībai, šādām personām šķiet antipātisks. Kad nu dvēsele pārdzīvo šo stāvokli pēc nāves, kur vairs nav šo jutekliski-fizisko lietu, kas ir nepieciešamas, lai gūtu apmierinājumu, tad šīm tieksmēm galu galā ir jāizdziest. Dabiski, ka tā visa iztrūkums, kas valda dvēselē pirms izdzišanas, ir ciešanu pilns. Šis mokošais stāvoklis ir skola to ilūziju sagraušanai, kas bija pārņēmušas cilvēku fiziskās dzīves laikā.

Treškārt, dvēseliskajā pasaulē ir jāpskata procesi, kuros galvenokārt valda simpātija, kas galvenokārt ir ar vēlmju dabu. To iedarbību dvēsele pieredz caur visu, kas

pēc nāves satur vēlēšanās atmosfēru. Arī šīs vēlmes pamazām atmirst, jo to apmierināšana nav iespējama. Dvēseļu pasaules patikas un nepatikas reģions, kas iepriekš (33.lpp.) tika apzīmēts kā ceturtais, uzliek dvēselei īpašus pārbaudījumus. Kamēr dvēsele dzīvo miesā, tā piedalās visā, kas ir saistīts ar miesu. Ar to ir saistīta arī patikas un nepatikas aušanās. Tā ir par iemeslu labsajūtai un patikai, netīksmei un nepatikai. Cilvēks fiziskās dzīves laikā sajūt savu ķermeni kā sevi pašu. Tas, ko sauc par pašapziņu, pamatojas šajā faktā. Un jo vairāk cilvēks ir vērsts uz juteklisko, jo vairāk viņa paš-apziņa iegūst šo raksturu. – Pēc nāves miesas kā šīs paš-apziņas priekšmeta vairs nav. Tādēļ dvēsele, kurā ir palikusi šī sajūta, jūtas kā iztukšota. To pārņem sajūta, it kā tā būtu pazaudējusi pati sevi. Tā saglabājas tik ilgi, līdz tiek atzīts, ka patiesais cilvēks nemājo fiziskajā. Tādēļ šī ceturtais reģiona iedarbība sagrauj ilūziju par miesisko patību. Dvēsele iemācās miesiskumu vairs neizjust kā kaut ko būtisku. Tā tiek dzirdināta un šķīstīta no pieķeršanās miesiskumam. Līdz ar to dvēsele pārvar to, kas pirms tam to pieķēdēja fiziskajai pasaulei, un var pilnībā attīstīt simpātijas spēkus, kas vērsti uz āru. Tā sacīt, dvēsele ir atbrīvojusies no sevis un ir gatava ar pilnu līdzdalību izplūst vispārējā dvēseļu pasaulē.

Nevar nepieminēt, kā šī reģiona pārdzīvojumi īpaši skar pašnāvniekus. Viņi pamet savu fizisko miesu mākslīgā veidā, kamēr visas sajūta, kas ar to bija saistītas, taču paliek neizmainījušās. Dabiskas nāves gadījumā līdz ar miesas pakāpenisku panīkšanu pamazām daļēji atmirst arī miesai pieķērušās sajūtas. Pašnāvniekiem tad tām ciešanām, ko rada pēkšņais tukšums, pievienojas vēl arī neapmierinātās alkas un vēlmes, kuru dēļ viņi ir atņēmuši sev miesu.

Piektā dvēseļu pasaules pakāpe ir dvēseles gaismas reģions. Simpātija pret visu te jau sasniedz augstu pakāpi. Dvēseles ir radnieciskas dvēseles gaismai, ciktāl tās fiziskās dzīves laikā ir nodevušās nevis zemāko vajadzību apmierināšanai, bet gan atvērušās priekam, patikai par apkārtējo pasauli. Piemēram, te šķīstīšanai tiek pakļauta dabas apjūsmošana, ciktāl tai ir piemītis juteklisks raksturs. Šo dabas apjūsmošanas veidu gan ir jāatšķir garīga veida augstākas dzīves dabā, ko meklē gars, atklājoties dabas lietās un norisēs. Šī veida dabas apjēga pieder pie lietām, kas attīsta garu un ir paliekoša garā. No šādas dabas apjēgas (maņas) ir jāatšķir patika pret dabu, kas pamatojas parastajās maņās. Attiecībā pret pēdējo dvēselei šķīstīšanās ir vajadzīga tāpat, kā pret visām citām nosliecēm, kas pamatojas tīri fiziskajā esamībā. Daudzi cilvēki saskata ierīkojumus, kas kalpo jutekliskajai labklājībai, kā arī audzināšanas sistēmā, kas pirmām kārtām nodrošina juteklisku labpatiku, sava veida ideālu. Par viņiem nevar sacīt, ka viņi kalpotu tikai savām savtīgajām dziņām. Bet viņu dvēseles tomēr ir vērstas uz maņu, juteklisko pasauli, un dvēseliskās pasaules piektajā reģionā valdošajam simpātijas spēkam, kam trūkst atbilstošo apmierināšanas līdzekļu, to ir jādziiedina. Te dvēsele pakāpeniski sāk izprast un atzīt, ka šai simpātijai ir jāvērsas uz ko citu. Un šie citi ceļi tiek atrasti simpātijā ar dvēseles apkārtni izraisītajā dvēseles izplūšanā dvēseļu telpā.

Arī tās dvēseles, kuras no savas reliģiskās pārliecības vispirms ir prasījušas savas jutekliskās labklājības paaugstināšanos, tiek šķīstītas šajā reģionā. Varbūt viņu ilgas ir bijušas vērstas uz paradīzi zemes virsū, varbūt uz paradīzi debesīs. Šo paradīzi viņas atrod te „dvēseļu zemē”; bet tikai tādēļ, lai izprastu tās bezvērtību. Dabiski, ka tie visi ir tikai atsevišķi piemēri tam, no kā dvēseles tiek šķīstītas šajā piektajā reģionā. Var minēt vēl pēc patikas daudzus citus.

Sestajā, darbīgā dvēseles spēka reģionā, tiek šķīstīta dvēseles darboties gribošā daļa, kam nav piemītis egoistisks raksturs, bet motivs darboties tomēr ir cēlies no jutekliskā apmierinājuma, ko sniedz darbošanās. Ļaudis, kuri attīsta šādu dziņu darboties, ārēji pilnībā rada ideālistu iespaidu, parādās kā upurēties spējīgas personas. Bet dziļākajā būtībā viņiem tomēr galvenais ir juteklisku patikas jūtu paaugstināšana. Te pieder daudzas mākslinieciskas dvēseles un tādi, kuri ir bijuši nodevušies zinātniskai darbībai,

jo tas viņiem ir patīcis. Tas, kas viņus piesaista fiziskajai pasaulei, ir ticība, ka māksla un zinātne pastāv šādas patīkas dēļ.

Septītais reģions, īstenās dvēseles dzīves reģions, atbrīvo cilvēku no pēdējām nosliecēm uz juteklisi-fizisko pasauli. Katrs no iepriekšējiem reģioniem uzņem no dvēseles to, kas tam ir radniecisks. Tas, kas vēl tagad aptver garu, ir viedoklis, ka tā darbībai bija pilnībā jābūt veltītai jutekliskajai pasaulei. Ir tādas augsti apdāvinātas personības, kas tomēr nav veltījuši savas pārdomas nekam citam, kā tikai fiziskās pasaules norisēm. Šādu ticību var saukt par materiālistisku. Šādai ticībai ir jātiek sagrautai, un tas notiek septītajā reģionā. Te dvēseles redz, ka neviens materiālistisku pārdomu priekšmets patiesajā īstenībā nepastāv. Te šī materiālistiskā dvēseles ticība izkūst kā ledus siltos saules staros. Kopš šā brīža dvēsele ir pilnībā ieplūdusi savā pasaulē, un gars ir brīvs no jekādām važām. Nu tas var pacelties reģionos, kur var dzīvot savā pašā vidē. – Dvēsele savu iepriekšējās zemes dzīves uzdevumu ir izpildījusi, un pēc nāves ir izšķīdis viss, kas no šī uzdevuma bija palicis kā važas garam. Kad dvēsele ir pārvarējusi šo zemes dzīves atlikumu, tā ir atdota atpakaļ pati savā elementā.

Šeit attēlotais parāda, ka pārdzīvojumi dvēseļu pasaulē un līdz ar to arī dvēseliskās dzīves stāvokļi pēc nāves iemanto dvēselei arvien mazāk pretrunīgu izskatu, jo vairāk cilvēks ir atbrīvojies no tā, kas viņu piesaista šīs zemes saistībai ar fizisko ķermeniskumu nepastarpinātā radniecībā. – Atkarībā no fiziskajā dzīvē radītajiem priekšnosacījumiem dvēsele vienam vai otram reģionam piederēs ilgāku vai īsāku laiku. Kur tā jūt radniecību, tā paliks tik ilgi, līdz tā ir izdzēsta. Kur nav nekādas radniecības, tā nemaz nejūt iespējamās iedarbības. Šeit ir attēlotas tikai dvēseles pasaules pamatīpašības un dvēseles dzīves raksturs šajā pasaulē vispārējos vilcienos. Tāpat tas būs arī sekojošajos gara pasaules attēlojumos. Tas pārsniegtu robežas, kādas jāietur šai grāmatai, ja augstāko pasaulu īpašības tiktu attēlotas detalizētāk. Jo par to, kas būtu salīdzināms ar telpiskajām attiecībām un laika gaitu, kas te ir pilnīgi citādākas nekā fiziskajā pasaulē, saprotami ir iespējams runāt tikai tad, ja visu attēlo ļoti izsmēlošā veidā. Dažas svarīgas lietas par to ir atrodamas manā „Slepenzinātnē“.

III. Gara zeme

Pirms apskatīt cilvēka gara tālāko ceļojumu, vispirms jāaplūko pati pasaule, kurā gars nonāk. Tā ir „gara pasaule“. Šī pasaule ir tik atšķirīga no fiziskās, ka viss, kas par to tiek teikts, šķiet pilnīga fantastika tiem, kuri uzticas tikai savām fiziskajām maņām. Te vēl augstākā mērā ir spēkā tas, kas tika teikts jau pirms „dvēseles pasaules“ apskata: lai attēlotu, ir jāizmanto līdzības. Jo mūsu valoda, kas visvairāk kalpo jutekliskajai realitātei, nav īpaši bagātīgi aplaimota ar izpausmes līdzekļiem, ko varētu nepastarpināti pielietot „gara zemei“. Tādēļ tiek īpaši lūgts dažas te izteiktās lietas uztvert tikai kā mājienu. Viss, kas te tiks aprakstīts, ir tik atšķirīgs no fiziskās pasaules, ka var tikt attēlots tikai minētajā veidā. Šī apraksta veidotājs skaidri apzinās, cik maz viņa izteikumi mūsu fiziskajai pasaulei aprēķinātās valodas izteiksmes līdzekļu nepilnības dēļ spēj tiešām līdzināties patiesajai pieredzei šajā jomā.

Pirmām kārtām ir jāuzsver, ka šī gara pasaule ir austa no vielas (arī vārds „viela“, dabiski, šeit tiek lietots ļoti neraksturojošā nozīmē), no kā sastāv cilvēka domas. Bet tā, kā doma dzīvo cilvēkā, tā ir tikai ēna, shēma savai patiesajai būtībai. Tāpat kā kāda priekšmeta ēna uz sienas attiecas pret pašu priekšmetu, kas met šo ēnu, tāpat doma, kas parādās cilvēka galvā attiecas pret to būtību „gara zemē“, kam šī doma atbilst. Kad ir pamodināta cilvēka garīgā maņa, tad viņš patiešām uztver šo domas būtību, tāpat kā jutekliskās acis uztver kādu galdu vai krēslu. Tad viņš staigā domu būtni aptverts. Jutekliskā acs uztver lauvu un uz juteklisko vērstā domāšana uztver domu par lauvu tikai

kā shēmu, kā ēnas tēlu. Garīgā acs „gara zemē“ redz domu par lauvu tikpat īsti, kā jutekliskā acs redz fizisko lauvu. Te atkal var atgādināt jau attiecībā uz „dvēseles zemi“ izmantoto līdzību. Kā cilvēkam, kurš ir piedzimis akls, pēc operācijas pēkšņi viss apkārtējais paveras ar jaunām krāsu un gaismas īpašībām, tāpat tam, kurš iemācās lietot savas garīgās acis, apkārtējais parādās pildīts ar pilnīgi jaunu pasauli, dzīvu domu jeb garīgo būtņu pasauli. – Vispirms šajā pasaulē ir redzami pirmtēli visām tām lietām un būtnēm, kas pastāv fiziskajā un dvēseliskajā pasaulē. Iedomājieties kāda gleznotāja gleznu pastāvošu garīgi pirms tā vēl ir uzgleznota. Tad jums ir līdzība tam, kas ir domāts ar izteikumu „pirmtēls“. Te nav būtiski tas, ka gleznotājam galvā varbūt nav tāda pirmtēla pirms viņš sāk gleznot; ka tas pilnībā rodas tikai pamazām un pakāpeniski praktiskā darba laikā. Īstajā „Gara pasaulē“ šādi pirmtēli pastāv visām lietām, un fiziskās lietas un būtnes ir šo pirmtēlu kopijas. – Ja kāds, kurš uzticas tikai savām ārējām maņām, noliedz šādu pirmtēlu pasauli un apgalvo, ka tādi pirmtēli ir tikai abstrakcijas, ko salīdzinošais saprāts izveido no parasto maņu pasaules lietām, tad tas ir saprotami; jo šāds cilvēks nespēj neko uztvert šajā augstākajā pasaulē; viņš pazīst domu pasauli tikai tās shematiskajā abstraktumā. Viņš nezina, ka garīgi redzošajam gara būtnes ir tikpat labi zināmas, kā viņam savs suns vai kaķis un ka pirmtēlu pasaulei piemīt daudz intensīvāka realitāte nekā jutekliski-fiziskajai.

Protams, pirmais ieskats šajā „gara pasaulē“ ir vēl mulsinošāks nekā tas ir dvēseliskajā pasaulē. Jo pirmtēli savā patiesajā veidolā ļoti atšķiras no savām jutekliskajām kopijām, nemaz nav tām līdzīgi. Bet tikpat atšķirīgas ir arī to ēnas, abstraktās domas. – Garīgajā pasaulē viss atrodas nepārtrauktā kustīgā darbībā, nebeidzamā radīšanas procesā. Miers, kavēšanās kādā vietā, kā tas mēdz būt fiziskajā pasaulē, tur nemēdz būt^{ix}. Jo pirmtēli ir radošas būtības. Tie ir meistari visam, kas rodas fiziskajā un dvēseliskajā pasaulē. To formas strauji mainās; katrā pirmtēlā mājo iespēja pieņemt neskaitāmus īpašus veidolus. Tie it kā ļauj izdīgt no sevis šiem īpašajiem veidoliem; un tikko viens ir radīts, tā pirmtēls jau gatavojas ļaut no sevis izplūst nākamajam. Pirmtēli ir viens ar otru vairāk vai mazāk radnieciskās attiecībās. Tie nedarbojas izolēti. Vienam kaut kā radīšanai ir nepieciešama otra palīdzība. Bieži neskaitāmi pirmtēli darbojas kopā, lai dvēseliskajā vai fiziskajā pasaulē rastos viena vai otra būtība.

Bez esamības, kas „gara zemē“ ir uztverama ar „garīgo redzi“, tur ir arī vēl kas cits, ko var apskatīt kā „garīgās dzirdes“ rezultātu. Tikko „gaišredzīgais“ paceļas no dvēseļu pasaules gara pasaulē, uztveramie pirmtēli arī skan. Šī „skanēšana“ ir tīri garīga norise. Iztēlojieties fizikālu toni bez jebkādas līdzdomāšanas. Novērotājs jūtas kā šādu toņu jūrā. Un šajos toņos, šajā garīgajā skanēšanā izpaužas garīgās pasaules būtības. To saskanīgumā, to harmonijās, ritmos un melodijās izpaužas to esamības pirmatnējie likumi, to savstarpējās attiecības un radniecība. Ko fiziskajā pasaulē saprāts uztver kā likumu, kā ideju, tas „garīgajai ausij“ atklājas kā garīgi-muzikālais. (Tādēļ pitagorieši šo garīgās pasaules uztveri sauca par „sfēru mūziku“. „Garīgās auss“ īpašniekam šī „sfēru mūzika“ nav nekas tēlainis, alegorisks, bet gan viņam labi zināma realitāte.) Tikai, ja grib kaut kā aptvert šīs „garīgās mūzikas“ jēdzienu, ir jāatmet malā jebkuri parasto maņu mūzikas priekšstati, kā tā tiek uztverta caur „vielisko ausi“. Te ir runa tikai par „garīgu uztveri“, tātad par uztveri, kas paliek mēma „jutekliskajai ausij“. Tālākajā „gara zemes“ aprakstā vienkāršības dēļ norādes uz šo „garīgo mūziku“ tiks izlaistas. Ir tikai jāatceras un jāiztēlojas, ka viss, kas tiks aprakstīts kā „tēls“, kā „mirdzošs“, vielaikus ir arī skanošs. Katrai krāsai, katrai gaismas uztverei atbilst garīgs tonis, katrai krāsu mijiedarbībai atbilst harmonija, melodija un tā tālāk. Bet nekādā gadījumā nedrīkst aizmirst, ka arī tur, kur valda skanēšana, nebeidzas arī „garīgās acs“ uztveres. Skanēšana tikai pievienojas mirdzēšanai. Tātad, kur turpmākajā tiks runāts par „pirmtēliem“, klāt jāpiedomā arī „pirmtoņi“. Klāt nāk vēl arī citas uztveres, līdzībās runājot to varētu apzīmēt kā „garīgo

garšu“ un tā tālāk. Taču šajās norisēs te neiedziļināsimies, jo pagaidām uzdevums ir modināt priekšstatu par „gara pasauli“ ar dažiem no veseluma izratiem uztveru veidiem.

Vispirms ir nepieciešams mācēt atšķirt vienu no otra dažādos pīrmtēlu veidus. Arī „gara zemē“, lai orientētos, ir jānodala zināmu skaitu pakāpju jeb reģionu. Arī te, tāpat kā „dvēseles pasaulē“, atsevišķie reģioni nav jāiedomājas kā tādi slāņi viens pāri otram, tie savstarpēji cauraužas un saplūst. Pirmajā reģionā ir fiziskās pasaules pīrmtēli, ciktāl tiem nepiemīt dzīvība. Te ir atrodamī minerālu pīrmtēli, tālāk arī augu pīrmtēli; bet pēdējie tikai tiktāl, par cik tie ir tīri fiziski; tātad kamēr neņem vērā dzīvību tajos. Tāpat te ir sastopamas fiziskās dzīvnieku un cilvēku formas. Ar to vēl nav izsmelts viss, kas atrodas šajā reģionā, tā ir tikai ilustrācija ar labāk saprotamiem piemēriem. – Šis reģions veido „gara zemes“ pamatsastatnes, skeletu. To varētu arī salīdzināt ar mūsu fiziskās Zemes cietzemi. Tā ir „gara zemes“ kontinentālā masa. Tā attiecības ar fiziski-ķermenisko pasauli var aprakstīt tikai salīdzinoši. Priekšstatu par to varētu iegūt apmēram sekojoši: iedomājieties kādu ierobežotu telpu, kas ir aizpildīta ar visdažādākā veida fiziskiem ķermeņiem. Un tad iedomājieties šos fiziskos ķermeņus pazūdam un to vietā atbilstošas formas tukšumu telpā. Bet iepriekš tukšās atstarpes iedomājieties piepildītas ar visdažādākajām formām, kas dažādaādi ir saistītas ar agrākajiem ķermeņiem. – Apmēram tā izskatās pīrmtēlu pasaules zemākajā reģionā. Tajā kā „dobumi“ ir lietas un būtnes, kas tiek iemiesoti fiziskajā pasaulē. Starptelpās norisinās pīrmtēlu (un „garīgās mūzikas“) kustīgā darbība. Fiziskās iemiesošānās brīdī šie tukšie dobumi zināmā mērā tiek it kā aizpildīti ar fizisku vielu. Kurš spētu skatīties telpā vienlaikus ar fiziskajām un garīgajām acīm, tas redzētu fiziskos ķermeņus un starp tiem radošo pīrmtēlu kustīgo darbību. „Gara zemes“ otrais reģions satur dzīvības pīrmtēlus. Bet šī dzīvība te veido pilnīgu vienotību. Tā caurstrāvo gara pasauli kā šķidr elements, līdzīgi kā asinis, kas caurpulsē visu. To varētu salīdzināt ar fiziskās Zemes jūrām un ūdeņiem. Tās sadalījums gan ir līdzīgāks asiņu sadalījumam dzīvnieka ķermenī nekā jūru un ūdeņu sadalījumam. Plūstoša dzīvība, veidota nop domu vielas, tā varētu apzīmēt „garu zemes“ otro pakāpi. Šajā elementā ir radošie pirmspēki visam, kas fiziskajā realitātē parādās kā dzīvas būtnes. Te parādās, ka visa dzīvība ir vienota, ka dzīvība cilvēkā ir radnieciska visu pārējo radījumu dzīvībai.

Kā trešo reģionu jāapzīmē visa dvēseliskā pīrmtēli. Te viss ir daudz retinātākā un smalkākā elementā nekā pirmajos divos reģionos. Salīdzinoši to varētu apzīmēt „gara zemes“ gaisa telpu. Visam, kas norisinās dvēselē abās pārējās pasaulēs, te ir pretī it kā kopija. Visas sajūtas, jūtas, instinkti, kaislības un tā tālāk te pastāv vēlreiz garīgā veidā. Atmosfēriskās norises šajā „gaisa telpā“ atbilst radību ciešanām un priekiem pārējās pasaulēs. Kā viegla vēja plūsma te šķiet ilgas kāda cilvēka dvēselē; kā vētraina brāzma kāds kaislīgs izvirdums. Ja kāds spēj izveidot priekšstatus par šeit notiekošos, tad spēj iedziļināties jebkuras radības katrā nopūtā, ja pievērs tai uzmanību. Te var runāt, piemēram, par vētraiņiem negaisiem, kur šķīst zibeņi un dārd pērkonī; tad šo lietu izsekojot tālāk, var atklāt, ka šādos „gara negaisos“ izpaužas kādas uz Zemes notiekošas kaujas kaislības.

Ceturtais reģiona pīrmtēli neattiecas tieši uz pārējām pasaulēm. Tie savā ziņā ir būtības, kuras pārvalda trīs zemāko reģionu pīrmtēlus un gādā par to saskaņotību. Tādēļ to nodarbošanās ir pakārtoto pīrmtēlu kārtošana un grupēšana. Tādēļ šajā reģionā notiek aptverošāka darbība nekā zemākajos.

Piektais, sestais un septītais reģions būtiski atšķiras no iepriekšējiem. Jo tajos esošās būtības piegādā zemāko reģionu pīrmtēliem stimulus darbībai. Te atrodas pašu pīrmtēlu radošie spēki. Kurš spēj pacelties līdz šiem reģioniem, tas iepazīstas ar

„nolūkiem”⁴, kas ir pamatā mūsu pasaulei. Te pirmtēli vēl ir kā dzīvi dīgli, gatavi pieņemt visdažādākās domu formas. Kad šie dīgļu punkti nonāk zemākajos reģionos, tie it kā uzplaukst un parādās visdažādākajos tēlos un veidos. Idejas, ar kurām cilvēka gars radoši atmirdz fiziskajā pasaulē, ir tikai atspīdums, ēnas šīm dīglveida domu būtnēm augstākajā garīgajā pasaulē. Novērotājs ar „garīgu dzirdi”, kurš no „gara zemes” zemākajiem reģioniem paceļas šajos augstākajos, uztver, kā skanēšana un toņi te pārveidojas „garīgā valodā”. Viņš sāk uztvert „garīgo vārdu”^{xi}, ar kuru lietas un būtnes viņam savu dabu atklāj ne tikai caur mūziku, bet arī „vārdos”. Viņš uzzina, kā to var saukt garazinātnē, to „mūžīgos vārdus”.

Ir jāiztēlojas, ka šīs domu dīgļu būtnes ir kompleksas dabas. No domu pasaules elementa ir it kā ņemts tikai dīgļa apvalks. Tas aptver īsteno dzīvības kodolu. Līdz ar to mēs esam nonākuši pie „trīs pasaulu” robežas, jo šis kodols ceļas no vēl augstākām pasaulēm. Kad iepriekš tika aprakstīts cilvēks ar viņu veidojošajām sastāvdaļām, tika minēts arī šis dzīvības kodols, tā daļas nosaucot „dzīvības gars” un „gara cilvēks”. Arī citām pasaules būtnēm ir šādi dzīvības kodoli. Tie ceļas no augstākām pasaulēm un tiek pārcelti trīs minētajās, lai tur piepildītu savus uzdevumus. Te nu jāsāk sekot cilvēka gara tālākajam svētceļojumam cauri „gara zemei” starp divām iemiesošanās reizēm jeb inkarnācijām. Tur vēlreiz skaidri parādīsies šīs „zemes” apstākļi un īpatnības.

⁴ Ka šādi apzīmējumi, kā „nolūki” arī „ir domāti tikai kā līdzības, ir pašsaprotami skaidrs no iepriekš minētajām valodas izteiksmes grūtībām. Te nav domāta nekāda „lietderības mācības” piesaukšana.”

IV. Gars garu zemē pēc nāves

Kad cilvēka gars savā ceļā starp diviem iemiesojumiem ir izgājis cauri „dvēseļu pasaulei“, tad tas nonāk „garu pasaulē“, lai paliktu tur, kamēr nobriedīs jaunai miesiskai esamībai. Uzturēšanās „garu pasaulē“ jēgu var saprast tikai tad, ja pareizā veidā apjēdz cilvēka svētceļojuma cauri dzīvei uzdevumu kārtējā iemiesojuma laikā. Kamēr cilvēks ir iemiesots fiziskā ķermenī, viņš darbojas un rada fiziskajā pasaulē. Un tajā viņš darbojas un rada kā garīga būtne. Ko cilvēka gars izdomā un izveido, to cilvēks ieveido fiziskās formās, ķermeniskās vielās un spēkos. Tātad cilvēkam kā garīgās pasaules sūtnim ir jāiemieso gars ķermeņu pasaulē. Cilvēks var darboties ķermeniskajā pasaulē tikai pats iemiesojoties tajā. Viņam savu fizisko miesu ir jāpieņem kā darbarīku, ar kuru viņš caur ķermenisko var iedarboties uz ķermenisko, un līdz ar to arī ķermeniskais var iedarboties uz viņu. Bet gars ir tas, kas caurauž šo cilvēka fizisko ķermeniskumu. No gara ceļas nodomi, rīcības virzieni fiziskajā pasaulē. – Bet, kamēr gars darbojas fiziskajā miesā, tas nevar dzīvot savā patiesajā veidolā. Tas spēj tikai mirdzēt cauri tādām kā fiziskās esamības plūvuram. Cilvēka domu dzīve patiesībā pieder garīgajai pasaulei, un tā, kā tā parādās fiziskajā esamībā, tās patiesais veidols ir aizplīvurots. Var arī sacīt, ka fiziskā cilvēka domu dzīve ir tikai kā ēnu tēli, atspīdums tās patiesajai garīgajai būtībai no pasaules, kurai tā pieder. Tā fiziskās dzīves laikā gars mijiedarbojas ar šīs zemes ķermenisko pasauli, izmantojot fizisko ķermeni. Un kaut arī viens no cilvēka gara uzdevumiem ir tieši šī iedarbošanās uz fizisko ķermeņu pasauli, kamēr viņš soļo no iemiesojuma uz iemiesojumu, viņš nekādā gadījumā nespētu šo uzdevumu atbilstoši izpildīt, ja dzīvotu tikai miesiskajā esamībā. Jo šīs zemes uzdevuma nodomi un mērķi tikpat maz rodas un tiek izstrādāti šīs zemes iemiesojuma laikā, kā kādas mājas plāns varētu rasties tieši būvlaukumā, kur strādā celtnieki. Tāpat kā celtniecības plāns tiek izstrādāts arhitektu birojā, tāpat šīs zemes darbošanās mērķi un nodomi tiek izveidoti „Garū zemē“. – Cilvēka garam vienmēr atkal ir jāatgriežas šajā zemē laikā starp diviem iemiesojumiem, lai, apgādāts ar no šīs zemes līdzpaņemto, atkal varētu ķerties pie darba fiziskajā dzīvē. Tāpat kā arhitekts, nestrādājot ar ķieģeļiem un javu, savā birojā sagatavo mājas būvplānu atbilstoši būvniecības mākslas un citiem likumiem, tāpat cilvēka darbošanās arhitektam – garam jeb augstākajam Es „gara zemē“ ir jāizstrādā spējas un mērķi atbilstoši gara zemes likumiem, lai pēc tam tos īstenotu Zemes pasaulē. Jo tikai atkal un atkal uzturoties pašam savā reģionā, cilvēka gars spēj caur fiziski-ķermeniskajiem instrumentiem ienest garu arī šīs zemes pasaulē. – Uz fiziskās skatuves cilvēks mācās iepazīt fiziskās pasaules īpašības un spēkus. Tur cilvēks gūst pieredzi par to, kādas prasības fiziskā pasaule uzstāda tam, kas grib tajā darboties. Tur viņš savā ziņā iepazīst tās vielas īpašības, kurā viņš grib iemiesot savas domas un idejas. Pašas domas un idejas nevar izsūkt no vielas. Tā šīs zemes pasaule reizē ir skatuve gan darbībai, gan mācībām. „Garū zemē“ iemācītais tiek pārveidots dzīvīgās gara spējās. Lai lieta būtu skaidrāka, var turpināt iepriekš izmantoto salīdzinājumu. Arhitekts izstrādā kādas mājas būvplānu. Tas tiek īstenots. Plāna īstenošanas laikā arhitekts gūst ļoti daudzveidīgu pieredzi. Šī gūtā pieredze kāpina viņa spējas un prasmes. Kad viņš izstrādā nākamās mājas būvplānu, tajā ieplūst visa šī pieredze. Un šis nākamais plāns izrādās bagātīgāks ar visu to, ko arhitekts ir iemācījies iepriekšējā reizē. Tāpat ir ar sekojošiem iemiesojumiem cilvēka dzīves gaitā. Starplaikā starp iemiesojumiem gars dzīvo pats savā pasaulē. Tur gars pilnībā var nodoties garīgās dzīves prasībām; tur gars veidojas, atbrīvojas no fiziskā ķermeniskuma visās nozīmēs un iestrādā sevī agrākās zemes dzīves pieredzes augļus. Tā gara skats vienmēr ir pievērstš šīs zemes uzdevumu skatuvei, tā gars nemitīgi strādā pie tā, lai sekotu Zemei nepieciešamajai attīstībai, ciktāl Zeme ir gara darbības vieta. Gars strādā ar sevi, lai katru reizi atkal iemiesojoties varētu kalpot šīs zemes pārmaiņām

atbilstoši Zemes stāvoklim. Tā gan ir tikai ļoti vispārēja aina sekojošām cilvēka dzīves gaitām. Realitāte nekad nesaskanēs ar šo vispārējo ainu pilnībā, tikai vairāk vai mazāk atbildīs tai. Apstākļi var noteikt arī to, ka kāda cilvēka nākamā dzīve ir daudz nepilnīgāka nekā bija iepriekšējā. Tikai kopumā lielos vilcienos šādas neregularitātes secīgos iemiejosumus noteiktās robežās atkal izlīdzinās.

Gara veidošanās „gara zemē“ notiek tā, ka cilvēks iedzīvojas dažādos šīs zemes reģionos. Viņa paša dzīve atbilstošā secībā sakūst ar šiem reģioniem; cilvēks uz laiku pieņem šo reģionu īpašības. Šie reģioni caurauž cilvēka būtību ar savu būtību, kā rezultātā tad pirmā, stiprināta ar otro, var atkal darboties zemes dzīvē. – **Pirmajā** „gara zemes“ reģionā cilvēku aptver zemes lietu garīgie pirmtēli. Zemes dzīves laikā viņš ir iepazīnis tikai šo pirmtēlu ēnas, ko viņš ir aptvēris savās domās. Kas uz Zemes tiek tikai domāts, tas šajā reģionā tiek piedzīvots, pieredzēts. Cilvēks pārvietojas starp domām, bet šīs domas ir reālas būtības. Ko viņš zemes dzīves laikā ir uztvēris ar maņām, tas tagad iedarbojas uz viņu domu formā. Bet doma neparādās kā ēna, kas slēpjas aiz lietām, bet gan ir dzīvības pilna realitāte, kas rada lietas. Cilvēks it kā atrodas domu darbnīcā, kur tiek formētas un veidotas zemes lietas. Jo „gara zemē“ visur valda dzīvīga darbība un rosība. Te domu pasaule strādā kā dzīvīgu būtņu pasaule, radoši un veidojoši. Te var redzēt, kā tiek izveidots tas, kas bija piedzīvots zemes esamībā. Tāpat kā fiziskajā miesā kā realitāti izjūt ar maņām uztveramās lietas, tā tagad gars kā reālus piedzīvo garīgos veidojošos spēkus. Stap domu būtnēm, kuras te atrodas, ir arī doma par paša fizisko miesiskumu. Ir sajūta, ka tā ir ārpus. Kā sev piederīgu izjūt tikai savu garīgo būtību. Kad sava „novilkta“ miesa, it kā atmiņās, tiek uztverta nevis vairs kā fiziska, bet gan kā domu būtne, tad arī uzskatām atklājas tās piederība ārējai pasaulei. Tad mācās to apskatīt kā ār pasaulei piederīgu, kā daļu no šīs ār pasaules. Līdz ar to savs miesiskums vairs netiek nošķirts no pārējās ārējās pasaules kā kaut kas pašam tuvu radnieciskāks. Rodas sajūta par vienotību ar visu ār pasauli, kurā ietverti arī paša iemiejosumi. Te paša iemiejosumi sakūst vienotībā ar visu pārējo pasauli. Te uz fiziski-ķermeniskās realitātes pirmtēliem skatās kā uz vienu veselumu, kam arī tu pats esi piederējis. Tādēļ te pakāpeniski ar novērojumiem mācās iepazīt savu radniecību, savu vienotību ar apkārtējo pasauli. Tad iemācās par to sacīt: tas, kas te plešas ap tevi, tas biji tu pats. – Bet tā ir pamatdoma senajā indiešu vedantu-gudrībā. „Viedais“ jau šīs zemes dzīves laikā apgūst to, ko citi piedzīvo tikai pēc nāves, proti, aptver domu, ka cilvēks pats ir radniecīgs visām lietām, domu: „Tas esi tu.“ Zemes dzīvē tas ir ideāls, kam var nodoties cilvēka domu dzīvē; „Garū zemē“ tas ir tiešs fakts, kas mums kļūst arvien skaidrāks, bagātinoties garīgajai pieredzei. Un cilvēks šajā zemē arvien vairāk un vairāk apzinās, ka pēc savas īstenās būtības viņš pieder garu pasaulei. Viņš uztver sevi kā garu starp citiem gariem, kā daļu no pirmgariem un pats sajūt pirmgara vārdu: „Es esmu pirmgars.“ (Vedantas gudrība saka: „Es esmu brahmans“, tas ir, es piederu kā daļa pirmbūtnei, no kā ceļas visas būtnes.) – Tad redz: kas šīs zemes dzīvē tiek aptverts kā domas ēna kā visas gudrības mērķis, to „Garū zemē“ piedzīvo tieši un nepastarpināti. Jā, šīs zemes dzīves laikā tāda doma tiek domāta tikai tādēļ, ka garīgajā esamībā tas ir fakts.

Tā cilvēks savas garīgās esamības laikā tagad apstākļus un faktus, kuros zemes dzīves laikā ir bijis iesaistīts, redz no augstāka skatpunkta, it kā no ār puses. Un „Garū zemes“ zemākajā reģionā viņš attiecībā pret zemes apstākļiem, kas bija tieši saistīti ar viņa fiziski-ķermenisko realitāti, dzīvo šādā veidā. – Cilvēks uz zemes piedzimst kādā ģimenē, pieder kādai tautai; dzīvo kādā noteiktā zemē. Visi šie apstākļi nosaka viņa šīs zemes esamību. Tur viņš rod, jo to nosaka fiziskās pasaules apstākļi, vienu vai otru draugu. Viņš ar kaut ko nodarbojas. To visu nosaka viņa zemes dzīves apstākļi. Tagad „Garū zemes“ pirmajā reģionā tas viss nostājas viņa priekšā kā dzīvas domu būtnes. Viņš zināmā veidā to visu izdzīvo vēlreiz. Bet tagad viņš to izdzīvo no darbīgi-garīgās puses. Mīlestība ģimenē, ko viņš ir izjutis, draudzības, ko viņš ir veidojis, atdzīvojas cilvēkā no

iekšienes, un viņa spējas šajā virzienā tiek kāpinātas. Šajā ziņā viņš vēlāk atkal atgriežas zemes dzīvē jau kā pilnīgāks cilvēks. – Tie zināmā mērā ir bijušās zemes dzīves ikdienišķie apstākļi, kas tagad kā augļi nobriest „Garū zemes“ zemākajā reģionā. Un tā cilvēka būtības daļa, kas ar savām interesēm pilnībā ir izaugusi šajās ikdienišķajās attiecībās, garīgās dzīves laikā starp diviem iemiesojumiem visilgāk jutīsies radniecīga šim reģionam. – Cilvēkus, ar kuriem ir dzīvots kopā fiziskajā pasaulē, atkal sastop arī garīgajā pasaulē. Līdzīgi kā no dvēseles atkrīt viss, kas tai ir piemītis tikai fiziskās miesas dēļ, tāpat arī saikne, kas fiziskajā dzīvē saistīja divas dvēseles, tagad atraisās no visiem nosacījumiem, kam bija nozīme un iedarbība tikai fiziskajā pasaulē. Taču arī pēc nāves garīgajā pasaulē turpinās viss, kas bija dvēsele dvēselei fiziskajā dzīvē. Tas ir dabiski, ka vārdi, kas izauguši fiziskos apstākļos, tikai aptuveni spēj atainot to, kas norisinās garīgajā pasaulē. Bet, ciktāl mēs to skaram šajā apskatā, tas ir pilnīgi pareizi, ja tiek sacīts: fiziskajā dzīvē vienotās dvēseles garīgajā pasaulē sastopas atkal, lai turpinātu kopēju dzīvi tur atbilstošā veidā.

Nākamais reģions ir tas, kur kā domu būtība plūst šīs zemes pasaules kopējā dzīvība, būdama it kā „Garū zemes“ šķidrās elements. Kamēr pasauli novēro fiziskā iemiesojuma laikā, dzīvība šķietami parādās saistīta ar atsevišķām dzīvajām būtnēm. „Garū zemē“ dzīvība ir no tā atraisīta un kā dzīvības asinis it kā plūst cauri visai zemei. Tur tā ir dzīvīgā vienotība, kas ieplūst visā. Šīs zemes dzīves laikā cilvēks arī no tās redz tikai atspīdumu. Tā atmirdz katrā godināšanas formā, ko cilvēks izrāda pasaules veselumam, vienotībai un harmonijai. Cilvēka reliģiskā dzīve ir norakstīta no šī atmirdzuma. Cilvēks to aptver, ciktāl esamības visaptverošo jēgu nemeklē pārejošajā, atsevišķajā. Viņš uzlūko visu pārejošo kā „līdzību“ un atspīdumu no mūžīgā, no harmoniskās vienotības. Ar godbijību un pielūgsmi viņš uzlūko šo vienotību. Viņš tai velta reliģiskas kultiskas darbības. – „Garū zemē“ parādās nevis atspīdums, bet gan patiesais tēls kā dzīvīga domu būtība. Te cilvēks ar šo vienotību, ko uz Zemes ir godinājis, var patiešām savienoties. Šajā reģionā izceļas reliģiskās dzīves augļi un viss, kas ir saistīts ar to. Tagad cilvēks gūst garīgu pieredzi, ka viņa atsevišķais liktenis nav nodalāms no kopības, kurai viņš pieder. Te izveidojas spējas atzīt sevi par daļu no veseluma. Reliģiskās sajūtas, viss, kas jau dzīves laikā ir tiecies pēc tīras, cēlas morāles, lielā daļā no šī garīgā starpstāvokļa smēlas spēkus no šī reģiona. Un cilvēks atkaliemiesosies ar šajā virzienā paaugstinātām spējām.

Ja pirmajā reģionā ir kopā ar dvēselēm, ar kurām ir satuvinājies iepriekšējā fiziskajā dzīvē ar fiziskās pasaules tuvākajām saitēm, tad otrajā reģionā nonāk visu to tuvumā, ar kuriem ir juties vienots plašākā nozīmē: kopīgā godāšanā, kopējā ticībā un tā tālāk. Jāuzsver, ka iepriekšējos reģionos gūtie garīgie pārdzīvojumi turpina pastāvēt arī sekojošajos reģionos. Cilvēks netiek atrauts no ģimenes, draudzības un tā tālāk radītajām saitēm, kad pāriet dzīvot otrajā un sekojošajos reģionos. – „Garū zemes“ reģioni arī neatrodas kā kaut kādi nodalījumi nošķirti viens aiz otra; tie cauraužas, un cilvēks sajūt sevi jaunā reģionā nevis tādēļ, ka būtu tajā kaut kādā veidā ārēji „iegājis“, bet gan tādēļ, ka ir iekšēji ieguvis spējas uztvert to, kur iepriekš jau bija to neuztverot.

„Garū zemes“ **trešais** reģions saur dvēseliskās pasaules pirmtēlus. Viss, kas dzīvo šīs zemes pasaulē, tur pastāv kā dzīvīgas domu būtnes. Tur var sastapt alku, vēlmju, sajūtu un tā tālāk pirmtēlus. Bet te garū pasaulē dvēseliskajam nav piejaukts pilnīgi nekas no egoistiskā. Tāpat kā visa dzīvība otrajā reģionā, šajā trešajā reģionā visas iekāres, vēlmes, patika un nepatika veido vienu veselumu. Citu iekāres un vēlmes natšķiras no manām iekārēm un vēlmēm. Visu būtņu sajūtas un jūtas ir kopēja pasaule, kas ietver un aptver sevī visu, līdzīgi kā Zemes fiziskā atmosfēra aptver visu. Šis reģions ir it kā „Garū zemes“ atmosfēra. Te augļus nesīs viss, ko cilvēks zemes dzīves laikā ir paveicis kopības un pašizliedzīgas nodošanās līdzcilvēku labā. Jo ar šādu rīcību un kalpošanu viņš ir dzīvojis „Garū zemes“ trešā reģiona atspulgā. Cilvēces lielie labdari, pašizliedzīgās personības,

tie, kuri ir kalpojuši visas cilvēces labumam, savas spējas tam ir sasnieguši šajā reģionā, savās iepriekšējās dzīvēs te iemantojot izredzes īpašai radniecībai ar šo reģionu.

Redzams, ka līdz šim aprakstītie trīs „Garu zemes“ reģioni ir zināmā veidā saistīti ar zem tiem stāvošajām pasaulēm, ar fizisko un ar dvēselisko pasauli. Tie satur pirmtēlus, dzīvīgās domu būtnes, kas zemākajās pasaulēs pieņem ķermenisku vai dvēselisku esamību. **Ceturtais** reģions ir „tīra Garu zeme“. Bet arī tas nav tāds pilnā vārda nozīmē. Tas atšķiras no trīs zemākajiem reģioniem ar to, ka šajā reģionā ir sastopami pirmtēli tiem fiziskajiem un dvēseliskajiem apstākļiem, ko cilvēks fiziskajā un dvēseliskajā pasaulē atrod jau pirms sevis, pirms viņš pats vēl ir iejaucies šajās pasaulēs. Ikdienas dzīves apstākļi saistās ar lietām un būtnēm, ko cilvēks jau atrod sev priekšā šajā pasaulē; šīs pasaules pārejošās, iznīcīgās lietas vērs cilvēka skatu uz to mūžīgo pirmizcelsmi; un arī citi radījumi līdzās, kam ziedojas viņa nesavtīgā daba, nav cilvēka paša radīti. Bet cilvēks ir iemiesojis šajā pasaulē mākslas darbus, zinātnes un tehnikas sasniegumus, valstis un tā tālāk, visu, ko oriģināli ir radījis viņa gars. Tam visam bez cilvēka līdzdalības pasaulē nepastāvētu nekādu fizisku attēlu. Visa tīri cilvēciski radītā pirmtēli atrodas „Garu zemes“ ceturtajā reģionā. Šajā ceturtajā reģionā savus augļus nes viss, ko cilvēks izveido savas zemes dzīves laikā kā zinātniskus sasniegumus, mākslinieciskas idejas un tēlus, tehniskas idejas. Tādēļ no šī reģiona savus impulsus uzsūc un ģenialitāti kāpina mākslinieki, zinātnieki, lielie atklājēji, kamēr uzturas „Garu zemē“, lai pēc tam atkal iemiesojoties varētu sniegt vēl lielāku devumu cilvēku kultūras tālākai attīstībai. Nevajadzētu iedomāties, ka šim ceturtajam „Garu zemes“ reģionam ir kāda nozīme tikai priekš īpaši izciliem cilvēkiem. Tam ir nozīme visiem cilvēkiem. Visam, kas cilvēku nodarbina pāri ikdienas dzīves sfērai, ikdienas vēlmēm un iegribām, tam pirmavots ir šajā reģionā. Ja cilvēks laikā starp nāvi un jaunu piedzimšanu neizietu tam cauri, tad nākamajā dzīvē viņam nebūtu nekādu interešu, kas vestu pāri viņa personīgās dzīves šaurajam horizontam pie kaut kā vispārcilvēciska. – Iepriekš tika minēts, ka arī šo reģionu nevar pilnā nozīmē saukt par „tīru Gara zemi“. Tā tas ir tādēļ, ka stāvoklis, kādā cilvēki ir pametuši kultūras attīstību uz zemes, iespēļējas viņu garīgajā esamībā. Viņi „Garu zemē“ var baudīt augļus tikai tam, ko viņiem bija iespēja paveikt atkarībā no savām dotībām, tautības, valsts un tā tālāk, kur viņi bija piedzimuši.

Vēl augstākos „Garu zemes“ reģionos cilvēka gars beidzot ir atbrīvots no jebkurām šīs zemes saitēm. Viņš paceļas „tīrajā Garu zemē“, kur pārdzīvo nolūkus, mērķus, ko gars bija sev noteicis zemes dzīvei. Viss, kas pasaulē jau ir īstenots, ir tikai vairāk vai mazāk vājš atspīdums esamībā augstākajiem mērķiem un nolūkiem. Katrs kristāls, katrs koks, katrs dzīvnieks un arī viss, kas ir cilvēku radīts – viss ir tikai atspulgs tam, ko ir nodomājis gars. Un cilvēks savu iemiesojumu laikā var saistīties tikai ar šo pilnīgo nolūku un mērķu nepilnīgajiem atspulgiem. Bet tā kāda sava iemiesojuma laikā arī viņš pats var būt tikai atspulgs tam, kas gara valstībā ar viņu bija nodomāts. Tādēļ tas, kas viņš patiešām ir „Garu zemē“, atklājas tikai tad, kad viņš starpstāvoklī starp diviem iemiesojumiem paceļas „Garu zemes“ piektajā reģionā. Tas, kas viņš ir te, tas patiešām ir viņš pats. Tas ir tas, ko visdaudzveidīgākajos iemiesojumos saņem viņa ārējā esamība. Šajā reģionā brīvi visos virzienos var izpausties cilvēka patiesā patība. Un šī patība tāpat ir tā, kas parādās vienmēr atkal no jauna katrā iemiesojumā. Šī patība nes līdzī spējas, kas ir izveidojušās „Garu zemes“ zemākajos reģionos. Līdz ar to tas pārnēs agrāko dzīvju augļus uz nākamajām. Šī Patība ir agrāko iemiesojumu rezultātu nesējs.

Tātad, dzīvojot „Garu zemes“ **piektajā** reģionā, Patība atrodas nolūku un mērķu valstībā. Līdzīgi kā arhitekts mācās no nepilnībām, kādas ir piedzīvojis, un jaunajos plānos uzņem tikai to, ko no šīm nepilnībām spēj pārveidot pilnībā, tā Patība piektajā reģionā no visiem agrāko dzīvju rezultātiem notrauc nost visu to, kas ir saistīts ar zemāko pasauli nepilnībām, un apaugļo „Garu zemes“ nolūkus, ar kuriem tagad dzīvo kopā, ar agrāko dzīvju rezultātiem. – Ir skaidrs, ka spēks, kuru var smelties šajā reģionā, būs

atkarīgs no tā, cik bagātīgus rezultātus, kas ir piemēroti, lai tiktu uzņemti nolūku pasaulē, Patība ir iemantojusi iemiesojuma laikā. Patībai, kura šīs zemes esamības laikā rosīgā domu dzīvē vai ar viedu, darbīgu mīlestību ir mēģinājusi īstenot gara nolūkus, šajā reģionā būs ļoti lielas izredzes. Tas, kas ir pagājis ikdienas apstākļos, kas ir dzīvojis tikai pārejošajā un iznīcīgajā, tas nav radījis nekādas sēklas, kam varētu būt kāda nozīme mūžīgās pasaules kārtības nolūkos. Tikai tas, kas ir pārsniedzis ikdienišķās intereses, var nest kādus augļus šajos „Gara zemes” augstākajos reģionos. Bet nevajag arī iedomāties, ka te nozīmīgs būtu tikai kas tāds, kas ir nesis plašu „šīs zemes slavu” vai ko tamlīdzīgu. Nē, nozīmīgs ir tieši tas, kas arī mazākajā dzīves lokā ved pie apziņas, ka visam atsevišķajam ir sava nozīme mūžīgās esamības tapšanā. Ir labi jāsaprot, ka cilvēkam šajā reģionā ir jāspriež citādi, nekā viņš to varēja darīt fiziskajā dzīvē. Ja, piemēram, viņš ir iemantojis maz no tā, kas būtu radniecisks šim piektajam reģionam, tad viņā rodas dziņa nākamajai fiziskajai dzīvei paņemt līdzīgu impulsu, kas liktu nākamajai dzīvei noritēt tā, lai liktenīgi (karmiski) parādītos atbilstošas šāda iztrūkuma sekas. Tas, kas nākamajā dzīvē parādās kā ciešanu pilns liktenis, no tās dzīves viedokļa bieži tiek dziļi apraudāts, par to žēlojas, nesaprotot, par ko tas cilvēku ir piemēlējis – bet šajā „Gara zemes” reģionā cilvēks to izprot un atzīst kā sev pilnīgi nepieciešamu. – Tā kā cilvēks piektajā reģionā dzīvo savā īstenajā patībā, tad viņš ir izcelts ārā no visa, kas iemiesošanās laikā viņu aptver kā zemākās pasaules. Te viņš ir tas, kas vienmēr ir bijis un vienmēr būs savu iemiesojumu gaitā. Viņš dzīvo valdošajos nolūkos, kādi pastāv šai iemiesošanās reizei, un kurus viņš iekļauj savā patībā. Viņš atskatās pats uz savu pagātni un jūt, ka viss, ko viņš tad ir pārdzīvojis, tiek uzņemts nodomos, nolūkos, kurus nākotnē viņam būs jāīsteno. Uzmirdz sava veida atmiņas par agrākajām dzīvēm un pravietisks ieskats nākotnē par nākamajiem iemiesojumiem – tad redz: tas, kas šajā grāmatā tiek saukts par „pašgaru”, dzīvo šajā reģionā, ciktāl tas ir attīstīts, sev piemērotā realitātē. Tas veidojas un gatavojas, lai jaunā iemiesojumā padarītu iespējamu garīgo nolūku īstenošanos šīs zemes realitātē.

Kad šis „pašgars” pēc vairākkārtējas atgriešanās „Garuzemē” ir attīstījies tiktāl, ka spēj šajā zemē kustēties pilnīgi brīvi, tad tas arvien vairāk meklē savu patieso dzimteni šeit. Dzīve garā viņam kļūst tik labi zināma, kā zemes cilvēkam dzīve fiziskajā realitātē. Garīgās pasaules viedokļi no šī brīža kļūst noteicošie, kurus viņš vairāk vai mazāk apzināti vai neapzināti padara par savējiem sekojošajās Zemes dzīvēs. Patība var justies kā daļa no dievišķās pasaules kārtības. Zemes dzīves ierobežojumi un likumi dziļākajā būtībā to vairs neskar. Spēks visam, ko tā īsteno, nāk no garīgās pasaules. Bet garīgā pasaule ir vienots veselums. Kurš dzīvo tajā, tas zina, kā mūžīgais ir radījis pagātni, un arī spēj no mūžīgā izprast virzienu nākotnei^{xii}. Skats uz pagātni izplešas un kļūst arvien pilnīgāks. Cilvēks, kurš ir sasniedzis šo pakāpi, pats uzstāda sev uzdevumus, kurus ir jāīsteno nākamajā iemiesojumā. Jau no „Garuzemes” viņš ietekmē savu nākotni tā, lai tā noritētu patiesības un garīguma zīmē. Cilvēks šajā starpstāvoklī starp diviem iemiesojumiem atrodas visu to diženo būtņu klātbūtnē, kuru skatiem neaizsegti paveras visa dievišķā gudrība. Viņš ir sasniedzis pakāpi, kurā spēj tās saprast. „Garuzemes” **sestajā reģionā** cilvēks ar visu savu rīcību īsteno to, kas ir vispiemērotākais patiesajai pasaules būtībai, jo viņš vairs nespēs meklēt to, kas nes labumu viņam, bet tikai to, kam ir jānotiek atbilstoši pasaules kārtības pareizajai gaitai. „Garuzemes” **septītais reģions** jau noved pie „trīs pasaulu” robežas. Te cilvēks stāv pretī „dzīvības kodoliem”, kuri tiek pārcelti trīs aprakstītajās pasaulēs no augstākām pasaulēm, lai te īstenotu savus uzdevumus. Ja cilvēks ir nonācis līdz trīs pasaulu robežai, tad līdz ar to viņš iepazīst pats sevi savā dzīves kodolā. Līdz ar to šo trīs pasaulu mīklas viņam ir atminētas. Viņš spēj pārskatīt visu dzīvi šajās pasaulēs. Fiziskajā dzīvē tās ir dvēseles spējas, caur kurām norisinās te attēlotie pārdzīvojumi garīgajā pasaulē, kas parastajos dzīves apstākļos paliek neapzināti. Tās neapzinātos dziļumos strādā pie miesiskajiem orgāniem, kuri īsteno fiziskās pasaules apziņu. Tieši tas ir iemesls, kāpēc šai pasaulei tā paliek neuztverama.

Arī acis redz ne jau tāpēc, ka tajās darbotos spēki, kas padarītu redzamu pārējo. Ja grib spriest, ciktāl starp piedzimšanu un nāvi noritoša cilvēka dzīve var būt iepriekšējo dzīvju rezultāts, tad ir jāievēro, ka esošajā dzīvē ietvertais skatpunkts, kādu dabiski ir iesākumā jāņem, nedod nekādas iespējas šādam spriedumam. No šāda skatpunkta, piemēram, kāda tagadējā Zemes dzīve varētu šķist ciešanu pilna, nepilnīga un tā tālāk, kamēr no cita, ārpus šīs dzīves esoša skatpunkta, tieši šāds dzīves veidojums ar savām ciešanām, ar savām nepilnībām izriet kā nepieciešamas sekas no iepriekšējām dzīvēm. Nostājoties uz izzīņas takas tajā nozīmē, kā ir attēlots šīs grāmatas nākamajās nodaļās, dvēsele var atraisīties no miesiskās dzīves nosacījumiem. Līdz ar to tā spēj uztvert tēlaini savus pārdzīvojumus laikā starp nāvi un jaunu piedzimšanu. Šāda uztvere dod iespēju attēlot norises „Garū zemē” tā, kā tas ir ieskicēts šajā rakstā. Tikai neaizmirstot, ka viss dvēseles veidojums fiziskajā miesā atšķiras no tās tīri garīgajiem pārdzīvojumiem, šeit sniegtie tēlojumi ir redzami īstajā gaismā.

V. Fiziskā pasaule un tās saistība ar dvēseļu un garu zemi

Dvēseļu pasaules un garu zemes veidojumi nevar būt ārējās jutekliskās uztveres priekšmets. Jutekliskās uztveres priekšmeti ir no trešās pasaules, kura jāierindo līdzās abām iepriekš aprakstītajām. Arī miesiskās esamības laikā cilvēks vienlaikus dzīvo visās trijās pasaulēs. Viņš uztver maņu pasaules lietas un iedarbojas uz tām. Dvēseļu pasaules veidojumi iedarbojas uz cilvēku ar saviem simpātijas un antipātijas spēkiem; un cilvēka paša dvēsele ar savām simpātijām vai nepatiku, caur savām vēlmēm un alkām saviļņo dvēseļu pasauli. Bet lietu garīgā būtība atspoguļojas cilvēka domu pasaulē; un viņš pats kā domājoša garīga būtne ir Garu zemes pilsonis un biedrs visam, kas dzīvo šajā pasaules reģionā. No tā ir skaidri redzams, ka maņu pasaule ir tikai daļa no tā, kas aptver cilvēku. No visas kopējās cilvēku aptverošās vides šī daļa izceļas ar zināmu patstāvību, jo to var uztvert maņas, kurām dvēseliskais un garīgais, kas tāpat pieder pasaulei, paslīd garām nepamanīts. Līdzīgi kā ledus gabals, kas peld ūdenī, ir no tās pašas apkārtējā ūdens vielas, bet tomēr atšķiras no tā ar kādām noteiktām īpašībām, tāpat maņu lietas ir no apkārtējās dvēseļu un garīgās pasaules vielas; un atšķiras no tām ar kādām noteiktām īpašībām, kas tās padara uztveramas ar maņām. Tās ir – runājot pa daļai tēlaini – sabiezināti garīgi–dvēseliski veidojumi; un šī sabiezināšanās izraisa to, ka lietas kļūst uztveramas maņām. Jā, tāpat kā ledus ir tikai viena no formām, kādā pastāv ūdens, tāpat maņu lietas ir tikai viena no formām, kādā pastāv dvēseliskās un garīgās būtnes. Ja to apjēdz, tad arī var aptvert, ka, tāpat kā ūdens var pārvērsties ledū, tāpat garīgā un dvēseliskā pasaule var pāriet maņu pasaulē.

No šāda viedokļa izriet arī tas, kādēļ cilvēks spēj domāt par maņu lietām. Jo ir kāds jautājums, kuru būtu sev jāuzdod katram domājošam cilvēkam, proti: kādas cilvēka domai par kādu akmeni ir attiecības ar pašu šo akmeni? Tiem cilvēkiem, kuri īpaši iedziļinās ārējā dabā, šis jautājums pilnīgi skaidri nostājas garīgo acu priekšā. Viņi sajūt saskaņotību starp cilvēcisko domu pasauli un dabas uzbūvi un iekārtojumu. Skaistā veidā šo harmoniju izsaka, piemēram, lielais astronoms Kellers: „Patiesi ir tas, ka dievišķais aicinājums, kas mudina cilvēkus studēt astronomiju, jau ir pats ierakstīts šajā pasaulē, gan ne vārdos vai zīlēs, bet lietu būtībā, pateicoties cilvēcisko jēdzienu un maņu piemērotībai debess ķermeņu un stāvokļu savirknējumam.” – Tikai tādēļ, ka maņu pasaules lietas nav nekas cits kā sabiezināta to garīgā būtība, cilvēks, kurš savās domās paceļas līdz šai garīgajai būtībai, var izprast lietas savās domās. Maņu, jutekliskās lietas izceļas no garīgās pasaules, tās ir tikai garīgo būtību cita forma; un, kad cilvēks domā par lietām,

tad viņa iekšējais tikai ir novērsts no jutekliskās formas un pievērsts šo lietu garīgajiem pirmtēliem. Saprast kādu lietu domās – tā ir norise, ko var salīdzināt ar to, kā ciets ķermenis vispirms ugunī tiek izkausēts, lai ķīmiķis tad varētu to izpētīt šķidrā formā.

Maņu pasaules garīgie pirmtēli parādās dažādos Garu zemes reģionos. Piektajā, sestajā un septītajā reģionā šie pirmtēli ir vēl kā dzīvīgi dīgli, aizmetņi, četros zemākajos reģionos tie veidojas par garīgiem veidojumiem. Šos garīgos veidojumus tādā ēnainā atspīdumā uztver cilvēka gars, kad savā domāšanā cenšas izprast maņām uztveramās lietas. Kā šie veidojumi ir sabiezējuši līdz maņu pasaulei, tas ir jautājums tiem, kuri cenšas garīgi izprast apkārtējo pasauli. – Iesākumā cilvēka maņām apkārtējā pasaule iedalās četrās skaidri nošķiramās pakāpēs: minerālā, augu, dzīvnieku un cilvēku. Minerālu valstību uztver maņas un apjēdz domāšana. Ja sāk domāt par kādu minerālu ķermeni, tad uzreiz ir darīšana ar divējādiem aspektiem: ar pašu maņu lietu un domām par to. Atbilstoši ir jāstādās priekšā, ka šī maņu lieta ir sablīvējusies domu būtne. Minerāls veidojums iedarbojas uz citu veidojumu ārējā veidā. Tas var sadurties ar citiem, pārvietoties, sasilt, būt apgaismots, izšķīst un tā tālāk. Šīs ārējās iedarbības ir jāizsaka domās. Cilvēks pārdomā, kā minerālas lietas ārēji likumsakarīgi iedarbojas viena uz otru. Līdz ar to viņa atsevišķās domas paplašinās līdz domu kopumam par visu minerālo pasauli. Un šis domu kopums ir atspīdums no visas minerālās maņu pasaules pirmtēla. Garīgajā pasaulē to var atrast kā vienu veselumu.

Augu valstībā vienas lietas ārējai iedarbībai uz citām lietām vēl pievienojas augšanas un vairošanās parādības. Augs palielinās un rada no sevis sev līdzīgas būtnes. Tam, ko cilvēks ierauga minerālu valstībā, te vēl pievienojas arī dzīvība. Vienkāršas pārdomas par šo faktu dod atziņu, kas to izskaidro. Augā ir spēks pašam sev piešķirt dzīvo veidojumu un radīt sev līdzīgi veidotu būtni. Un starp minerālajām vielām bez veidola, kādas ir gāzes un šķidrumi un tā tālāk, un starp augu valsts dzīvīgajiem veidojumiem pa vidu ir kristāli ar savām formām. Tieši kristālos mums ir jāmeklē pāreja no bezveidīgās minerālu pasaules uz dzīvīgo augu valstības veidoties spēju. – Šajā ārēji jutekliskajā veidošanās norisē – abās valstībās, minerālajā un augu – ir jāaskata tīri garīgas norises jutelisko sabiezināšanos, kas norisinās, kad Garu zemes trīs augšējo reģionu garīgie dīgli veidojas par zemāko reģionu garīgajiem tēliem. Kristalizācijas procesam garīgajā pasaulē kā pirmtēls atbilst pāreja no bezformīga garīgā dīgļa uz izveidotu veidojumu. Ja šī pāreja sabiezinās tā, ka tās rezultātu spēj uztvert maņas, tad maņu pasaulē tā atainojas kā minerāls kristalizācijas process. – Arī auga dzīvē atainojas veidojošais garīgais dīglis. Bet augā, kad tas jau ir izveidota būtne, dzīvīgās veidošanās spējas saglabājas. Kristālā garīgais dīglis izveidojoties ir zaudējis veidošanās spējas. Tas ir izsmēlis sevi radītajā veidojumā. Augam ir gan veidojums, gan piedevām vēl arī veidošanās spējas. Garu zemes augstāko reģionu garīgo dīglu īpašība ir saglabājusies dzīvajā augā. Tātad augs ir veidojums tāpat kā kristāls un piedevām vēl arī veidojošais spēks. Bez formas, kādu pirmbūtnes ir pieņēmušas auga veidolā, tajā vēl strādā arī cita forma, kas nes sevī augstāko reģionu garīgo būtni iezīmes. Bet jutekliski augā ir uztverams tikai tas, kas izdzīvo gatavajā auga izskatā; veidojošās būtības, kuras šim auga veidojumam piešķir dzīvību, pastāv augu valstībā jutekliski-neuiztveramā veidā. Maņu acis redz mazo liliju šodien un lielāku izaugušo liliju pēc kāda laika. Veidojošo spēku, ar kādu lielākā izstrādājas no sākotnējās, šīs acis neredz. Šī veidojošā spēka būtība ir jutekliski-neredzamā daļa augu valstībā. Garīgie dīgli ir nolaidušies vienu pakāpi zemāk, lai darbotos tēlu valstībā. Garazinātnē var runāt par elementārajām valstībām. Ja pirmformas, kurām vēl nav nekāda veidojuma, apzīmē kā pirmo elementārvalstību, tad jutekliski neredzamās spēka būtnes, kuras kā meistari darbojas augu augšanā, ir piederīgas otrajai elementārvalstībai.

Dzīvnieku pasaulē augšanas un vairošanās spējām vēl pievienojas sajūta un dziņa. Tās ir dvēseliskās pasaules izpausmes. Būtne, kam ir dotas sajūtas un dziņas, pieder šai

pasaulei, saņem no tās iespaidus un arī pati iedarbojas uz to. Katra sajūta, katra dziņa, kas rodas kādā dzīvnieciskā būtnē, ir izcelta no dzīvnieka dvēseles pašiem pamatiem. Tēls ir paliekošāks nekā sajūta vai dziņa. Var sacīt, ka līdzīgi kā mainīgais auga veidojums attiecas pret stingo kristāla formu, tāpat arī sajūtu dzīve attiecas pret dzīvīgā veidojuma, tēla saglabāšanos. Augs zināmā mērā izsmel sevi veidojošajā spēkā; savas dzīves laikā tas pievieno arvien jaunus veidojumus. Vispirms tas izveido saknes, tad lapu veidolus, tad ziedus un tā tālāk. Dzīvnieks noslēdz procesu ar sevī pabeigtu tēlu, veidojumu un tad attīsta tajā mainīgo sajūtu un dziņu dzīvi. Un šīs dzīves esamība pastāv dvēseliskajā pasaulē. Augs ir tas, kas aug un vairojas, bet dzīvnieks ir tas, kurš sajūt un attīsta savas dziņas. Dzīvniekam tās ir bezformīgas, kas visu laiku attīsta jaunas formas. Galu galā to pirmtēlu norises nāk no Garu zemes augstākajiem reģioniem. Bet tās darbojas dvēseliskajā pasaulē. Tā dzīvnieku pasaulē tām spēka būtnēm, kuras jutekliski-neredzamas vada augšanu un vairošanos, pievienojas vēl citas, kuras ir nokāpušas vēl vienu pakāpi dziļāk dvēseliskajā pasaulē. Dzīvnieku valstībā kā tie meistari, kuri izraisa sajūtas un dziņas, pastāv bezformīgas būtnes, kuras ietērpjas dvēseliskos apvalkos. Tās ir īstenie dzīvniecisko formu būvmeistari. To jomu, kurai tās pieder, garazinātnē var apzīmēt kā trešo elementārvalstību. –

Cilvēks bez tām spējām, kas tika minētas augiem un dzīvniekiem, vēl ir apgādāts ar spēju sajūtas pārstrādāt par priekšstatiem un domām, un arī ar spēju domājoši regulēt savas dziņas. Doma, kas augā parādās kā tēls, dzīvniekā kā dvēselisks spēks, cilvēkā parādās kā doma pati, savā pašas formā. Dzīvnieks ir dvēsele; cilvēks ir gars. Garīgā būtība ir nolaidusies vēl vienu pakāpi dziļāk. Dzīvniekā tā ir dvēseliski veidojoša. Cilvēkā tā ir iesaistīta tieši jutekliskajā vielu pasaulē. Gars ir klātesošs cilvēka jutekliskajā ķermenī, miesā. Un, tā kā gars parādās jutekliskās pasaules tērpā, tas var izpausties tikai kā tas ēnains atmirdzums garīgas būtnes domai. Fizisko smadzeņu organisma nosacījumi ļauj cilvēkā parādīties garam. – Toties līdz ar to gars ir kļuvis par cilvēka iekšējo būtību. Doma ir forma, kādu cilvēkā pieņem bezformas garīgā būtība, kā augā tā pieņem tēla formu, dzīvniekā pieņem dvēseles formu. Līdz ar to cilvēkam nav nevienas viņu veidojošas elementārvalstības ārpus viņa paša, ciktāl viņš ir domājoša būtne. Viņa elementār valstība strādā viņa jutekliskajā miesā. Tikai tiktāl, par cik cilvēkam ir tēls un viņš ir sajūtoša būtne, pie viņa strādā tā paša veida elementār-būtnes, kas strāda augos un dzīvniekos. Bet cilvēka domu organisms tiek pilnībā izstrādāts no viņa iekšēji fiziskās miesas. Cilvēka gara organismā, viņa līdz pilnībai izveidoto galvas smadzeņu nervu sistēmā mūsu priekšā ir jutekliski-redzams tas, kas augos un dzīvniekos strādā kā neredzamas spēka būtnes. Tas nosaka to, ka dzīvnieks izrāda pašsajūtu, bet cilvēks pašapziņu. Dzīvniekā gars jūtas kā dvēsele; tas vēl neaptver sevi kā garu. Cilvēkā gars atpazīst sevi kā garu, kaut arī – fizisko nosacījumu dēļ – tikai kā ēnainu gara atspīdumu, kā domu. – Šajā nozīmē trīskāršā pasaule iedalās sekojošā veidā:

1. bezformīgo pirmtēlu būtnu valstība (pirmā elementārvalstība);
2. tēlus radošo būtnu valstība (otrá elementārvalstība);
3. dvēselisko būtnu valstība (trešā elementārvalstība);
4. radīto tēlu valstība (kristālu veidojumi);
5. valstība, kas ir jutekliski uztverama tēlos, bet kurā darbojas tēlus radošās būtnes (augu valstība);
6. valstība, kas ir jutekliski uztverama tēlos, bet kurā bez tam vēl darbojas tēlus radošās un dvēseliski darbīgās būtnes (dzīvnieku valstība);
7. valstība, kuras tēli ir jutekliski uztverami, bet kurā bez tam vēl darbojas tēlus radošās un dvēseliski darbīgās būtnes un kurā gars pats domas formā izveidojas maņu pasaulē (cilvēku valstība).

No tā izriet, kā miesā dzīvojoša cilvēka galvenās sastāvdaļas ir saistītas ar garīgo pasauli. Fiziskais ķermenis, ētermiesa, sajūtošā dvēseļmiesa un saprāta dvēsele ir jāuzskata par Garu zemes pirmtēliem, kas sablīvējušies līdz maņu pasaulei. Fiziskais ķermenis rodas tādejādi, ka cilvēka pirmtēls tiek sablīvēts līdz jutekliski uztveramai parādībai. Tādēļ šo fizisko miesu var saukt arī par jutekliskai uzskatāmībai sablīvētu pirmās elementārvalstības būtni. Ētermiesa rodas tā, ka minētajā veidā radušos tēlu uztur elastīgu būtne, kura ar savu darbību iesniedzas līdz pat jutekliskajai valstībai, bet pati nekļūst jutekliski saskatāma. Ja grib šo būtni raksturot pilnībā, tad jāsaka, ka tās izcelsme nāk no augstākajiem Garu zemes reģioniem un tad otrajā reģionā tā izveidojas par dzīvības pirmtēlu. Kā šāds dzīvības pirmtēls tā darbojas maņu pasaulē. Līdzīgā veidā būtni, kura izveido sajūtošo dvēseļmiesu, izcelsme nāk no augstākajiem Garu zemes reģioniem, tad trešajā reģionā tā izveidojas par dvēseliskās pasaules pirmtēlu un kā tāda tad darbojas maņu pasaulē. Bet saprāta dvēsele tiek izveidota tādejādi, ka domājošā cilvēka pirmtēls Garu zemes ceturtajā reģionā izveidojas par domu un tad kā tāda tā nepastarpināti darbojas kā domājošā cilvēkbūtne maņu pasaulē. – Tā cilvēks dzīvo maņu pasaulē; tā gars strādā pie sava fiziskā ķermeņa, pie savas ētermiesas un pie savas sajūtošās dvēseļmiesas. Tā šis gars nonāk līdz savai izpausmei saprāta dvēselē. – Tātad pie cilvēka trīs zemākajām daļām līdzdarbojas pirmtēli tādu būtņu formā, kas zināmā mērā izpaužas, parādās viņam ārēji; saprāta dvēselē viņš pats kļūst par apzinātu sevi veidotāju. – Un būtnes, kas strādā viņa ķermenī, ir tās pašas, kuras veido minerālo dabu. Viņa ētermiesā darbojas tāda veida būtnes, kuras jutekliski neuztveramā veidā dzīvo augu valstībā, viņa sajūtošajā dvēseļmiesā, kuras jutekliski neuztveramā veidā dzīvo dzīvnieku valstībā, kuras paliek jutekliski neuztveramas, bet ar savu iedarbību iesniedzas šajās valstībās.

Tā mijiedarbojas šīs dažādās pasaules. Pasaule, kurā dzīvo cilvēks, ir šīs mijiedarbības izpausme.

Ja jutekliskā maņu pasaule ir apjēgta šādā veidā, tad paveras arī sapratne par cita veida būtnēm, nekā ir tās, kuru esamība parādās minētajās četrās dabas valstībās. Viens piemērs šādām būtnēm ir tas, ko sauc par tautas garu (nacionālo garu). Tas neparādās jutekliski tieši uztveramā veidā. Tas izpaužas sajūtās, jūtās, nosliecēs un tā tālāk, ko var novērot kā kopējas kādai tautai. Tā ir būtne, kas jutekliski neiemiesojas; līdzīgi kā cilvēks jutekliski uzskatāmi veido savu miesu, tā tautas gars veido sevi no dvēseļu pasaules vielas. Šis tautas gara dvēseliskais ķermenis ir kā mākonis, kurā dzīvo šai tautai piederīgie, tā iedarbība izpaužas attiecīgo cilvēku dvēselēs, bet tas nav cēlies no šīm dvēselēm. Kurš iztēlojas tautas garu ne šādā veidā, tam šis gars paliek tikai shematiska domu konstrukcija bez dzīvības un būtības, tukša abstrakcija. – Līdzīgi varētu teikt attiecībā uz to, ko sauc par laika garu. Jā, tādejādi tiek paplašināts skatījums uz citu, zemāku un augstāku būtņu daudzveidību, kuras dzīvo apkārt cilvēkam, kaut arī nav jutekliski uztveramas. Bet tie, kuriem ir garīgās uztveres spējas, uztver šīs būtnes un var tās aprakstīt. Pie zemākiem šādu būtņu veidiem pieder visas tās, kuras garīgo pasauli uztverošais apraksta kā salamandras (*uguns gari*), silfus (*gaisa gari*), undīnes (*ūdens gari*), rūķus (*zemes, minerālu gari*). Nemaz nebūtu jāpaskaidro, ka šādi apraksti nevar attēlot tiem pamatā esošo realitāti. Ja tā būtu, tad jau tās iedomātajā pasaulē nebūtu vis garīgas, bet gan rupji-jutekliskas būtnes. Tās tikai uzskatāmi attēlo garīgu realitāti, kuru nu reiz iespējams attēlot tikai šādā veidā ar līdzībām. Ja tas, kurš atzīst tikai jutekliski uzskatāmo, šādas būtnes uzskata par trakas fantāzijas un māņticības izdzimumiem, tad tas ir pilnīgi saprotami. Jutekliskajām acīm tās, dabiski, nekad nevar kļūt redzamas, jo tām nav jutekliskas miesas. Māņticība nav tajā, ka šādas būtnes uzskata par īstām, bet gan tajā, ka tic tās parādāmiem jutekliskā veidā.

Šādas formas būtnes līdzdarbojas mūsu pasaulē, un tās sastop tūdaļ, tikko nonāk augstākajās, miesiskajām maņām slēgtajās pasaules sfērās. Māņticīgi nav tie, kuri šādos aprakstos saskata garīgās īstenības attēlojumu, bet gan tie, kuri tic šādu tēlu jutekliskai esamībai, kā arī tie, kuri noliedz garīgo, jo iedomājas, ka viņiem jānoliedz šādi jutekliski tēli. – Jāatzīmē arī būtnes, kuras nenolaižas līdz dvēseliskajai pasaulei, to apvalks ir austeris tikai no Garu zemes veidojumiem. Cilvēks tās uztver un kļūst par to biedru, kad atver tām savas garīgās acis un garīgās ausis. – Ar šādu atvēršanos cilvēkam kļūst saprotamas daudzas lietas, uz ko bez tā viņš varēja tikai neizpratnē stingi noskatīties. Viņam apkārt kļūst gaišs; viņš saskata cēloņus tam, kas maņu pasaulē norisinās kā sekas. Viņš aptver to, ko bez garīgās acs bija vai nu kategoriski noliedzis, vai arī apmierinājies ar izteicienu, ka: „Jo debess telpā un virs zemes, draugs, daudz, par ko zinātne pat nesapņo.“ (*Hamlets, 5.aina*) Smalkāk – garīgi – sajūtoši cilvēki kļūst nemierīgi, kad neskaidri nomana sev apkārt citu, ne juteklisko, pasauli, kurā viņiem jātaustās apkārt līdzīgi kā aklajam starp citiem redzamajiem priekšmetiem. Tikai skaidra šo augstāko esamības sfēru izziņa, izpratnes pilna iedziļināšanās tajā, kas tur norisinās, cilvēku var tiešām stiprināt, ļaujot tuvoties izpratnei par savu patieso misiju. Ieskatoties tajā, kas maņām paliek slēpts, cilvēks paplašina savu būtību veidā, ko dzīvē pirms šīs paplašināšanas sajuta kā „sapņus par pasauli“.

VI. Par domu formām un cilvēka auru^{xiii}

Reizēm saka, ka kādi no trīs pasaulu veidojumiem cilvēkam patiešām pastāv, ja viņam ir spējas vai orgāni, lai tos uztvertu. Zināmas norises telpā cilvēks uztver kā gaismas parādības tikai tādēļ, ka viņam ir labi izveidotas acis. Cik daudz no tā, kas tiešām pastāv, atklājas kādai būtnei, ir atkarīgs no šīs būtnes jūtīguma. Tomēr cilvēks nekad nedrīkst teikt: īsts esot tikai tas, ko cilvēks var uztvert. Var pastāvēt daudz kas, kā uztveršanai cilvēkam trūkst orgānu. Dvēseliskā pasaule un garīgā pasaule ir tikpat reālas un īstas, pat daudz augstākā nozīmē īstas nekā jutekliskā, maņu pasaule. Neviena maņu pasaules acs gan nevar saskatīt jūtas, priekšstatus; bet tie ir pavisam reāli. Tāpat kā cilvēka ārējām maņām kā uztvere paveras ķermeniskā pasaule, tā garīgajiem orgāniem uztverei paveras sajūtas, tieksmes, instinkti, domas un tā tālāk. Tieši tāpat kā maņu acu priekšā var norisināties, piemēram, telpiskas norises kā krāsu parādības, tāpat iekšējās maņas var uztvert minētās dvēseliskās un garīgās parādības, kas ir analogas jutekliskajām krāsu parādībām. Bet pilnībā izprast, kā tas ir domāts, var tikai tas, kurš ir devies pa nākamajā nodaļā aprakstīto izziņas ceļu un tādejādi attīstījis savas iekšējās maņas. Tādam cilvēkam dvēseliskās parādības apkārtējā dvēseliskajā telpā un garīgās parādības garīgajā pasaulē kļūst pārjutekliski redzamas. Sajūtas, ko viņš izjūt citā būtnē, tādam cilvēkam izstaro kā gaismas parādības no šīs jūtošās būtnes; domas, kurām viņš pievērš savu uzmanību, caurstrāvo garīgo telpu. Viņam kāda cilvēka doma, kas attiecas uz citu cilvēku, nav nekas neuztverams, bet gan ir uztverama norise. Domas saturs kā tāds dzīvo tikai domājošā dvēselē; bet šis saturs izsauc sekas garīgajā pasaulē. Šīs sekas ir uztverama norise gara acīm. Kā patiesa realitāte doma izplūst no vienas cilvēciskas būtnes un plūst uz otru cilvēku. Un veids, kā šī doma iedarbojas uz otru cilvēku, tiek izjauta kā uztverama norise garīgajā pasaulē. Tam, kura garīgās maņas ir atvērtas, fiziski uztveramais cilvēks ir tikai daļa no visa cilvēka. Fiziskais cilvēks kļūst par dvēselisku un garīgu izstarojumu centru. Var tikai ieskicēt to bagātīgi daudzveidīgo pasauli, kas te uznirst „redzošā“ priekšā. Kāda cilvēka doma, kas parasti dzīvo tikai tās klausītāja domu izpratnē, parādās, piemēram, kā garīgi uztverama krāsu parādība. Tās krāsa atbilst domas raksturam. Kādaī domai, kas

cēlusies no cilvēka maņu tieksmēm, ir pavisam cita nokrāsa nekā domai, kas veltīta tīrai izziņai, cēlam skaistumam vai mūžīgi labajam. Ar sarkanās krāsas niansēm dvēselisko pasauli caurauž domas, kas ceļas no maņu dzīves. Skaistā gaiši dzeltenā krāsā⁵ parādās doma, caur kuru domātājs paceļas līdz kādai augstākai atziņai. Brīnišķīgi rozā sarkanā krāsā izstaro doma, kas nāk no atdevības pilnas mīlestības. Un līdzīgi kā domas saturs, pārjutekliskajā formā izpaužas arī tās lielākā vai mazākā noteiktība. Domātāja precīza doma parādās kā veidojums ar noteiktām aprisēm; izplūdis priekšstats uzpeld kā miglains, neskaidrs veidojums.

Un cilvēka dvēseliskā un garīgā būtība šādā veidā parādās kā visas cilvēciskās būtības pārjutekliskā daļa. „Garīgajām acīm“ uztveramās krāsu izpausmes, kuras izstaro apkārt darbībā redzamam fiziskajam cilvēkam un ietver viņu kā tads krāsu mākonis (aptuveni olas formā), ir cilvēka aura. Dažādiem cilvēkiem auras izmēri var atšķirties. Taču caurmērā var iztēloties, ka viss cilvēks ir apmēram divreiz garāks un četrreiz platāks nekā fiziskais cilvēks. Aurā viņo visdažādākie krāsu toņi. Un šī viņošanās precīzi ataino cilvēka iekšējo dzīvi, tā ir tikpat mainīga. Taču zināmas paliekošas īpašības: talanti, ieradumi, rakstura īpašības izpaužas arī paliekošās pamatkrāsās.

Cilvēki, kuri pagaidām vēl ir tālu no šīs grāmatas tālākajās nodaļās attēlotās „izziņas takas“, var pārprast būtību tam, kas te tiek attēlots kā „aura“. Varētu rasties priekšstats, it kā tas, kas te tiek attēlots kā „krāsas“, dvēseles priekšā parādās tāpat, kā acu priekšā parādās fiziskās krāsas. Bet šāda „dvēseles krāsa“ nebūtu nekas cits kā halucinācija. Ar tādiem iespaidiem, kas ir „halucinācijas“, garazinātnei nav ne mazākā sakara. Kaut kas tāds šajos aprakstos nav domāts. Pie pareiza priekšstata var nonākt, ja visu laiku patur prātā sekojošo. Dvēsele, ieraugot fizisku krāsu, pārdzīvo ne tikai juteklisko iespaidu, bet tajā rodas arī dvēselisks pārdzīvojums. Šie dvēseliskie pārdzīvojumi ir atšķirīgi, ja dvēsele – caur acīm – uztver dzeltenu krāsu, tas ir citādi, nekā kad uztver zilu krāsu. Šo pārdzīvojumu nosauksim par „dzīvošanu dzeltenajā“ vai „dzīvošanu zilajā“. Dvēselei, kura ir devusies pa izziņas taku, tad var būt līdzīgs „pārdzīvojums dzeltenajā“ attiecībā pret citas būtnes aktīviem dvēseles pārdzīvojumiem: „pārdzīvojums zilajā“ attiecībā pret pašai dziedzīgu dvēseles noskaņojumu. Būtiskais nav tas, vai „redzošais“, stādoties priekšā citu dvēseli, redz „zilu“ tā, kā viņš šo „zilo“ redz fiziskajā pasaulē, bet gan tas, ka viņam rodas pārdzīvojums, kas dod tiesības priekšstatu nodēvēt par „zilu“ tāpat, ka kāds fiziskais cilvēks, piemēram, skatuves priekškaru sauc par „zilu“. Un būtiski ir arī tas, ka „redzošais (gaišreģis)“ apzinās, ka viņa izjūtas ir bezmiesiskas, tādēļ viņam ir iespēja runāt par dvēseles pārdzīvojumu vērtību un nozīmi pasaulē, kurā uztveres nerodas caur cilvēka miesas starpniecību. Ja tiek pilnībā ņemta vērā šī attēlojuma jēga, tad „gaišreģim“ šķiet pašsaprotami runāt par „zilo“, „dzeltenu“, „zaļo“ un tā tālāk, ko viņš saskata „aurā“.

Aura ir ļoti atšķirīga dažādu temperamentu cilvēkiem un atkarībā no cilvēka rakstura iezīmēm; atšķirīga arī atkarībā no garīgās attīstības pakāpes. Cilvēkam, kurš pilnībā nododas savām dzīvnieciskajām dziņām, aura ir pilnīgi citādāka nekā cilvēkam, kurš daudz domā. Aura būtiski atšķiras reliģiski noskaņotas dabas cilvēkam, pilnīgi citāda tā ir cilvēkam, kurš iestidzis tikai triviālajos dienas pārdzīvojumos. Tam pievienojas tas, ka aurā izpaužas arī visi mainīgie noskaņojumi, visas noslieces, prieki un bēdas.

Auras, kas atbilst daudzveidīgiem dvēseles noskaņojumiem, ir jāsālīdzina savā starpā, lai iemācītos saprast dažādo krāsu toņu nozīmi. Iesākumā jāņem tādi dvēseles pārdzīvojumi, kurus caurauž spēcīgi izteikti afekta stāvokļi. Tos var iedalīt divos atšķirīgos veidos, tādos, kuros dvēsele nonāk galvenokārt dēļ dzīvnieciskas dabas dziņām, un tādos, kuri pieņem ļoti rafinētu formu, kurus, tā sacīt, ļoti ietekmē pārdomas.

⁵ Šeit lasāmie skaidrojumi, protams, ir pakļauti vislielākajiem pārpratumiem. Tādēļ šajā izdevumā pašas beigās par tiem vēlreiz ir pievienota īpaša piezīme.

Pie pirmā veida pārdzīvojumiem auru noteiktās vietās caurauž lielākoties brūnu un sarkanīgi-dzeltenu krāsu plūsmas visās nokrāsu niansēs. Rafinēto afektu gadījumā tajās pašās vietās aurā parādās gaiši sarkandzelteni un zaļi toņi. Var pamanīt, ka, pieaugot inteliģencei, zaļie toņi parādās arvien biežāk. Ļoti gudru cilvēku, kuri tomēr pilnībā iegrimst savu dzīvniecisko dziņu apmierināšanā, aurā parādās daudz zaļās krāsas. Taču šai zaļajai krāsai vienmēr būs spēcīgāks vai ne tik spēcīgs brūnās vai brūnsarkanās krāsas piejaukums. Neinteliģenti cilvēki vienmēr parāda lielu daļu auras cauraustu ar ugunssarkaniem vai pat tumši asinssarkaniem strāvojumiem.

Būtiski citādāka nekā šādos afekta stāvokļos, aura ir mierīgā, apsverošā, pārdomu pilnā dvēseles noskaņojumā. Brūnganie un sarkanīgie toņi atkāpjas un priekšplānā iznāk dažādas zaļās krāsas nianses. Saspringti domājot, aurā parādās patīkami zaļš pamattonis. Tā galvenokārt izskatās aura cilvēkiem, par kuriem var sacīt, ka viņi katrā dzīves situācijā radīs kādu padomu.

Zilie krāsu toņi parādās pašai dzīvē cilvēkiem dvēseles noskaņojumiem. Jo vairāk cilvēks sevi atdod kalpošanai kādai lietai, jo nozīmīgākas kļūst zilās krāsas nianses. Arī šajā ziņā var sastapt divu pilnīgi atšķirīgu veidu cilvēkus. Ir cilvēki ar tādu dabu, kas nav raduši attīstīt savu domāšanas spēku, pasīvas dvēseles, kuriem savā ziņā nav nekā cita, ko iemest pasaules notikumu lielajā plūdumā, kā tikai savu „labā daba“. Viņu aura kvēlo skaisti zilā krāsā. Tāda aura parādās daudziem pašai dzīvē cilvēkiem, reliģiski noskaņotās dabas cilvēkiem. Līdzietīgām dvēselēm un tādām, kuras labprāt savu esamību atdod labestībai, ir līdzīga aura. Ja šādi cilvēki bez tam ir arī inteliģenti, tad mainās zaļi un zili strāvājumi, vai arī zilā krāsa pati pieņem zaļganu niansi. Aktīvām dvēselēm, pretstatā pasīvajām, raksturīgi ir tas, ka viņu zilā krāsa ir piesātināta ar gaišiem izstarojošiem krāsu toņiem. Izdomas bagātas dabas cilvēki, tādi, kuriem raisās auglīgas domas, it kā no viena iekšēja punkta izstaro gaišus krāsu toņus. Visaugstākajā mērā tas ir vērojams personībām, kuras sauc par „viedām“, tādām, kuri ir auglīgu ideju pilni. Vispār visam, kas norāda uz garīgu aktivitāti, vairāk piemīt staru forma, kas staro no iekšienes, kamēr tam, kas cēlies no dzīvnieciskās dabas, piemīt neregulāru mākoņu forma, kas caurstrāvo auru.

Atkarībā no tā, vai priekšstati, kas izceļas no dvēseles aktivitātes, kalpo pašai dzīvnieciskajām dziņām vai arī ideālām, lietišķām, interesēm, atbilstošajos auras veidojumos parādās dažādas nokrāsas. Tādi atjautīgi prāti, kas visas savas domas velta savu juteklisko kaislību apmierināšanai, rāda tumši zilsarkanas nianses; turpretī cilvēkam, kura domas nesavtīgi kalpo lietišķām interesēm, aurā parādās gaiši sarkanā krāsa. Dzīvošana garā pāri ar cēlu pašai dzīvē un uzpurēšanās spējām ir pamanāma pēc rozā sarkanām vai gaiši violetām krāsām.

Aurā kā krāsu strāvājumi parādās ne tikai dvēseles pamatstāvoklis, bet arī pārejoši afekti, noskaņojumi un citi iekšēji pārdzīvojumi. Pēkšņi izlauzušās spēcīgas dusmas rada sarkanus viļņus; aizskartu pašcietu pēkšņā jūtu uzplūdumā var redzēt kā tumši zaļu mākoņu parādīšanos. – Bet krāsu parādības izpaužas ne tikai kā neregulāri mākoņveidīgi uzplūdi, bet arī noteikti norobežotās, regulāri veidotās figūrās. Ja kādam cilvēkam pamana baļu uzplūdus, tad aurā to, piemēram, redz kā viļņotu līniju zilā krāsā no augšas līdz apakšai, kam ir arī zilsarkanīga atblāzma. Kādai personai, kas saspringti gaida kādu notikumu, var redzēt auru cauraužam pastāvīgas sarkanā krāsā svītras, kas it kā radiāli izstaro no iekšienes uz āru. Precīzām garīgās uztveres spējām ir pamanāma katra sajūta, ko cilvēkā rada kāda ārēja ietekme. Personas, kuras spēcīgi satrauc katrs ārējs iespaids, to parāda kā nemitīgu nelielu, zilsarkanīgu punktiņu un plankumiņu iegailēšanos aurā. Cilvēkiem, kuru uztvere nav tik dzīvīga, šie plankumiņi ir oranž-dzeltenā vai skaisti dzeltenā nokrāsā. Tā saucamā personas „izklaidība“ parādās kā zilgani, zaļajā rotaļīgi pārejoši plankumi ar vairāk vai mazāk mainīgu formu.

Augstāk attīstīta „garīgā redze“ šajā cilvēku aptverošajā un ap cilvēku starojošajā „aurā“ spēj atšķirt trīs krāsu parādību veidus. Vispirms, tur ir tādas krāsas, kam vairāk vai

mazāk piemīt necaurspīdīguma jeb neasuma raksturs. Gan jāpiezīmē, ka, ja mēs šīs krāsas salīdzinām ar tām, kuras redz mūsu fiziskās acis, tad attiecībām pret tām šīs auras krāsas šķiet gaistošas un caurspīdīgas. Bet pārjutekliskajā pasaulē tās padara telpu, kuru aizpilda, salīdzinoši necaurspīdīgu; tās piepilda to kā miglas veidojumi. – Otrā veida krāsas ir tādas, kuras it kā pilnībā ir gaisma. Tās caurstaro telpu, kuru piepilda. Tā dēļ šīm krāsām pati kļūst par gaismas telpu. – Ļoti atšķirīgas no šiem diviem veidiem ir trešā veida krāsu parādības. Proti, tām piemīt starojošs, dzirksteļojošs, vizuļojošs raksturs. Tās ne tikai izgaismo telpu, kuru piepilda: tās šo telpu arī caurmirdz un caurstaro. Šīm krāsām piemīt darbīgums, kustīgums. Pārējās krāsas ir vērstas sevī, bez mirdzuma. Turpretī šīs it kā nemitīgi rada pašas no sevis. – Pirmie divi krāsu veidi piepilda telpu it kā ar tādu smalku šķidrumu, kas ir mierīgi sastindzis sevī; trešo pilda nemitīgi uzvirtojoša dzīvība, nekad nerimstošs rosīgums.

Šie trīs krāsu veidi cilvēka aurā nekādā ziņā neatrodas kaut kā blakus viens otram; tie neatrodas savstarpēji stingri nodalītās telpas daļās, bet gan caurauž viens otru visdažādākajos veidos. Vienā vietā aurā var ieraudzīt visus trīs krāsu veidus cauraužamies vienlaikus, līdzīgi kā kādu fizisku ķermeni, piemēram, kādu zvanu var vienlaikus var redzēt un dzirdēt. Līdz ar to aura kļūst par ārkārtīgi komplicētu parādību, jo tur ir darīšana ar, tā sacīt, ar trīs savstarpēji saplūdušām aurām, kas caurauž viena otru. Bet var tikt skaidrībā, ja uzmanību pārmaiņus pievērš tikai vienai no šīm trim aurām. Pārjutekliskajā pasaulē tad dara kaut ko līdzīgu, kā jutekliskajā, piemēram – lai varētu pilnībā nodiet kāda skaņdarba iespaidam – tad aizver acis. „Gaišreģim“ zināmā mērā ir trīs veidu orgāni šiem trīs krāsu veidiem. Un, lai varētu netraucēti novērot, viņš var viena vai otra veida orgānu atvērt iespaidiem, bet otru noslēgt. „Gaišreģim“ iesākumā vispār var būt attīstīts tikai viena veida orgāns pirmā veida krāsām. Tad viņš var redzēt tikai viena veida auru; divas pārējās paliek viņam neredzamas. Tāpat kāds var būt spējīgs uztvert pirmos divus auras veidus, bet ne trešo. Augstākā „gaišredzības dotību“ pakāpe ir tāda, ka cilvēks spēj novērot visas trīs auras un studiju nolūkos spēj savu uzmanību pārmaiņus pievērst vienam vai otram veidam.

Trīskāršā aura ir pārjutekliski-redzamā cilvēka būtības izpausme. Tajā izpaužas trīs daļas: miesa, dvēsele un gars. Pirmā aura atspoguļo to ietekmi, kādu uz cilvēka dvēseli atstāj viņa miesa; otrā raksturo dvēseles pašas dzīvi, kas ir pacēlusies pāri tieši ar jutekliskajām maņām uztveramajam, bet vēl nav vēltīta kalpošanai mūžībai; trešā atspoguļo varu, kādu gars ir iekarojis pār mirstīgo cilvēku. Kad tiek aprakstīta aura – kā tas ir noticis šeit – ir jāuzsver, ka šīs lietas ir ne tikai grūti novērojamas, bet arī tās ir īpaši grūti aprakstāmas. Tādēļ nevienam nevajadzētu mēģināt šajā attēlojumā saskatīt kaut ko vairāk, kā tikai ieskicējumu. Tātad „redzošajam“ kāda cilvēka dvēseles dzīves savdabīgums izpaužas viņa auras veidojumā. Ja viņa priekšā ir dvēseles dzīve, kas pakļauta acumirkīgām maņu dziņām, iekārēm un tā mirkļa ārējiem kairinājumiem, tad pirmo auru viņš redz viskliedzošākajos krāsu toņos; turpretī otrā ir tikai pavisam bāli izveidota. Tajā redzami tikai nabadzīgi krāsu veidojumi; trešā pat nav pamanāma. Šur un tur parādās tikai pa krāsu dzirkstelītei, norādot, ka arī šādā dvēseles stāvoklī cilvēkā tomēr kā iegīgls dzīvo mūžīgais, tikai iepriekš raksturotajā jutekliskuma iespaidā tas ir atspiests atpakaļ. – Jo vairāk cilvēks notrauc no sevis zemākās dziņas, jo neuzbāzīgāka kļūst auras pirmā daļa. Auras otrā daļa tad arvien vairāk palielinās un arvien pilnīgāk piepilda krāsu ķermeni, kurā dzīvo fiziskais cilvēks, ar savu mirdzošo spēku. – Un, jo vairāk cilvēks pierāda sevi kā „kalpojošu mūžībai“, jo vairāk parādās brīnumainā trešā aura, tā daļa, kura liecina, cik tāl cilvēks ir kļuvis par garīgās pasaules piederīgo. Jo caur šo cilvēka auras daļu šīs zemes pasaulē iestaro dievišķā patība. Cik tāl cilvēki parāda šo auru, viņi ir liesmas, caur kurām dievība apgaismo šo pasauli. Caur šo auras daļu viņi parāda, cik tāl viņi dzīvo nevis tikai sev, bet gan velta sevi mūžīgi patiesajam, cēli skaistajam un

labajam: līdz kādai pakāpei viņi ir spējuši pārvarēt savu šauru egoismu, lai upurētos uz lielo pasaules norišu altāra.

Tā aurā izpaužas tas, ko cilvēks savu iemiesojumu gaitā ir spējis sevī izveidot.

Visās trīs auras daļās parādās visdažādāko nianšu krāsas. Bet šo nianšu raksturs mainās līdz ar cilvēka attīstības pakāpi. – Pirmajā auras daļā var redzēt viusās niansēs no sarkanās līdz zilajai krāsai var redzēt neattīstīto dziņu dzīvi. Tur šīm niansēm ir duļķains, neskaidrs raksturs. Uzbāzīgās sarkanās nianses norāda uz jutekliskām iekārēm, miesiskām baudām, alkām pēc garšu un vēdera baudām. Zaļās nianses šķiet atrodamas tiem zemākas dabas cilvēkiem, kuri sliecas uz prāta trulumu, vienaldzību, kuri alkatīgi nododas katrai baudai, bet nespēj nekādi piepūlei, kas varētu vest pie apmierinājuma. Kur kaislības alkst pēc kāda mērķa, kura sasniegšanai iemantotās spējas nav pietiekamas, tur aurā parādās brūnganzaļās un dzeltenīgi zaļās krāsas. Zināmi moderni dzīves veidi veicina tieši šī veida auras.

Tāda personiskā pašapziņa, kas pilnībā sakņojas zemākajās tieksmēs, tātad parāda egoisma zemāko pakāpi, parādās neskaidri dzeļtenos līdz brūnos krāsu toņos. Bet ir arī skaidrs, ka tīri dzīvnieciskie instinkti un dziņas var pieņemt arī iepriecinošu raksturu. Pastāv tīri dabiskas uzpurēšanās spējas, kas augstā mērā novērojamas arī dzīvnieku valstībā. Dzīvnieciska dziņa var sasniegt savu skaistāko pilnību dabiskā mātes mīlestībā. Šī pašizliedzīgā dabiskā dziņa aurā izpaužas gaiši sārtās līdz rozā sarkanās krāsu niansēs. Glēvs bailīgums, tramīgums no tiešiem kairinājumiem parādās aurā brūni zilās vai zilpelēkās krāsās.

Arī otrajā aurā parādās visdažādākās krāsu pakāpes. Spēcīgi attīstīta pašapziņa, lepnība un godkāre izpaužas brūnos vai oranži iekrāsotos veidojumos. Arī ziņkāre dod par sevi ziņu ar dzeltensarkaniem plankumiem. Gaiši dzeltena krāsa atspoguļo skaidru domāšanu un inteligenci; zaļā krāsa pauž izpratni par dzīvi un pasauli. Bērniem, kuri viegli visu uztver, šajā auras daļā ir daudz zaļās krāsas. Labas atmiņas esamību otrajā aurā nodod zaļi dzeltenie toņi. Rozū sarkanā krāsa norāda uz labvēlīgu, laipnu būtību; zilā krāsa ir zīme dievbijībai. Jo vairāk dievbijība tuvojas reliģiskai dedzībai, jo vairāk zilā krāsa pāriet violetajā. Ideālisms un dzīves nopietnība augstākajā nozīmē redzama indigo zilajā krāsā.

Trešās auras pamatkrāsas ir dzeltenā, zaļā un zilā. Te parādās gaiši dzeltens mirdzums, ja domāšana nododas augstām, aptverošām idejām, kas cenšas aptvert atsevišķas lietas no vienotās dievišķās pasaules kārtības. Šai dzeltenajai krāsai, ja domāšana ir intuitīva un pilnīgi tīra no jutekliskiem priekšstatiem, parādās zeltains mirdzums. Zaļā krāsa pauž mīlestību pret visām dzīvajām būtnēm; zilā ir zīme gatavībai pašizliedzīgi upurēties citu labā. Ja šī uzpurēšanas spēja kāpinās līdz spēcīgai gribai, kas spēcīgi īstenojas kalpošanā pasaulei, tad šī zilā krāsa kāpinās līdz gaiši violetai. Ja par spīti augsti attīstītai dvēselei, tomēr vēl ir palikusi lepnība un godkāre kā personiskā egoisma atliekas, tad līdzās dzeltenās krāsas niansēm parādās tādas krāsas, kas sliecas uz oranžo. – Tomēr ir jāpiezīmē, ka krāsas šajā auras daļā tiešām ievērojami atšķiras no tām, kādas cilvēks ir pieradis redzēt maņu pasaulē. Te „redzošajam“ pretī nāk tāds skaistums un cildenums, kas nav ne ar ko salīdzināms parastajā pasaulē. – Par šeit sniegto „auras“ attēlojumu pareizi spriest nevar tas, kurš galveno vērtību nepiešķir tam, ka ar „auras skatīšanu“ ir domāts fiziskajā pasaulē uztveramā paplašinājums un bagātināšana. Paplašinājums, kā mērķis ir iepazīt to dvēseles dzīves formu, kuras garīgā realitāte ir ārpus jutekliskās pasaules. Tam nav nekāda mazāka sakara ar kaut kādu halucinācijās ieraudzītu auru. Te attēlotais paplašina izziņu garīgajā pasaulē, kam nekāda sakara ar apšaubāmo mākslu skaidrot cilvēku dvēseles pēc to aurām.

Pa izziņas taku

Katrs cilvēks pats var iegūt izpratni par šajā grāmatā aprakstīto garazinātņi. Tāda veida iztirzājumi, kādi te ir lasāmi, sniedz domu priekšstatu par augstākajām pasaulēm. Un tas noteiktā veidā ir pirmais solis uz paša ieskatu. Cilvēks ir domājoša būtne. Tādēļ viņš sev var atrast izziņas taku tikai tad, ja sāk no domāšanas. Ja cilvēka saprātam tiek attēlota augstākā pasaule, tad tas nav viņam neauglīgi, kaut arī pagaidām tas it kā būtu tikai stāstījums par augstākiem faktiem, kuros viņam pašam vēl nav nekāda ieskata. Jo domām, idejām, kas viņam tiek sniegtas, pašām piemīt spēks, kas turpina darboties cilvēka domu pasaulē. Šis spēks viņā darbosies; tas modinās snaudošus iedīgļus. Kurš uzskata, ka nodošanās šādai domu aintai ir nevajadzīga, tas maldās. Jo tāds cilvēks domās saskata tikai nebūtisko, abstrakto. Bet katras domas pamatā ir dzīvīgs spēks. Tam, kurš izzina, doma ir tieša izpausme garīgi saskatītajam, bet šīs izpausmes nodošana otram cilvēkam iedarbojas kā dīglis, kas nes izziņas augļus. Kurš augstākās izziņas labad, noniecinot domu darbu, gribētu vērsties pie citiem spēkiem cilvēkā, tas neņem vērā, ka tieši domāšana ir augstākā no spējām, kādas vien cilvēkam maņu pasaulē piemīt. Tātad tam, kurš jautā: kā es pats varu iemantot garazinātnes augstākās atziņas? – ir jāatbild: vispirms izglīto un māci pats sevi, uzklusot citu ziņojumus par šādām atziņām. Un ja viņš iebilst: es pats gribu redzēt; es negribu neko zināt par to, ko ir redzējuši citi; tad ir jāatbild: tieši citu pētnieku ziņojumu apgūšana ir pirmā pakāpe paša izziņā. Var jau vēl iebilst: tad jau mani iesākumā piespiež akli ticēt. Taču šādos ziņojumos nav runa par ticēšanu vai neticēšanu, bet tikai par bezaizspriedumainu uzklusīšanu. Patiess gara pētnieks nekad negaida, ka viņam kāds akli ticēs. Viņš vienmēr tikai uzskata: to es esmu piedzīvojis esamības garīgajās jomās, un es stāstu par šiem saviem pārdzīvojumiem un pieredzēto. Bet viņš arī zina, ka šo viņa pārdzīvojumu uzklusīšana un otra cilvēka domu cauraušana ar stāstījumu šim otram cilvēkam ir dzīvīgi spēki, lai garīgi attīstītos. Šeit apskatīto pareizi uztvers tikai tas, kurš apdomā, ka visas zināšanas par dvēselisko un garīgo pasauli ir aplēptas cilvēka dvēseles dziļumos. Tās var uznest augšā ejot pa „izziņas taku“. „Atzīt“ var ne tikai to, ko cilvēks pats, bet arī ko cits ir pacēlis augšup no dvēseles dziļēm. Pat tad, kad pašam vēl nav nekādu līdzekļu, lai dotos pa šīs izziņas ceļu. Patiess garīgs ieskats modina aizspriedumu neaizmiglotā dvēselē sapratnes spēku. Neapzinātās zināšanas uzvilņo pretī cita atklātam garīgam faktam. Un šī pretkustība nav akla ticība, bet gan veselā cilvēciskā saprāta pareiza iedarbība. Šādā veselīgā apjēgšanā būtu jāmeklē daudz labāks izejas punkts pašizziņai garīgajā pasaulē nekā kādā mistiskos „iegremdēšanās“ rituālos vai tamlīdzīgi, kur daudzi iedomājas saskatām kaut ko labāku nekā to, ko var atklāt veselais saprāts, kad to izmanto patiesiem garīgiem pētījumiem.

Nevar vien pietiekami stipri uzsvērt, cik tas ir nepieciešami, lai tas, kurš grib attīstīt savas augstākās izziņas spējas, uzņemtos ļoti nopietnu domu darbu. Šim uzsvaram jābūt jo neatlaidīgākam, ja daudzi cilvēki, kuri grib kļūt par „gaišreģiem“, uzskata tieši šo nopietno, pašai izliedzīgo domu darbu par mazsvarīgu. Viņi saka, ka „domāšana“ taču nevarot neko līdzēt, galvenais esot „sajūtas“, „izjušana“ un tamlīdzīgi. Pret to jāiebilst, ka par „gaišreģi“ augstākajā nozīmē (tātad par patiesu gaišreģi) nevar kļūt neviens, kurš iepriekš nav iestrādājis domu dzīvē. Daudzām personām nelādīgu lomu nospēlē zināms iekšējs kūtrums. Viņi paši neapzinās šo kūtrumu, jo tas nomaskējas „abstraktās domāšanas“ noniecināšanā, „tukšā prātuļošanā“ un tā tālāk. Tieši domāšana tiek novērtēta par zemu, ja to sajauc ar tukšu, abstraktu un sagudrotu domu virknēšanu. Šāda „abstraktā domāšana“ var viegli nonāvēt pārjuteklisko izziņu; bet dzīvības pilna domāšana var kļūt tai par pamatu. Protams, ka būtu daudz ērtāk, ja līdz augstākajām gaišredzības spējām varēt nonākt izvairoties no domāšanas darba. Tieši to daudzi gribētu. Bet tam tomēr ir nepieciešama iekšēja stingrība, dvēseliska drošība, pie kā var nonākt tikai ar domāšanu. Citādi rodas tikai bezjēdzīga šurpu-turpu šaudīšanās tēlos, tāda apmulsinoša dvēseles

spēlīte, kas dažam labam gan sagādā prieku, bet kam nav nekāda sakara ar patiesu iedziļināšanos augstākajās pasaulēs. – Tālāk, ja vēl apdomā, kādi tīri garīgi pārdzīvojumi norisinās cilvēkā, kurš tiešām ienāk augstākajā pasaulē, tad arī var apjēgt, ka šai lietai ir vēl arī otra puse. „Gaišreģim“ nepieciešama absolūta dvēseliskās dzīves veselība. Bet nav labākas šīs veselības kopšanas metodes, kā īsta domāšana. Jā, šī veselība var nopietni ciest, ja augstākās attīstības vingrinājumi netiek balstīti domāšanā. Tikpat patiesi, kā tas, ka veselīgi un pareizi domājošu cilvēku gaišreģa dotības padara vēl krietnāku, lietpratīgāku dzīvē nekā viņš bija bez šīm spējām, tikpat patiesi ir arī tas, ka visa gribēšana attīstīties vairoties no domāšanas sasprindzināšanas, veicina visādu tukšu sapņošanu šajā jomā, fantazēšanu un aplamu nostāju pret dzīvi. Nav jābaidās nevienam, kurš grib attīstīties augstākai izziņai ievērojot šeit pateikto; taču tam būtu jānotiek tikai ar minēto priekšnosacījumu. Šis priekšnosacījums ir saistīts tikai ar cilvēka dvēseli un garu; runāšana par kaut kāda veida kaitīgu ietekmi uz fizisko veselību pie šiem nosacījumiem ir absurda.

Nepamatota neticība tomēr ir kaitīga. Jo tā iedarbojas kā atgrūšanas spēks. Tā kavē, neļauj uzņemt auglīgās domas. Priekšnosacījums augstāko maņu atvēršanai nav vis akla ticība, bet gan garazinātniskās domu pasaules uztveršana. Gara pētnieks tuvojas savam audzēknim ar uzmundrinājumu: tev ir nevis jātic tam, ko es saku, bet gan jādomā par to, jāpadara tas par savas domu pasaules saturu, tad manas domas pašas izraisīs to, ka tu tajās atklāsi patiesību. Tāds ir gara pētnieka noskaņojums. Tiek dots ierosinājums; patiesuma spēks izceļas no uzņemošā paša. Un šādā nozīmē būtu jāmeklē garazinātniskie uzskati. Kurš spēj sevi pārvarēt un iegremdēt tajā savu domāšanu, tas var būt drošs, ka īsākā vai ilgākā laikā tas novedīs viņu pie paša uzskatiem.

Jau pateiktajā ir ieskicēta pirmā īpašība, kuru sevī ir jāizveido katram, kurš grib nonākt līdz augstāko faktū uztveres pieredzei. Tā ir atvērta, bezaizspriedumaina atdošanās tam, ko atklāj cilvēka dzīve vai arī pasaule ārpus cilvēka. Kurš jau no paša sākuma tuvojas kādam pasaules faktam ar spriedumiem, ko nes līdzī no savas līdzšinējās dzīves, tas ar šiem spriedumiem noslēdz sev to mierīgo, vispusīgo iedarbību, ar kādu šis fakts varētu uz viņu iedarboties. Māceklim katrā acumirkļī ir jāspēj padarīt sevi par pilnīgi tukšu trauku, kurā ieplūst svešā pasaule. Izziņas acumirkļī ir tikai tie, kur klusē jebkuri no mums nākoši spriedumi, jebkura kritika. Piemēram, nemaz nav svarīgi, kad sastopam kādu cilvēku, vai mēs esam gudrāki nekā viņš. Arī nesaprātīgs bērns var kaut ko atklāt visaugstākajam gudrajam. Ja gudrais nāk pie bērna ar savu tik gudro spriedumu, tad viņa gudrība kā matēts stikls aizsedz to, ko bērns varētu viņam atklāt⁶. Pie šīs nodošanās svešas pasaules atklāsmēm pieder pilnīga iekšēja pašai izdziedzība. Ja cilvēks pārbauda, cik lielā mērā viņš spēj atdoties, tad var izdarīt pārsteidzošus atklājumus par sevi. Ja cilvēks grib doties pa augstākās izziņas ceļu, tad viņam ir jāvingrinās spēt katrā acumirkļī izdzēst visus savus aizspriedumus. Kamēr viņš izdzēš pats sevi, viņā var ieplūst kaut kas cits. Tikai pašai izdziedzība augstā pakāpē padara spējīgu uzņemt sevī augstākos garīgos faktus, kuri aptver cilvēku no visām pusēm. Šīs spējas var izkopt sevī ļoti mērķtiecīgi. Piemēram, var mēģināt atturēties no jebkura sprieduma par sev apkārtējiem cilvēkiem. Mēģiniet izdzēst sevī un nepielietot ierastos mērogus par pievilcību vai nepatiku, par dumjību vai gudrību; pamēģiniet izprast cilvēkus bez šī mēroga, tīri kā pašus no sevis. Vislabākos vingrinājumus var veikt ar cilvēkiem, kuri jums šķiet pretīgi. Apspiediet šo pretīgumu no visa spēka un ļaujiet objektīvi iedarboties uz sevi tam, ko viņi dara. – Vai arī, ja esiet

⁶ No šī izteikuma skaidri redzams, ka, runājot par „bezaizspriedumainu atdošanos”, runa nekādā veidā nav par atteikšanos no paša sprieduma vai par aklu ticību. Kaut kam tādām attiecībām pret bērnu nebūtu nekādas jēgas.

kādā vidē, kas burtiski izaicina vienu vai otru spriedumu, mēģiniet apspiest šo spriedumu un objektīvi ļauties iespaidiem.

Ļaujiet lietām un notikumiem vairāk runāt pašiem, nevis runāt par tiem. Un izpletiet to arī pāri savai domu pasaulei. Apspiediet sevī to, kas veido vienu vai otru domu, un ļaujiet tikai tam, kas ir ārpusē, izraisīt domas. – Tikai tad, ja šādus vingrinājumus veic ar vissvētāko nopietnību un neatlaidību, tie ved pie augstākiem izziņas mērķiem. Kurš šādus vingrinājumus nenovērtē, tas vienkārši nezina to vērtību. Kuram ir uzkrāta pieredze šādās lietās, tas zina, ka pilnīga nodošanās un objektivitāte ir patiesi spēka avoti. Līdzīgi kā siltums, kuru pievada tvaika katlam, pārvēršas spēkā, kas dzen uz priekšu lokomotīvi, tā pašai izlēdīgās garīgās nodošanās vingrinājumi cilvēkā pārveidojas par redzēšanas spēku garīgajās pasaulēs.

Ar šiem vingrinājumiem cilvēks padara sevi spējīgu uzņemt visu to, kas viņu aptver. Taču uztveres spējām jāpievienojas arī īstajai cieņai, novērtējumam. Kamēr cilvēks vēl sliecas pārāk augstu vērtēt sevi uz apkārtējās pasaules rēķina, tikmēr objektīvai atvērtībai pret apkārtējo nav ne mazākā sakara ar „aklu ticību“. Runa nav par to, ka kaut kam būtu akli jātic, bet gan par to, lai „aklu spriedumu“ neliktu dzīvīga iespaida vietā. Tā cilvēks tikai aizsprosto sev pieeju augstākai izziņai. Kurš nododas priekam vai sāpēm, ko viņam sagādā kaut kas šai pasaulē, tas ir šādas sevis pārvērtēšanas gūstā. Jo no sava prieka vai savām sāpēm viņš neuzzina neko par lietām, kas to izraisīja, bet tikai kaut ko pats par sevi. Ja es jūtu simpātijas pret kādu cilvēku, tad iesākumā es jūtu tikai savu attieksmi pret viņu. Ja es savos spriedumos, savā rīcībā padaru sevi atkarīgu tikai no šīm patikas, simpātijas sajūtām, tad es priekšplānā nolieku sevi, savas īpatnības; to es uzpiežu pasaulei. Es gribu ieslēgt pasaulē sevi tādu, kāds es esmu, bet nevis objektīvi pieņemt pasauli un ļaut sevī izdzīvot tajā valdošajiem spēkiem. Ar citiem vārdiem: es esmu iecietīgs tikai pret to, kas atbilst man. Pret visu pārējo es attīstu atgrūdošu spēku. Kamēr cilvēks ir maņu pasaules varā, viņš darbojas īpaši atgrūdoši pret visiem ne maņu iespaidiem. Māceklim ir jāattīsta sevī īpašība attiekties pret lietām un cilvēkiem tā, lai paliktu spēkā to vērtība un nozīme. Simpātijām un antipātijām, patikai un nepataikai ir jāsaņem pavisam jaunas lomas. Nevar būt ne runas par to, ka cilvēkam tās būtu jāiznīdē, jāpaliek trulam pret simpātiju vai antipātiju. Tieši pretēji, jo vairāk viņš attīstīs sevī spējas nesteigties acumirkļī sekot ar spriedumu vai darbību katrai simpātijai vai antipātijai, jo smalkāku spēju izjust viņš sevī attīstīs. Viņš uzzinās, ka simpātijas un antipātijas iegūst augstāku veidu, ja viņš iegrožo sevī to veidu, kāds tām jau ir. Pat iesākumā šķietami visnesimpātiskākajai lietai parādās slēptas īpašības; tās atklājas, ja cilvēks nekavējoši nav meties savās patmīlīgajās sajūtās. Kurš ir attīstījies šajā virzienā, tas visos virzienos sajūt smalkāk nekā citi, jo vairs neļauj pats sevi pavedināt nejūtībai. Katra nosliece, kam seko akli, bez apdoma, notrulina spējas saskatīt apkārtējās lietas īstajā gaismā. Tā sekojot savām nosliecēm, mēs it kā izdrāžamies cauri apkārtējam tā vietā, lai ieklausītos un sajustu tā vērtību.

Un, ja cilvēks katram priekam vai sāpēm, katrai simpātijai vai antipātijai vairs acumirkļī nesteidz izmest pretī savu patmīlīgo, egoistisko atbildi, savu egoistisko attieksmi, tad viņš arī kļūst neatkarīgāks no mainīgajiem ār pasaules iespaidiem. Patika, ko sajūt pret kādu lietu, tūdaļ padara no tās atkarīgu. Tā pazaudējas lietā. Cilvēks, kurš atkarībā no mainīgajiem iespaidiem pazaudējas te patikā, te bēdās, tre priekos, te sāpēs, nespēj staigāt pa garīgās izziņas taku. Priekus un sāpes ir jāuztver nosvērti un aukstasinīgi. Tad cilvēks pārstāj tajos pazaudēties; toties viņš sāk tos saprast. Prieks, kam es atdodos, novājinā, aprij manu esamību atdošanās mirklī. Bet man prieku, patiku ir jāizmanto tikai tam, lai caur to nokļūtu līdz tās lietas izpratnei, kas man šo prieku sagādā. Man nav svarīgākais tas, ka kāda lieta man sagādā prieku: prieku man ir jāpieredz un caur šo prieku jātuvojas lietas būtībai. Priekam ir jābūt tikai vēstījumam, ka šai lietai piemīt kāda īpašība, kas

noder tam, lai sagādātu prieku. Šo īpašību man ir jāiemācās izzināt. Ja es apstājos pie prieka, ļauju tam pilnībā mani pārņemt, tad tas esmu tikai es pats, kas to izjūt; Bet ja prieks man ir tikai izdevība izjust kādu lietas īpašību, tad ar šo pārdzīvojumu es padaru bagātāku savu iekšējo pasauli. Pētniekam patikai un nepataikai, priekam un sāpēm ir jābūt kā izdevībām, caur kurām viņš mācās par lietām. Ar to pētnieks nebūt nenotrulinās pret prieku un sāpēm; viņš paceļas tiem pāri, lai tie viņam atklātu lietu dabu. Tas, kurš attīstīs sevi šajā virzienā, drīz vien atzīs, cik labs skolotājs ir patika un sāpes. Viņš jutīs līdzīgu katrai būtnei un tādējādi uztvers atklāsmi par tās iekšējo dabu. Pētnieks nekad nesaka tikai: ak, kā man jācieš, kā es priecājos, bet gan vienmēr: ko saka ciešanas, ko saka prieks. Viņš ļaujas, lai ārpasaules baudas un prieki iedarbojas uz viņu. Tā cilvēkā attīstās pilnīgi jauns veids attieksmei pret lietām. Agrāk cilvēks ļāva pēc viena vai otra iespaida sekot vienai vai otrai rīcībai tikai tādēļ, ka šie iespāidi viņu vai nu iepriecināja, vai radīja nepatiku. Bet tagad viņš ļauj patikai un nepatikai arī būt par orgāniem, caur kuriem lietas viņam pastāsta, kādas tās ir savā būtībā. Patika un sāpes no vienkāršām sajūtām viņam kļūst par maņu orgāniem, caur kuriem tiek uztverta ārpasaule. Tāpat kā acs nerīkojas pati, kad kaut ko redz, bet ļauj rīkoties rokai, tā patika un sāpes garīgajā pētniekā, ciktāl viņš tos izmanto kā izzināšanas līdzekļus, neko neizraisa tieši, bet gan uztver iespaidus, un tas, kas tiek pieredzēts caur patiku un nepatiku, izraisa rīcību. Ja cilvēks vingrina patiku un nepatiku tādā veidā, ka tie kļūst par uztverošiem orgāniem, tad tie viņa dvēselē veido īstos orgānus, caur kuriem viņam pavēras dvēseliskā pasaule. Acis var kalpot ķermenim tikai ar to, ka ir uztverošs orgāns maņu iespaidiem; patika un nepatika attīstīsies par dvēseles acīm, ja izbeigs būt tikai par sevi, bet sāks pašā dvēselei atklāt svešo dvēseli.

Ar minētajām īpašībām izzinošais nostāda sevi stāvoklī, kad spēj bez savu īpatnību traucējošām ietekmēm ļaut uz sevi iedarboties tam, kas viņa apkārtnē ir būtisks. Bet viņam arī pašam sevi ir jāiekļauj garīgajā apkārtnē pareizā veidā. Kā domājoša būtne viņš taču ir garīgās pasaules pilsonis. Pareizajā veidā viņš tāds var būt tikai, ja garīgās izzināšanas laikā piešķir savām domām gaitu, kas atbilst patiesības mūžīgajiem likumiem, garu pasaules likumiem. Jo tikai tā šī pasaule var uz viņu iedarboties un atklāt savus faktus. Cilvēks nevar nonākt līdz patiesībai, ja nemitīgi ļaujas tikai savā Es slīdošajām domām. Jo tad šīs domas iegūst virzienu, kas tām ir uzspiests tādēļ, ka tās ir ieguvušas savu esamību miesiskā būtnē. Nesakārtota un juceklīga ir tāda cilvēka domu pasaule, kas to atstāj tikai savu miesisko smadzeņu noteiktās garīgās darbības ziņā. Tur rodas viena doma, to pārtrauc cita, tad prātā atkal iešaujas cita. Uzmanīgi ieklausoties divu cilvēku sarunā un objektīvi novērojot, var iegūt priekšstatu par šo musinošo domu masu. Kamēr cilvēks sevi velta tikai maņu dzīves uzdevumiem, tikmēr viņa juceklīgo domu gaitu noteiks šīs realitātes fakti. Es varu domāt, cik neskaidri vien iespējams: ikdienas uzspiedīs manai rīcībai šai realitātei atbilstošos likumus. Man var būt pilnīgi nesakārtots priekšstats par pilsētu: ja es gribu šai pilsētā kaut kur nokļūt, man ir jāseko esošajiem faktiem. Mehāniķis var ienākt savā darbnīcā ar cik vien grib raibi virpuļojošiem priekšstatiem; bet mašīnu likumi tiks viņam veikt pareizos pasākumus. Maņu pasaulē tās fakti nepārtraukti koriģē domāšanu. Ja es izdomāju kādu aplamu uzskatu par kādu fizisku parādību vai par kāda auga veidolu, tad pretī nāk realitāte un noliek manu domāšanu pareizajā vietā. Pavisam citādāk ir, kad es apskatu savas attiecības ar esamības augstākajām jomām. Tās man atklājas tikai tad, ja es ienāku viņu pasaulē jau ar stingri sakārtotu domāšanu. Tur domāšanai ir man jāsniedz īsto, drošo pamudinājumu, citādi es atbilstošos ceļus nevaru atrast. Jo garīgie likumi, kas mājā šajās pasaulēs, nav sablīvējušies līdz fiziskajutekliskam veidam un tādēļ nepiespiež mani iepriekš raksturotajā veidā. Es spēšu sekot šiem likumiem tikai tad, ja tie būs radnieciski man pašam kā domājošai būtnei. Tur man pašam būs jābūt sev par drošu ceļa rādītāju. Tātad izzinošajam ir stingri jānoregulē sava domāšana. Domām pakāpeniski ir pilnībā jāatradinās virzīties ikdienišķajās gaitās. Tām

visā savā norisē ir jāpieņem garīgās pasaules iekšējais raksturs. Ir jāprot šajā virzienā novērot un kontrolēt. Domas nedrīkst patvaļīgi rindoties viena aiz otras, bet gan tikai tā, kā tas atbilst domu pasaules stingrajam saturam. Pārejai no viena priekšstata pie otra ir jāatbilst stingrajiem domāšanas likumiem. Cilvēkam kā domātājam zināmā mērā vienmēr ir jābūt šo domāšanas likumu atspoguļojumam. Visu, kas neplūst no šiem likumiem, viņam ir jāaizliedz savā priekšstatu plūsmā. Ja ceļā gadās kāda mīļa doma, to ir jāatraida, ja tā traucē sevī noregulēto gaitu. Ja kāda personiska sajūta grib uzspiest domām zināmu citu virzienu, to ir jāapspiež. – Platons tiem, kas gribēja iestāties viņa skolā, pieprasīja, lai viņi vispirms būtu ieguvuši izglītību matemātikā. Matemātika ar saviem stingrajiem likumiem, kas nevadās pēc ikdienas maņu parādību gaitas, ir tiešām laba sagatavošanās izziņas meklētājam. Ja viņš grib tur tikt uz priekšu, tad ir jāatbrīvojas no jebkuras personiskas patvaļas, no visiem traucējumiem. Izziņu meklējošais sagatavojas savam uzdevumam ar to, ka patvaļīgi pārvar jebkuru patvaļas pašdarbību domāšanā. Viņš mācās tīri sekot tikai domas prasībām. Un tā viņam ir jāiemācās rīkoties jebkurā domāšanā, kam jākalpo gara izziņai. Šai domu dzīvei pašai ir jābūt netraucētas matemātiskās spriešanas un slēdzienu izdarīšanas atspoguļojumam. Ir jātiecas spēt domāt šāda veidā uz katra soļa. Tad viņā ieplūst garīgās pasaules likumsakarības, kas bez pēdām ir plādušas cauri un pāri, kamēr domāšanai piemita ikdienišķais, juceklīgais raksturs. Sakārtota domāšana ved cilvēku no drošiem izejas punktiem pie pašām apslēptākajām patiesībām. Bet šādas norādes nedrīkst uztvert vienpusīgi. Kaut arī matemātika izraisa labu domāšanas disciplinēšanos, tomēr līdz tīrai, veselīgai un dzīvības pilnai domāšanai var nonākt arī bez matemātikas studijām.

Un ko izziņu meklējošais cenšas panākt savā domāšanā, pēc tā viņam jātiecas arī savā rīcībā. Rīcībai, bez savas personības traucējošām ietekmēm, ir jāseko cildenī skaistā un mūžīgi patiesā likumiem. Šiem likumiem ir jānosaka rīcības virzienu. Ja cilvēks sāk kaut ko darīt, ko ir atzinis par pareizu, bet ar šo darbību nevar apmierināt savas personiskās sajūtas, tad tādēļ nedrīkst pamest iesākto ceļu. Bet nerīkst arī sekot kaut kam tikai tādēļ, ka tas sagādā prieku, ja atklājas, ka tas nesaskan ar mūžīgi skaistā un patiesā likumiem. Ikdienas dzīvē cilvēki ļauj savu rīcību vadīt tam, kas apmierina viņus personiski, kas nes viņiem kādu labumu un augļus. Tādējādi viņi pasaules parādību gaitai uzspiež savas personības virzienu. Viņi īsteno nevis patieso, kas ir iezīmēts garīgās pasaules likumos, bet gan savas patvaļas prasības. Garīgās pasaules nozīmē cilvēks rīkojas tikai tad, ja seko tikai garīgās pasaules likumiem. No tā, kas tiek darīts tikai savās personiskās interesēs, neizriet nekādi spēki, kas varētu veidot pamatu garīgajai izziņai. Izziņu meklējošais nevar vienkārši jautāt: kas man nesīs augļus, kas man sniegs panākumus, bet viņam arī jāspēj pajautāt: ko es esmu atzinis par labu esam? Atteikšanās no rīcības tikai personiskās interesēs, atteikšanās no jebkuras patvaļas: tie ir tie nopietnie likumi, kuriem viņam ir jāspēj sekot. Tad viņš staigā pa garīgās pasaules ceļiem, visa viņa būtība cauraužas ar šiem likumiem. Viņš kļūst brīvs no jebkuriem maņu pasaules spaidiem: viņa garacilvēks paceļas pāri jutekliskajam apvalkam. Tā viņš iekļūst ceļā uz garīgo, tā viņš padara sevi garīgu. Nevar sacīt: ko gan man līdz nolūks sekot tīri tikai patiesā likumiem, ja es varbūt maldos par patiesā īsto dabu? Galvenais ir tiekšanās, noskaņojums. Pat tam, kurš maldās, šajos centienos pēc patiesā ir spēks, kas viņu novirzīs no nepareizā virziena. Ja viņš ir iestidzis maldos, šis spēks viņu pārņems un aizvedīs uz pareizā ceļa. Jau pats iebildums: es taču varu arī maldīties, ir traucējoša neticība. Tas rāda, ka cilvēks vēl neuzticas patiesā spēkam. Jo tieši tas ir galvenais, lai viņš nenožēlotu mērķu nenoteikšanu no sava egoistiskā viedokļa, bet gan pašai izziņai ziedotos un ļautu garam noteikt virzienu. Ne jau patmīlīgā cilvēka griba var kaut ko noteikt patiesajam, bet gan šim patiesajam ir jākalpo cilvēka valdniekam, jācaurauž visa cilvēka būtība, jāpadara viņu par garīgās zemes mūžīgo likumu atspoguļojumu. Cilvēkam ir jāpiepildās ar šiem mūžīgajiem

likumiem, lai varētu ļaut tiem izplūst dzīvē. – Tāpat kā domāšanu, tāpat arī savu gribu izziņu meklējošajam ir jāspēj turēt stingrā paklausībā. Tā viņš visā pieticībā – bez kādas iedomības – kļūs par patiesā un skaistā pasaules sūtni. Un kļūstot tādām, viņš pacelsies arī līdz garīgās pasaules dalībniekam. Tādējādi viņš kāps no vienas attīstības pakāpes uz nākamo. Jo garīgo dzīvi nevar sasniegt tikai to uzlūkojot, to ir jāsasniedz tā, ka to pieredz un piedzīvo.

Ja izziņu meklējošais ievēros attēlotos likumus, tad viņā dvēseliskie pārdzīvojumi, kas attiecas uz garīgo pasauli, pieņems pilnīgi jaunu veidolu. Vairs nebūs tā, ka viņš vienkārši tajos dzīvos. Tiem vairs nebūs nozīme tikai viņa dzīvei. Tie veidosies par augstākās pasaules uztverēm. Viņa dvēselē sajūtas, patika un nepatika, prieks un sāpes izaugs par dvēseles orgāniem, līdzīgi kā acis un ausis viņa ķermenī dzīvo ne tikai pašas par sevi, bet arī pašai izdzīvojamajām ļauj ārējiem iespaidiem plūst sev cauri. Līdz ar to izziņu meklējošais iemanto to mieru un drošību dvēselē, kas ir nepieciešami pētījumiem garīgajā pasaulē. Liels prieks tiks viņam ne tikai gavilēt, bet arī sludināt par tādām pasaules īpašībām, kas iepriekš bija paslīdējušas garām nepamanītas. Viņš paliks mierīgs; un caur šo mieru viņam atklāsies prieku nesošo būtību iezīmes. Sāpes viņu ne tikai piepildīs ar skumjām un apbēdinājumu, bet arī varēs pastāstīt, kādas īpašības piemīt sāpes izraisītajai būtnei. Tāpat kā acis neko nepieprasa sev, bet rāda cilvēkam ceļu, pa kuru viņam jāiet, tāpat prieki un sāpes droši vadīs dvēseli pa tās taku. Tas ir dvēseliskā līdzsvara stāvoklis, kurā ir jānonāk izziņošanai. Jo mazāk prieki un sāpes izsmēlas viļņos, kas uzbango izziņošanā iekšējos pārdzīvojumus, jo vairāk tie veido acis, ar ko ieskatīties pārjutekliskajā pasaulē. Kamēr cilvēks dzīvo priekos un ciešanās, tikmēr viņš caur tiem neizzina. Ja viņš iemācās caur tiem dzīvot, kas izvelk ārā no tiem savas pašas sajūtas, tad tie kļūst par uztveres orgāniem; tad viņš caur tiem redz un izziņo. Nav pareizi domāt, ka tā izziņošais kļūst par sausu, garlaicīgu cilvēku, kas nemāk ne priecāties, ne ciest. Viņam ir gan prieki, gan ciešanas, bet tad, kad viņš pēta garīgo pasauli, tie ir pārmainītā veidolā; tie ir kļuvuši par „acīm un ausīm“.

Kamēr pasaulē dzīvo tikai personiski, tikmēr arī apkārtējās lietas atklāj tikai to, kas tās saista ar mūsu personību, bet tas ir pārejošais. Ja mēs paši iznākam ārā no šī pārejošā, nepastāvīgā, iznīcīgā un ar savu pašapziņu, ar savu „Es“ dzīvojam paliekošajā, tad pārejošās daļas kļūst par starpniekiem; caur tiem atklājas nepārejošais un mūžīgais no apkārtējā. Izziņošanai ir jāspēj nodibināt attiecības starp mūžīgo sevi un mūžīgo apkārtējās lietās. Jau pirms citu aprakstītā veida vingrinājumu uzsākšanas un arī to laikā viņam ir jāvērs sava apjēga un maņas uz šo nepārejošo, neiznīkstošo. Kad es novēroju kādu akmeni, kādu augu, dzīvnieku, kādu cilvēku, man vienmēr jāatceras, ka tajā visā ar mani runā kaut kas no mūžīgā. Man ir sev jājautā, kas šajā pārejošajā akmenī vai šajā iznīcīgajā cilvēkā dzīvo kā paliekošais? Kas pārdzīvos un pastāvēs ilgāk par pārejošajām maņu parādībām? – Nevajag iedomāties, ka šāda sava gara pašizdzīvojamā pievēršana mūžīgajam kaut kā izdeldētu cilvēkā apjēgu par ikdienas norisēm un atsvešinātu no tiešās realitātes. Tieši pretēji. Katra lapiņa, katra vabolīte mums atklās neskaitāmus noslēpumus, ja mūsu acis tiem būs ne tikai pievērstas, bet lūkosies arī caur gara acīm. Katrs atmirdzums, katra krāsu nianse, katra intonācija paliks dzīvīga un uztverama maņām, nepazudīs itin nekas; tikai klāt tiks iemantota neierobežota jauna dzīve. Kurš neprot ievērot vismazāko, tam arī radīsies tikai bālas, mazasinīgas domas, bet ne garīgais skatījums. – Tas ir atkarīgs no noskaņojuma, attieksmes, kādu mēs šajā virzienā iegūstam. Cik tālu mēs aizklūsim, tas būs atkarīgs no mūsu spējām. Mums tikai ir jārikojas pareizi un pārējo jāatstāj dabiskās attīstības ziņā. Iesākumā ir jāpietiek ar to, ka mēs savu apjēgu vērsam uz paliekošo. Ja mēs to darām, tad līdz ar to atausīs atziņas par paliekošo, neiznīcīgo. Mums ir jāgaida, līdz mums tiks dots. Un atbilstošā laikā dots tiks katram,

kurš pacietīgi gaida un strādā. – Veicot šādus vingrinājumus, cilvēks drīz pamana, kādas varenas pārmaiņas viņā notiek. Viņš mācās pieņemt katru lietu kā svarīgu vai nesvarīgu tikai tajā ziņā, ciktāl ir izpratis šīs lietas saistību ar paliekošo, mūžīgo. Viņš nonāk pie cita pasaules vērtējuma un vērtībām, nekā viņam bija iepriekš. Viņa sajūtām rodas citas attiecības ar visu apkārtējo pasauli. Pārejošais, iznīcīgais vairs nesaista viņu tikai pats par sevi kā agrāk; tas viņam kļūst arī par mūžīgā daļu un līdzību. Un viņš mācās mīlēt šo mūžīgo, kas dzīvo visās lietās. Tas viņam kļūst tuvs un labi zināms, tāpat kā agrāk viņam labi zināms bija pārejošais. Arī tas viņu neatsvešina no dzīves, bet gan māca novērtēt lietas atbilstoši to patiesajai nozīmei. Pat dzīves tukšie nieki nepaslīd viņam garām bez pēdām, bet cilvēks, kurš meklē garīgumu, vairs nepazaudējas tukšos niekos, bet izprot to ierobežoto vērtību. Viņš tos saskata patiesajā gaismā. Tas ir slikts izzinošais, kurš grib kļūt tikai mākoņu augstumos, tā pazaudējot reālo dzīvi. Patiesi izzinošais no saviem augstumiem ar skaidru pārskatu un īsto izjūtu saprot katras lietas īsto vietu.

Tā izzinošajam paveras iespēja vairs nesekot tikai un vienīgi neapreķināmajiem ārējās maņu pasaules iespaidiem, kas vērš viņa gribu te uz vienu, te uz otru pusi. Viņš ir iemācījies izprast, izzināt lietu mūžīgo būtību. To pārvērtību dēļ, kas ir notikušas viņa iekšējā pasaulē, ir izveidojušās spējas uztvert lietu mūžīgo būtību. Īpaši svarīgas izzinošajam kļūst sekojošas domas. Kad viņš rīkojas pats no sevis, tad apzinās, ka rīkojas atbilstoši lietu mūžīgajai būtībai. Jo lietas viņam izpauž savu būtību. Tātad viņš rīkojas mūžīgās pasaules kārtības nozīmē, kad piešķir savai rīcībai virzienu, kas atbilst mūžīgajam viņā. Līdz ar to viņš apzinās, ka ne jau lietas spiež viņu rīkoties, bet viņš virza lietas atbilstoši tajās iedēstītajiem likumiem, kas ir kļuvuši par viņa paša būtības likumiem. – Šī rīcība atbilstoši iekšējai būtībai var būt tikai ideāls, uz kuru tiekties. Šī mērķa sasniegšana vēl ir tālā nākotnē. Bet izzinošajam ir jābūt gribai skaidri redzēt šo ceļu. Tā ir viņa griba uz brīvību. Jo brīvība ir rīkošanās pašam no savas iekšējās būtības. Un pats no sevis drīkst rīkoties tikai tas, kurš rīcības motīvus smeļas mūžīgajā. Būtne, kas to nedara, rīkojas citu motīvu vadīta, nekā tas atbilst lietu būtībai. Tas darbojas pretī pasaules kārtībai. Un tā uzvarēs viņu, gūs virsroku. Tas nozīmē: beigu galā nevar notikt tas, ko noteica viņa griba. Viņš nevar kļūt brīvs. Atsevišķas būtnes patvaļa iznīcina pati sevi ar savu darbu sekām.

* * *

Kurš spēj šādā veidā iedarboties uz savu iekšējo dzīvi, tas gara izzinā virzās uz priekšu no pakāpes uz pakāpi. Vingrinājumu augļi būs tādi, ka viņa garīgajai uztverei atklāsies zināms ieskats pārjutekliskajā pasaulē. Viņš mācās, kā ir domātas patiesības par šo pasauli; un viņš gūst tām apstiprinājumu pats no savas pieredzes. Kad šī pakāpe ir sasniegta, viņam tuvojas kas tāds, kas var kļūt piedzīvojams tikai pa šo ceļu. Veidā, kura nozīme viņam tagad var kļūt skaidra, „lielās cilvēci vadošās varas“ sniedz viņam tā saucamo iesvētīšanu (iniciāciju). Viņš kļūst par „gudrības skolēnu“. Jo mazāk šādā iesvētīšanā saskata kaut ko, kas pastāvētu kādos ārējos cilvēku skarošos apstākļos, jo pareizāks būs par to izveidotais priekšstats. Te var tikai ieskicēt, kas tagad norisinās ar izzinošo. Viņš rod sev jaunu dzimteni. Ar to viņš apzinātāk kļūst savējais pārjutekliskajā pasaulē. Kopš šā brīža garīgo atziņu avots plūst pie viņa no kādas augstākas vietas. Izziņas gaisma kopš šā brīža neapmirdz viņu no ārpuses, bet viņš pats tiek pārcelts šīs gaismas avotā. Mīklas, kuras uzdod pasaule, tagad apspīd jauna gaisma. No šā laika viņš vairs nerunā ar lietām, kuras ir veidojis gars, bet gan ar pašu veidojošo garu. Personīgā dzīve gara izzinā mirkļos vēl pastāv tādēļ, lai sniegtu apzinātu līdzību mūžīgajam. Šaubas par garu, kas pirms tam vēl varēja uznirt, izgaist; jo šaubīties var tikai tad, ja maldina lietas par tajās valdošo garu. Un tā kā „gudrības skolēns“ spēj pats uzturēt dialogu ar garu, tad

viņam izgaist arī jekuri aplami tēli, kā viņš iepriekš bija iztēlojies garu. Aplamais veids, kā iztēlojas garu, ir māņticība. Iesvētītais ir pacēlies pāri māņticībai, jo zina, kāds ir gara patiesais veidols. Brīvība no personiskiem aizspriedumiem, šaubu un māņticības radītiem aizspriedumiem ir pazīmes cilvēkam, kurš pa izziņas taku ir nonācis līdz skolēna pakāpei. Tikai nevajag sajaukt šo personības saplūšanu ar aptverošo garīgo dzīvi ar kādu personību iznīcinošu izšķīšanu „visuresošajā garā“. Personības patiesas attīstības gaitā šāda „izzušana“ nenotiek. Attiecībās ar garīgo psauli personība saglabājas. Notiek nevis personības pārvarēšana, bet gan personības augstāka izveidošana. Ja grib kādu līdzību šai atsevišķā gara saplūšanai ar visuresošo garu, tad nevar izvēlēties tādu, kur dažādi apli it kā saplūst un nogrimst vienā, bet gan jāizvēlas līdzību, ka ir dažādi apli un katram ir pavisam noteiktas krāsu nianse. Šie dažādie apli klājas pāri viens otram, bet šajā veselumā katra atsevišķā nianse saglabājas savā būtībā. Neviena nezaudē savu spēku pilnību.

Tālākais „izziņas takas“ apraksts šeit netiks sniegts. Tas ir atrodamas, ciktāl to iespējams aprakstīt, manā grāmatā „Slepenzinātne“, kas ir šīs grāmatas turpinājums.

Tas, kas šeit tika pateikts par izziņas taku pārprastas uztveres dēļ ļoti viegli var pavadināt saskatīt šajos iztirzājumos ieteikumus tādām dvēseles stāvoklim, kas novirzās no tiešas dalības priecīgā, darbīgā un rosīgā esamībā. Pret to ir jāuzsver, ka dvēseles noskaņojums, kas ir piemērots, lai tieši pārdzīvotu gara realitāti, nevar tikt izplests pāri pilnīgi visai dzīvei kā vispārēja prasība. Garīgās esamības pētnieks var to pārvaldīt, lai garīgo pētījumu laikā spētu savu dvēseli attālināt no maņu realitātes, bet lai tas nepadarītu viņu par pasaulei atsvešinātu cilvēku vienmēr. – Bet no otras puses ir arī jāatzīst, ka garīgās pasaules izziņa, ne tikai nostājoties uz izziņas takas, bet arī garazinātnisko patiesību aptveršana ar bezaizspriedumainu, veselīgu cilvēcisko saprātu, noved arī pie augstākas dzīves morāles, pie patiesībai atbilstošas maņu esamības izziņas, pie drošības dzīvē un pie iekšējas dvēseliskas veselības.^{xiv}

Atsevišķas piezīmes un papildinājumi

ⁱ Runāt par „dzīvības spēku” vēl pirms neilga laika skaitījās pazīme zinātniski neizglītotam cilvēkam. Bet tagad šur tur arī zinātnē pret ideju par „dzīvības spēku” vairs nemaz neizturas tik noraidoši, kā tas bija pieņemts agrāk. Bet, kurš izprot zinātniskās attīstības gaitu mūsu laikos, tas tomēr saskatīs konsekvētāku loģiku izteikumos, kas negrib neko zināt par tādu „dzīvības spēku”. Pie tā, ko mūsdienās sauc par „dabas spēkiem” tāds „dzīvības spēks” noteikti nepieder. Tam, kurš negrib pāriet no tagadnes zinātnes domāšanas ieradumiem un priekšstatīšanās veida uz augstākiem, tam par „dzīvības spēku” nevajadzētu runāt. Tikai „garazinātnes” domāšanas veids un priekšnosacījumi padara iespējamu tuvošanos šādām lietām bez pretrunām. Arī tādi domātāji, kuri savus uzskatus grib iemantot tikai uz tīri dabaszinātniskiem pamatiem, šobrīd ir atmetuši ticību, kas 19. gadsimta otrajā pusē arī dzīvas parādību izskaidrošanai uzskatīja par esošiem tikai tādus spēkus, kas darbojas arī nedzīvajā dabā. Tāda nozīmīga dabas pētnieka kā *Oscar Hertwig* grāmata „Organismu rašanās. Darvina gadījumu teorijas atspēkojums.” ir spīdoša zinātniska pārādība. Tā atspēko pieņēmumu, ka dzīvo var izveidot tikai fizikālās un ķīmiskās likumsakarības. – Nozīmīgi ir arī tas, ka tā saucamajā *neovitalismā* ir radies uzskats, kas pieļauj dzīvajam kādas īpašu spēku iedarbības, līdzīgi kā to darīja senākie „dzīvības spēka” piekritēji. – Bet šajā jomā pāri abstraktu jēdzienu shēmām nepacelsies neviens, kurš nespēj atzīt, ka dzīvības izpētē to, kas darbojas pāri neorganiskajiem spēkiem, var sasniegt tikai ar tādu uztveri, kas paceļas līdz pārjutekliskajam. Runa nav par uz neorganisko vērsta dabaszinātniskās izziņas līdzīga veida turpinājumu, bet gan par jauna veida izziņas izcīnīšanu.

ⁱⁱ Kad tiek runāts par zemāko organismu „taustes maņu”, tad ar šo apzīmējumu netiek domāts tas, ko ar vārdu „maņas” apzīmē parastajos izklāstos. Par šī vārda lietošanas attaisnojumu varētu daudz iebilst pat no garazinātniskā viedokļa. Ar „taustes maņu” drīzāk ir domāta vispārēja ārēju iespaidu pamanīšana, pretstatā īpašajai uztverei, kāda pastāv redzē, dzirdē un tā tālāk.

ⁱⁱⁱ Varētu šķist, ka šajos izklāstos dotais cilvēka būtības iedalījums it kā balstītos tīri patvaļīgā atsevišķo daļu nodalīšanā vienotajā dvēseliskajā dzīvē. Pret to ir jāuzsver, ka šim vienotajam dvēseles dzīves iedalījumam ir līdzīga nozīme, kā septiņu varavīksnes krāsu nošķiršanai, gaismai ejot cauri prizmai. Ko fiziķis īsteno, lai izskaidrotu gaismas parādības, kad caur prizmu izgājušajā gaismā studē septiņu krāsu secību, to pašu atbilstošā veidā īsteno garapētnieks dvēseles būtībai. Septiņas dvēseles daļas nav tikai abstarkata saprāta nodalījums. Tas tā ir tikpat maz, kā septiņu krāsu attiecībām ar gaismu. Abos gadījumos nošķiršana balstās faktu iekšējā dabā. Tikai septiņas gaismas sastāvdaļas kļūst redzamas ar ārējas ierīces palīdzību, bet septiņas dvēseles sastāvdaļas ar dvēseles būtībai pievērstu garīgu apskatu. Dvēseles patiesā būtība nevar tikt aptverta bez šī iedalījuma izziņas. Jo caur trīs sastāvdaļām: fiziskā miesa, dzīvības miesa, dvēseles miesa, dvēsele pieder iznīcīgajai pasaulei; caur četrām pārējām sastāvdaļām tā sakņojas mūžīgajā. „Vienotajā dvēselē” iznīcīgais un mūžīgais ir netatskīrāmi saistīti. Ja neizprot dvēseles iedalījumu, tad nevar izziņāt arī dvēseles attiecības ar visu pasauli. Ļaujiet izmantot vēl vienu salīdzinājumu. Ķīmiķis sašķel ūdeni ūdeņradī un skābeklī. Šīs abas vielas nevar novērot „vienotajā ūdenī”. Bet tām ir katrai sava būtība. Gan ūdeņradis, gan skābeklis veido savienojumus arī ar citām vielām. Tā nāvē trīs „dvēseles zemākās sastāvdaļas” sasaistās ar iznīcīgo pasaules daļu; četras augstākās iekļaujas mūžīgajā. Kurš pretojas atzīt dvēseles iedalījumu, tas līdzinās ķīmiķim, kurš negrib neko zināt par faktu, ka ūdeni var sadalīt ūdeņradī un skābeklī.

^{iv} Garazinātniskus izklāstus ir jāutver ļoti precīzi. Jo tikai precīzā ideju veidojumā ir to vērtība. Piemēram, ja kāds teikumā: „Tās (sajūtas un tālāk) netiek viņos (proti, dzīvniekos) cauraustas ar patstāvīgām, tiešu sajūšanu pārsniedzošām domām” vārdus „patstāvīgām, tiešu sajūšanu pārsniedzošām” atstāj bez ievērtības, tad viegli var iekrist maldos, ka te tiekot apgalvots, ka dzīvnieku sajūtās vai instinktos neesot nekādu domu. Bet patiesa garazinātnē balstās tieši atziņā, ka visi dzīvnieku iekšējie pārdzīvojumi (tāpat kā visa esamība) ir domu caurausta. Tikai dzīvnieku domas nav kāda dzīvniekos dzīvojoša „Es” patstāvīgas domas, bet gan dzīvnieku grupas-Es domas, ko ir jāapskata kā no ārpus dzīvnieku pārvaldošu būtni. Šīs grupas-Es nepastāv fiziskajā pasaulē, kā cilvēka Es, bet tas iedarbojas uz dzīvnieku no grāmatā aprakstītās dvēseļu pasaules. (Precīzāk par to var izlasīt manā „Slepenzinātnē”.) Cilvēkam galvenais ir, ka domas viņā iegūst patstāvīgu esamību, ka tās netiek dvēseliski izjustas pastarpināti sajūtās, bet gan tieši kā domas.

^v Kad saka, kad mazi bērni saka: „Kārlis ir labs”, „Marija to grib”, tad jāievēro, ka nav svarīgākais, cik agri bērni sāk lietot vārdu „es”, bet svarīgi ir tas, kad viņi ar šo vārdu sasaista atbilstošo priekšstatu. Kad bērni dzird šo vārdu no pieaugušajiem, viņi var atdarinot to izmantot bez sava priekšstata par „Es”. Taču tas, ka parasti šo vārdu sāk lietot vēl, norāda uz svarīgiem bērna attīstības faktiem, proti, kā no neskaidrās Es-sajūtas pakāpeniski atplaukst Es-priekšstats.

^{vi} „Intuīcijas“ būtības izsmelošu aprakstu var atrast manā grāmatā „Kā sasniegt augstāko pasaulu atziņas?“ un manā „Slepenzinātnē“. Neuzmanīgi apskatot šo lietu, varētu šķist, ka starp šī vārda lietošanu abās minētajās grāmatās ir atrodama pretruna ar to, kas ir teikts šajā grāmatā. Pretruna nepastāv tam, kurš precīzi ievēro, ka tas, kas no garīgās pasaules pilnā realitātē atklājas pārjutekliskajai izziņai caur intuīciju, tā zemākajā atklāsmē pašgaram piesakās tāpat kā ārējā fiziskās pasaules esamība sajūtām.

^{vii} Par „Gara atkaliemīsošanos un likteni“. Attiecībā pret šajā nodaļā izklāstīto ir jāapdomā, ka te ir izdarīts mēģinājums, tikai pārdomājot cilvēka dzīves gaitu, neizmantojot garazinātniskas atziņas, kādas ir attēlotas citās nodaļās, iegūt priekšstatu par to, ciktāl šī cilvēka dzīve un viņa liktenis paši par sevi norāda uz atkārtotām šīs dzīves dzīvēm. Šiem priekšstatiem ir jāšķiet tiešām stipri apšaubāmiem tiem, kuri uzskata par „stingri pamatotiem“ tikai ierastos, atsevišķā dzīvē pamatotos. Tikai vajadzētu arī apdomāt, ka šeit sniegtais izklāsts mēģina pamatot viedokli, ka šāds ierastais priekšstatīšanās veids nekādi nevar novest līdz zināšanām par kādas dzīves gaitas iemesliem. Tādēļ ir jāmeklē citi priekšstati, kas šķietami ir pretrunā ierastajiem. Un šos citus priekšstatus nemeklē tikai tad, ja principā noraida iespēju pārdomāt norises, kas ir aptveramas tikai dvēseliski, tieši tāpat kā fiziskas norises. Ar šādu noraidījumu, piemēram, nepiešķir nekādu vērtību faktam, ka kāds likteņa trieciens, kas ķer kādu personu, sajūtās izrādās radniecisks uznirstošām atmiņām par kādu pārdzīvojumu, kas ir radniecisks atmiņās uznirstošajam. Bet, kurš mēģina uztvert, kā patiešām tiek pārdzīvots kāds likteņa trieciens, tas šo pārdzīvojumu var atšķirt no izteikumiem, kādiem neizbēgami ir jārodas, ja viedoklis tiek smelts ārpusaulē, līdz ar to atkrīt jebkurai dzīvīgai likteņa trieciena saistībai ar Es. No šāda viedokļa trieciens šķiet esam vai nu kā nejaušs atgadījums, vai kā no ārpusē uzsūtīta nelaime. Tā kā ir arī tādi likteņa triecieni, kas zināmā mērā ir kā pirmā iezīme kaut kam jaunam cilvēka dzīvē un kuru sekas parādās tikai vēlāk, jo lielāks ir kārdinājums, vispārināt šo atsevišķo gadījumu un citas iespējas vispār neievērot. Pārējo sāk ievērot tikai tad, kad dzīves pieredze pavērs priekšstatīšanās spējas virzienā, kā tas ir vērojams Gētes draugā *Knebel*, kurš kādā vēstulē raksta: „Precīzāk novērojot var atklāt, ka vairumam cilvēku dzīve pakļaujas zināmam plānam, kurš pats savas dabas dēļ vai apstākļu dēļ, kas to vada, ir it kā iepriekš noteikts. Dzīves situācijas var būt visdažādākās, var būt visādi pavērsieni un pārmaiņas, tomēr beigu beigās tas viss parādās kā veselums, kurā iespējams pamanīt savstarpēju saskaņotību... Noteikta likteņa roka, lai cik slēpti tā darbotos, tomēr atklājas pavisam skaidri, to var ietekmēt ārējās iedarbības vai iekšēji uzplūdami: jā, bieži tās virzienu nosaka pretrunīgi iemesli. Lai cik samudzināta ir gaita, tad tomēr cauri tai parādās iemesls un virziens.” Šāds novērojums var viegli sastapties ar iebildumiem, it īpaši no tādām personībām, kuras vispār negrib ievērot dvēseliskos pārdzīvojumus, no kuriem šis novērojums cēlies. Šīs grāmatas autors tic, ka izklāstītajā par atkārtotām šīs dzīves dzīvēm un likteni ir precīzi iezīmējis robežas, kurās iespējams veidot priekšstatus par dzīves veidojuma iemesliem. Viņš ir norādījis, ka uzskats, uz ko virza šie priekšstati, tiek parādīts tikai „siluetu veidā”, kas var tikai sagatavot domāšanai par to, ko var atklāt garazinātniski. Bet šī sagatavošanās domāšanā ir iekšējs dvēselisks veikums, kas, ja vien tā ietekmi nenovērtē nepareizi, ja negaida no tā „pierādījumus”, bet tikai dvēseles „vingrinājumus”, padara cilvēku bezaizspriedumaini-uztvērīgu pret zināšanām, kas bez šādas sagatavošanās šķistu viņam neprātīgas.

^{viii} Par to, kas tikai ļoti īsi par „garīgajiem uztveres orgāniem” tiek pateikts tālāk šajā grāmatā nodaļā „Pa izziņas taku”, izsmelošu attēlojumu var atrast manās grāmatās „Kā iegūt augstāko pasaulu atziņas?” un manā „Slepenzinātnē”.

^{ix} Nebūtu pareizi iedomāties, ka garīgajā pasaulē valdītu nerimstošs nemiers tādēļ, ka „miers, kavēšanās kādā vietā, kā tas mēdz būt fiziskajā pasaulē” tur nemēdz būt. Tur, kur ir „pirmtēlus radošās būtības”, gan nepastāv tas, ko varētu saukt par „mierīgumu kādā vietā”, bet tur noteikti pastāv garīga veida mierīgums, kas ir savienojams ar darbīgumu. Tas ir salīdzināms ar mierīgu gara apmierinājumu un aplaimību, kas atklājas darbībā, nevis bezdarbīgumā.

^x Pasaules attīstības virzošo varu apzīmēšanai nākas izmantot vārdu „Nolūki”, kaut arī tādējādi tiek radīts iemesls kārdinājumam šīs varas iedomāties vienkārši kā tādas, kādi ir cilvēku nolūki. Izvairīties no šāda maldīga kārdinājuma var tikai tā, ka domājot šādus vārdus, kam jātiek ņemtiem no cilvēciskās pasaules vides, jāpaceļas līdz to tādai nozīmei, no kuras ir atmests viss, kas nāk no šauri ierobežoti cilvēciskā, toties piešķirot to nozīmei visu, ko cilvēks apmēram tai piešķir tādos savas dzīves mirkļos, kad zināmā mērā paceļas pāri sev.

^{xi} Plašāk par „garīgo vārdu” var atrast manā grāmatā „Slepenzinātnē”.

^{xii} Kad šajā vietā tiek teikts: „...un arī spēj no mūžīgā izprast virzienu nākotnei”, tad tā ir norāde uz īpašo cilvēka dvēseles veidojumu atbilstošajā laikā starp nāvi un jaunu piedzimšanu. Likteņa trieciens, kas

cilvēks ir bijis pakļauts dzīvē fiziskajā pasaulē, dvēseles veidojumam šajā dzīvē var šķist pilnīgi pretējs cilvēka gribai: dzīvē starp nāvi un piedzimšanu dvēselē valda gribai līdzīgs spēks, kas dod cilvēkam virzienu pēc šī likteņa trieciena pārdzīvošanas. Dvēselē zināmā mērā ierauga, ka tai no iepriekšējām zemes dzīvēm ir vēl pielipusi kāda nepilnība. Nepilnība, kas cēlusies no kādas nelabas rīcības vai no neskaistas domas. Dvēselē laikā starp nāvi un piedzimšanu rodas gribai līdzīgs impulss izlīdzināt šo nepilnību. Tādēļ tā uzņem savā būtībā tendenci nākamajā zemes dzīvē iegāzties kādā nelaimē, lai to pārciešot gūtu izlīdzinājumu, izpirktu nodarīto. Pēc piedzimšanas fiziskajā miesā dvēsele, kuru skar kāds likteņa trieciens, vairs nenojauš, ka tīri garīgajā dzīvē pirms piedzimšanas viņa pati ir uzņēmusi virzienu uz šo likteņa triecienu. Tātad tas, kas šķiet pilnīgi negribēts no šīs zemes dzīves viedokļa, to dvēsele ir gribējusi pārjutekliskajā dzīvē. „No mūžīgā raugoties cilvēks nosaka sev nākotni.“

xiii Šīs grāmatas nodaļa „Par domu formām un cilvēka auru” laikam ir tā, kas dod visvairāk iemeslu pārpratumiem. Pretinieku sajūtas tieši šajā tēmā rod vislabākās iespējas saviem iebildumiem. Par auru patiešām tiek prasīts, lai redzošā izteikumi šajā jomā tiktu pierādīti ar eksperimentiem, kas atbilst dabaszinātniskajam priekšstatīšanās veidam. Tiek pieprasīts, lai zināms skaits cilvēku, kuri apgalvo, ka spēj saskatīt garīgo auru, tiktu nolikti pretī citiem cilvēkiem un ļautu uz sevi iedarboties viņu aurai. Tad redzošajiem būšot jāizklāsta, kādas domas, sajūtas un tā tālāk viņi kā auru saskata novērotajos cilvēkos. Ja tad viņu novērojumi saskanēšot un atklāsies, ka novērotajiem cilvēkiem tiešām ir bijušas redzošo minētās sajūtas, domas un tā tālāk, tad arī auras pastāvēšana būšot ticama. Tas, protams, ir iecerēts tīri dabaszinātniski, tikai jāņem vērā sekojošais: garapētnieka darbs ar savu dvēseli, kas dod viņam garīgās redzēšanas spējas, ir virzīts uz to, lai tieši iemantotu šīs spējas. Vai atsevišķā gadījumā viņš kaut ko uztver garīgajā pasaulē un ko viņš uztver, tas nav atkarīgs no viņa. Tas plūst uz viņu kā velte no garīgās pasaules. Viņš nevar to piespiest, viņam ir jāgaida, līdz to saņem. Viņa nodoms izraisīt šādas uztveres nekad nevar piederēt pie šādu uztveru parādīšanās cēloņiem. Bet tieši šādu nodomu eksperimentam prasa dabaszinātniskais priekšstatīšanās veids. Bet garīgā pasaule neļauj sev pavēlēt. Ja šādam eksperimentam būtu jānotiek, to varētu sarīkot tikai garīgā pasaule. Tajā kādai būtnei vajadzētu rasties nodomam atklāt viena vai vairāku cilvēku domas vienam vai vairākiem redzošajiem. Kādam „garīgam dzinulim” tad būtu jāsavēd kopā šie redzošie tādā novērojumā. Tad viņu sniegtais pilnīgi noteikti savstarpēji saskanētu. Lai cik paradoksāli tas nešķistu tīri dabaszinātniskai domāšanai: bet tā tas ir. Garīgi „eksperimenti” nevar notikt tāpat kā fiziskie. Ja redzošo, piemēram, apciemo kāda viņam sveša persona, tad viņš nevar tāpat vien „apņemties” sākt novērot šīs personas auru. Bet viņš redz šo auru, ja garīgajā pasaulē ir kāds iemesls, lai tā viņam atklātos. – Ar šo īso skaidrojumu tikai norādīts uz pārpratumu, kas ietverts iepriekš minētajā iebildumā. Uzdevums, ko ir jāpaveic garazinātnei, ir parādīt, pa kādu ceļu cilvēks var iemācīties skatīt auru; tātad, pa kādu ceļu viņš pats var pieredzēt tās esamību. Tātad zinātne tam, kurš grib izzināt, var tikai atbildēt: piemēro redzēšanas nosacījumus pats savai dvēselei, un tu to redzēsi. Iepriekš minētā prasība, lai tiktu izpildīts dabaszinātniskais priekšstatīšanās veids, protams, būtu daudz ērtāka; tikai tie, kas šādu prasību uzstāda, parāda, ka patiešām nav informēti pat par pašiem pirmajiem garazinātnes rezultātiem. Ar šajā grāmatā sniegto „cilvēka auras” aprakstu nav domāts iepriecināt tos sensāciju attiecībā uz „pārjuteklisko” cienītājus, kurus ziņas par garīgo pasauli apmierina tikai tad, ja viņiem parāda kādu „garu”, kas priekšstatos neatšķiras no jutekliskās pasaules, tātad kur viņi savos priekšstatos varētu ērti palikt pie jutekliskā, ar parastajām maņām uztveramā. Izklāstā par auru minētais īpašais veids, kā ir jāiztēlojas auras krāsas, varētu tomēr būt piemērots, lai pasargātu no šāda pārpratuma. Bet tam, kurš tiešām tiecas pēc īsta ieskata šajā jomā, vajadzētu izprast, ka cilvēka dvēselei kā nepieciešamība parādās garīgais – nevis jutekliskais – uzskats par aurisko, kad tai ir garīgi un dvēseliski pārdzīvojumi. Bez šādas pieredzes pārdzīvojums paliek neapzinātajā. Tēlainu pieredzi nevajadzētu sajaukt ar pašu pārdzīvojumu; bet vajadzētu arī būt skaidrībā par to, ka šajā tēlainajā skatījumā pārdzīvojums rod pilnīgi precīzi atbilstošu izpausmi. Ne jau tādu, ko skatošā dvēsele būtu pati patvaļīgi izveidojusi, bet gan tādu, kas pats veidojas pārjutekliskajā uztverē. – Mūsdienās dabas pētniekam tiek piedots, ja viņš atļaujas runāt par sava veida „cilvēka auru” tā, kā to dara profesors *Dr. Moritz Benedikt* savā grāmatā „Žagaru un vēzekļu mācība”. „Ir, kaut arī nelielā skaitā, cilvēki, kuri ir „piemēroti tumsai”. Relatīvi lielākā daļa no šīs minoritātes tumsā redz visādus objektus bez krāsām, tikai relatīvi ļoti neliela daļa redz arī krāsainus objektus... Liels skaits zinātnieku un ārstu manā tumsas kamerā izpētīja divus klasiskos „tumsai piemērojušos”, ... un neradās nekādas īstas šaubas par viņu novēroto un attēloto... Tumsai piemēroto krāsas uztverošie redzēja no priekšpuses pieri un pauri zilā krāsā, pārējo labo pusi tāpat zilā, bet kreiso pusi sarkanā vai dažreiz... oranži dzeltenā krāsā. Atmuguriski ir tas pats iedalījums un tās pašas krāsas.” Bet gara pētniekam runāšanu par „auru” tik viegli nepiedod. Vai nu ir jāņem vērā kāds viedoklis attiecībā pret Benedikta izskaidrojumu – tas ir viens no interesantākajiem modernajā dabas mācībā – vai nu jāizmanto lēta izdevība, ko daži tik labprāt arī pieņem, garazinātnei „attaisnot” ar dabaszinātnei. Gribētos tikai norādīt, kā šajā gadījumā dabaszinātnieks var nonākt pie apgalvojumiem, kas nemaz nav tik atšķirīgi no garazinātnes. Bet ir noteikti arī jāuzsver, ka garīgi aptveramā aura, par ko ir runa šajā grāmatā, ir kaut kas pilnīgi cits nekā ar fiziskajiem līdzekļiem izpētais, par ko runā Benedikts. Tie ir rupji maldī, ja iedomājas, ka „garīgā aura” varētu būt izpētāma

ārējiem dabaszinātniskiem līdzekļiem. Tā ir pieejama tikai garīgajam redzējumam, kas ir izgājis izziņas ceļu (kā tas ir aprakstīts šīs grāmatas pēdējā nodaļā). Bet arī tas ir pārpratums, ja pieņemtu, ka garīgi uztvertā realitāte būtu jāpierāda tādā pašā veidā, kā tas, ko uztver jutekliski.

^{xiv} 2014.gada 29.jūnijs. Edgars Grīnis. edgars.grinis@inbox.lv